

tv-15 naš TOVARIS

Št. 15
19. aprila 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Skromno, toda slovesno

Ob dnevu slovenskih in istrskih železničarjev je bila tudi letos spominska slovesnost pri spomeniku padlim ob Zaloški cesti v Ljubljani. Že od srede naprej so se v vseh železničarskih središčih vrstile številne slovesnosti, na katerih so dolgoletnim in zaslužnim članom svojega številnega kolektiva podelili bronaste, srebrne in zlate značke. Za 30-letno neprekinjeno delo je zlato značko prejelo kar 346 delavcev ŽG Ljubljana.

Slovesno je bilo tudi v telovadnici Železničarskega srednješolskega centra v Ljubljani, kjer je bila že minuli četrtek kulturna prireditev v počastitev dneva železničarjev in 35-letnice Železničarske srednje šole. Planinsko društvo Železničar pa je v soboto organiziralo spominski pohod »Štampetov most«.

Zbranim železničarjem, mladini, občanom Ljubljane in ostalih slovenskih mest, pripadnikom TO in JLA, preživelim borcem NOV, gostom in predstavnikom družbenopolitičnega življenja je spregovoril Marjan Orožen, predsednik Zveze sindikatov Slovenije. V svojem nagovoru je med drugim dejal, da so žrtve, padle pred 64 leti odločno prispevale k zorenju revolucionarne usmerjenosti slovenskega in jugoslovanskega delavstva in k njegovemu osvobajanju, omenil pa je tudi sedanjost, se pravi uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, ki nas mora pripeljati iz zadreg in trenutnih težav. Slovesnost, čeprav skromno, so sklenili z bogatim kuturnim programom, s podelitvijo spominskih bronastih, srebrnih in zlatih značk najzaslužnejšim delavcem, v festivalni dvorani v Ljubljani pa se je končala letošnja spominska slovesnost ob dnevu slovenskih in istrskih železničarjev.

Jože Čurin

Štafeta med srbskimi mladinci

Prejšnjo sredo je štafeta prenočila v Krivi Polanki, potem ko je obiskala makedonska mesta Kočane, Zletovo, Probištip, Delčevo, in Makedonsko Kamenico. V četrtek je prispela v glavno mesto Makedonije. Pozdravili so jo v več kot sedemdesetih skopskih krajevnih skupnostih, v delovnih organizacijah in šolah. Tu je štafeta tudi prenočila, naslednjega dne pa so jo makedonski mladinci pri Kumanovo izročili srbskim vrstnikom. Petnajstega aprila zjutraj je kre-

nila iz Niša, kjer je prenočila proti Gadžinom Hanu, Leskovcu, Medveji, Zitoradnji, Doljevcu, Prokuplju, Brusu in dan sklenila v Aleksandrovcu. Le kratek postanek čez noč, potem pa spet naprej... do Vrnjačke banje. Trstenika, Kruševca, Varvarina, Aleksinca in Knjaževca. Štafeto – simbol bratstva in enotnosti, simbol mlade generacije in spletnja vezi povsod spremljajo navdušeni pozdravi.

Ž. D.

Solidarnost da, ne pa socialne podpore!

Najbrž se že zlepa nismo pripravljali na neko bližnjo prihodnost s preučevanjem iz najrazličnejših zornih kotov in s predvidevanji o morebitnih učinkih posameznih ukrepov... Res, dolgo, vse predolgo smo se zibali v mreži samozadovoljnosti in prelaganja težav – s kupčka na kupček. Zdaj, ko moramo ugrizniti v ta (naš) ta čas nič kaj slastni kolač tako imenovanih tržnih zakonitosti, se bo marsikatera »kamuflača« razkrila; kot po močni odjugi, se bodo pokazale prej pod snegom skrite smeti. In s težavami prihaja tudi vprašanje, kako bodo v tem času bredli in se kobacali tisti med njimi, ki so v družbi najbolj socialno ogroženi.

ZIS je republiškim in pokrajinskim izvršnim svetom predlagal, naj podpišejo družbeni dogovor, ki natančno določa mehanizem varovanja življenjske ravni najbolj ogroženih državljanov. Teh je po predvidevanjih približno dva milijona in pol. Samo prejemnikov otroškega dodatka je 1,8 milijona, 260 tisoč je upokoјencev z varstvenim dodatkom, 200 tisoč jih prejema socialno pomoč, 150 tisoč jih prejema štipendije in posojila, 130 tisoč jih je iz vrst stanovančev domov za starejše občane in socialnih ustanov, potlej pa so tu še nezaposleni (teh, ki imajo začasno pravico do nadomestila, je zdaj 20 tisoč). V spisku pa niso upoštevani delavci z najnižjimi osebnimi dohodki.

Kaj vse nam pove teh nekaj podatkov? Zagotovo pričajo o tem, da je gornja številka za družbo, kjer je zaposlenih vsega 5 milijonov prebivalcev, izredno visoka. Hkrati pa vemo, da štiričlanska družina z eno delavsko plačo ne more živeti, z dvema pa komaj za silo. Že res, da so strokovnjaki izračunali, da povprečen Jugoslovčan porabi na mesec kilogram moka, 12 kilogramov kruha, 5 litrov mleka, liter kisa, kilogram sladkorja in tri kilograme mesa. Po januarskih cenah takle paket stane dva tisočaka. Predlog dogovora je v tem, naj bi bila višina nadomestila najbolj ogroženim razlika med to in prihodnjo (odmrznjeno) ceno teh najnujnejših živil...

Prav je, da že zdaj razmišljamo, kako bomo solidarni in kako si bomo pomagali. Pa vendar tudi tu prihaja na dan naše »kupčkanje«. Prvič: naša solidarnost bo spet premočrna. Zaradi lažne solidarnosti (pa tudi še ne dovolj hudih časov?) še nismo odkrili pravih poti za nagrajevanje po delu. In, ker je tako, bomo spet bolj ali manj uravnilovsko solidarni tudi zdaj ob tem »cenovnem skoku«. Drugič pa tole: kje vzeti denar za draginjska nadomestila? Predlaganih virov je več. Dva poglavitna naj bi prihajala od presežkov sisov in proračunov družbenopolitičnih skupnosti. Še dobro, če ti presežki zares so. V nerazvitih krajih so že zdavnaj postrgali vse skleda. Zato bo tja moral pricurljati solidarnostni dinar. Nekaj naj bi prineslo še dodatno obdavčevanje občanov (počitniških hišic). In tako je to načrtovano jemanje s kupčka »presežkov« na sumljivo trhlilih nogah. Ne le zaradi dvomljive uspešnosti iskanja sredstev na ta način, ampak tudi in predvsem zato, ker bi tako spet izumljali nov način reševanja socialnih vprašanj, mimo samoupravnega socialnega varstva, kar bi nas še bolj oddikalo od pravilne usmeritve in težnje družbe k nagrajevanju po delu. V naši republiki ostajajo usmeritve glede tega nespremenjene, poostreno spremljanje vsakega dinarja pa bo tudi še navrglo kak prihranek. Končno pa lahko uporabimo tudi besede nekega borca, ki nam je v pogovoru o bližnjih podražitvah dejal: »Pred vojno smo imeli v gnili Jugoslaviji državni draginjski dodatek, mi pa smo se vendar borili za takšno družbo, ki bo mogla in znala reševati zagate po samoupravni poti!«

Bojana Žokalj

Poskusi razvrednotenja pridobitev NOB

Na seji sveta za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri predsedstvu republiške konference SZDL, ki je bila konec prejšnjega tedna v Ljubljani, so obravnavali aktualne politično-varnostne razmere v naši republiki.

Poročilo o aktualnih politično-varnostnih razmerah v Sloveniji je podal republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertel. V naši republiki je bilo lani 362 konfliktnih položajev v temeljnih organizacijah združenega dela: Največ je bilo izsiljenih sestankov, in sicer 75, prekinitvev dela je bilo 60 in 227 drugačnih izrazov nezadovoljstva. Vsi ti incidenti so se končali brez kršenja javnega reda in gmotne škode, rešitve pa so poiskali v okoljih, kjer so izbruhnili.

Lani je bilo tudi nekaj primerkov, ko so poskusili razvrednotiti pridobitve NOB in naše revolucije. Posamezniki želijo, da bi znova pisali zgodovino NOB in naše bližnje preteklosti. Cilj tega pisanja pa je razvrednotenje vloge in dejavnosti ZK. Prav tako so zaskrbljujoči pojavi oživitve protikomunističnega klerikalizma in sumljiva vsebina nekaterih besedih v določenih revijah. Dolžnost vseh nas pa je, da onemogočamo takšna ravnanja.

Sklepna ugotovitev se je, da težave v današnjem svetu in naše zaostrene gospodarske razmere občitno vplivajo na vsa področja življenja, posebej pa na varnostne razmere. Kljub temu, da so problemi številni, ni vzrokov za pesimizem, niti za slabšo oceno varnostno-političnega položaja v Sloveniji kot v minulih letih.

Bojan Kuntarič

Izvoženi kompromisi

Dolge vrste gospodarstvenikov pred birojem za poslovne informacije pri Gospodarski zbornici Jugoslavije pričajo o nenavadnem interesu gospodarstva za presojo plačilnih sposobnosti tujih firm (bonitet), ki jim naše organizacije združenega dela prodajajo blago in storitve. Vrste so se pomnožile, ko so se nekatere domače delovne organizacije opekle zato, ker je šel tuji partner v stečaj (drastičen je primer Tigra, proizvajalca in izvoznika avtomobilskih gum). Reči je treba, da je bila presoja, po predpisih, ki imajo dolgo brado, že zdavnaj pogoj za sklenitev poslova s tujimi firmami, vendar je nihče ni upošteval. Tudi pri zavarovanju poslovnega tveganja pri izvoznih poslih je bila med pogoji takšna presoja biroja. Tako so lani vse leto iz gospodarstva na biro naslovili le 260 zahtev za presojo bonitet tujih partnerjev, letos v treh mesecih pa že tri tisoč. No, nikoli ni prepozno!

Primerček, ki priča o poslovni nezrelosti naših poslovnih mož, ki še vedno živijo v iluzijah, da je mogoče blago v tujino prodajati potem, ko opraviš »raziskavo trga« z enim »vodilnim« obiskom, s telefonom ali teleksom. Zunanjetrgovinski odnosi so že zdavnaj postali najbolj občutljivo področje našega gospodarskega trenutka. Izrazito nesposobnost našega gospodarstva, da v menjava s svetom, ki v obeh smereh presega 20 milijard dolarjev, ohranja ravnovesje, pogosto pojasnjujejo, češ saj tako ali drugače nimamo blaga, ki bi ga lahko konkurenčno prodajali v tujini. Včasih pa zmaguje v pojasnjevanju prepričanje, da je za vse kriv devizni sistem, ki v povezavi dveh pristopov (»devize naj ostanejo tistemu, ki jih ustvarja« in »izvoz za

vsako ceno«) v praksi daje najslabše možne rešitve; tako eni izvažajo tisto, kar drugi spet takoj uvozijo. V takšni presoji najlažje orišemo popolno zmedo v naši zunanjetrgovinski mreži in zunanjetrgovinski politiki. Od tod tudi vse pogostejše trditve, da zaradi neorganiziranosti izgubljamo v možnem izvozu in dragem uvozu dve ali tri milijarde dolarjev, ali natanko toliko, kolikor znašajo letna reprogramiranja dolgov in nove zadolžitve, ki nam pomagajo ohranjati plačilno likvidnost do tujine.

Problem je predvsem v infrastrukturi izvoza. Dejstvo je, da smo izrazito preorganizirani, je ondan vzkliknil bančnik iz Jugoslavanske banke za mednarodno gospodarsko sodelovanje in pribil, da se s temi problemi ukvarjajo vsi, samo ne tisti, ki bi se morali: proizvajalci, trgovina, banke in zbornice. Pristojnosti se širijo vse do najširše politične fronte, kot je Socialistična zveza. Pri takšnem razslojevanju pa se kaj hitro izgubi občutek za resnično pristojnost.

Tudi zvezna vlada je – zaradi večletnih slabših izvoznih rezultatov – sestavila posebno koordinacijsko telo, ki naj bi predlagalo reorganizacijo in posodobitev zunanjetrgovinske mreže. V zadnjih dveh letih so o tem popisali gore papirja, ki bi povsem zadostoval za potrebe dnevnika z visoko naklado. Učinek dosedanjega dela omenjenega koordinatorskega tela pa je le opazen: del predstavnih v tujini so zaprli, ker niso ustrezala novemu kriteriju o najmanjšem izvozu na zaposlenega. Uradniški pristop je tudi tokrat pokazal vso svojo ranljivost. Pod pritiskom izvoznikov je koordinator sam ponudil kompromis: ponudil je možnost nakupa ali odkupa pravice do obstoja po formuli

samoupravnega povezovanja predstavništev različnih firm. Kljub kompromisu pa je administracija spet sprožila revolt proti sami sebi: izvozniki so zelo hitro dokazali, da so administrativne rešitve v očitni koliziji s splošnimi razglasi o učinkovanju ekonomskih zakonitosti. Luknja in krojenje zunanjetrgovinske mreže je povsem onemogočilo dolgoročno politiko raziskovanja trga, kjer je treba vrsto let sejati, da bi čez pet ali šest let nekaj poželi.

Življenje bo ponudilo nove rešitve. Če ne bi bilo tako, ne bodo veliko vredna spoznanja, da sedanji način našega vključevanja v zunanjo trgovino in mednarodno menjavo ogrožajo ne le posamični interesi posameznih organizacij in območij, temveč tudi izrazita nesposobnost in neprednost izvoznikov. V senci vseh teh razprav o racionaliziranju in urejanju obstoječe zunanjetrgovinske mreže pa se v zveznih loncih spet kuha nekaj novega: najlažje bi to početje označili kot ponoven poskus ustoličenja velike zunanje trgovine pod okriljem federacije. Svojsča smo že poskušali z ustanavljanjem posebnih in pooblaščenih zunanjetrgovinskih hiš ohranjati ravnovesje v plačilni bilanci države s tujino (poznalci pravijo, da po zgledu Japonske) in nekaj podobnega naj bi (imeli) spet. V Genexu, največjem izmed velikih sivolasccev zunanje trgovine, tudi tistemu, ki jih ne vpraša, povedo, da bo kmalu vsak spregledal, da drobljenje zunanje trgovine ne pelje nikamor.

Očitno pa je le: rezultati, kakršne pač dosegamo, so očitna posledica neupoštevanja ekonomskih zakonitosti, ki bolje od vsakega koordinatorskega priča, kaj se izplača in kaj ne. Torej nas bo le življenje prisililo, da nenehno prisegamo na ekonomske zakonitosti vendar enkrat že zamenjamo z njihovim upoštevanjem. Ne le v zunanji trgovini.

Ivan Vidic

V ospredju je Sredozemlje

V Beogradu so se že začele priprave na novo konferenco naprednih partij in gibanj iz dežele sredozemskega območja. Ta konferenca naj bi bila še letos poleti prav tako v Beogradu. Sklep o tem so sprejeli na zadnji taki konferenci, ki je bila pred dvema letoma v Alžiru.

Kot je očitno, ne gre za neko mednarodno konferenco, kjer bi se zbrali uradni predstavniki držav ali vlad, pač pa se bodo sešli predstavniki vseh naprednih strank, skupin in gibanj iz vseh držav, ki sodijo v sredozemski prostor. Na zadnji, alžirski konferenci je bilo zastopanih kar 26 predstavnikov in partij iz 16 držav ob sredozemskih obalah. Kljub temu, da konferenca ne bo imela »uradnega«, državnega značaja, pa njen pomen ne bo zato nič manjši, saj gre za politične sile, za stranke in gibanja, ki imajo v svojih deželah – najsi bodo na vladi ali v opoziciji – politično težo in s tem tudi vpliv na odločitve njihovih vlad.

Razprava o stanju na Sredozemlju je že sama po sebi izjemnega pomena, saj gre za območje, ki sodi v strateškem, političnem, gospodarskem in še v marsikaterem pogledu med najpomembnejša območja na svetu. Treba je vedeti, da se tu, ob Sredozemlju, stikajo tri celine, da gredo tu čez gospodarska, kulturna, civilizacijska in druga pota v vse smeri, saj je Sredozemlje prehod med dvema svetovnim oceanoma. Sredozemlje sodi nadalje med tiste dele sveta, kjer je prepolno najrazličnejših stičišč in sečišč svetovne politike, tu se križajo mnoge gospodarske, strateške, narodne, verske in druge silnice. Eno izmed zgodovinsko pomembnih dejstev je med drugim tudi to, da čez sredozemski prostor tečejo mnogotere

črte ločnice: tu čez gre prepada, ki loči nerazviti jug od razvitega severa, tu se križajo in prepletajo interesi obeh blokov, tu, na morskih gladinah Sredozemskega morja so stalno navzoče pomembne pomorske vojaške enote obeh velikih sil. Malokje na svetu je območje, na katerem bi bilo nakopičenih toliko nasprotij in hkrati temu primerno tudi velikanske količine orožja vseh vrst, kot je sredozemsko. Malokje je na na sorazmerno majhnem prostoru, kot ga pomeni Sredozemlje, že ves povojni čas navzočih in nenehno delujočih toliko kriznih žarišč z epicentrom v nerešenem palestinskem vprašanju. Malokje se s tako ostrino križajo in spopadajo interesi velikih – in mnogotrih drugih – sil kot prav na tem prostoru zaradi izjemnega strateškega pomena in še posebej zaradi izjemnega bogastva v obliki prostranih nahajališč nafte, kot prav v sredozemskem prostoru.

Zato ni nič čudnega, če vse države, ki sodijo v ta prostor, namenijo tolikšno pozornost dogajanjem in razvoju položaja ob Sredozemlju. To še posebej velja za ves neuvrščeni svet, ki ima prav okoli Sredozemskega morja svoje poglavitno oporišče, saj večina držav tega območja sodi k neuvrščeni gibanju. Prav v teh deželah so bile kar tri zaporedne konference neuvrščeni držav: v Beogradu, Kairu in Alžiru. Nikjer na svetu ni takega položaja, kot je prav na Sredozemlju, kjer bi se dotikale dežele, ki pripadajo vsem poglavitim obstoječim smerem, v katerih se danes uresničuje celotna mednarodna dejavnost. Gre za dežele, ki pripadajo zahodnemu bloku, za dežele vzhodnega bloka in za neuvrščene države. Lahko dodamo še četrto skupino, ki se tudi vsaj delno dotika tega prostora, to so nekatere evropske nevtralne države.

Že samo to dejstvo, ob vseh drugih, ki smo jih našli, dovolj zgovorno in prepričljivo poudarja izjemen strateški in vsakršni drugi pomen sredozemskega prostora za celotno mednarodno življenje, predvsem pa za tiste celine, ki segajo do obal Sredozemskega morja.

Razumljivo je zato veliko zanimanje, ki ga stanju na Sredozemlju namenjajo ne le posamezne države tega dela sveta, pač pa tudi vsi drugi politični, gospodarski in še kakšni dejavniki, med njimi zlasti vse napredne stranke, skupine in gibanja, ki sodijo v sredozemski prostor. Njihov poglaviti cilj je prispevati, da se v tem tako pomembnem prostoru odpravljajo vsi pojavi nevarnosti za mir in ustaljenost v tem delu sveta. Gre za Usklajevanje stališč za politično dejavnost, ki naj bi bila namenjena utrjevanju miru in miroljubnega sodelovanja med narodi sredozemskega območja. Končni cilj vseh prizadevanj, ki so bistvo dejavnosti naprednih sil, je vsekakor doseči, da se odpravi nevarnost vojnih zapletov, zato je poglavito geslo: spremeniti Sredozemlje v cono miru, varnosti, sodelovanja in napredka. Bila bi kajpada utvara pričakovati, da bo čez noč moč doseči izboljšanje razmer na Sredozemlju, kajti vse preveč je nakopičenih nasprotij, sporov, različnih interesov, orožja, kriz, da bi lahko kmalu pričakovali izboljšanje sedanjih razmer. Toda, zgrešeno bi bilo spregledati pomembno dejstvo, da namreč obstajajo in delujejo na tem območju tudi sile, ki so pomembne nosilke miroljubnih teženj. To so predvsem neuvrščene države, ki imajo pomembno mesto prav v tem prostoru. To so prav tako napredne in miroljubne stranke in gibanja, katerih cilji in hotenja se tesno skladajo s cilji in hotenji neuvrščeni držav. In že utrjevanje te skladnosti, ki naj vodi tudi k skladnim akcijam za mir, je ena izmed pomembnih nalog konference, kakršno pripravljajo predstavniki vseh naprednih sil z obširnega sredozemskega prostora za letošnje poletje.

Drago Košmrlj

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Vrhovni sovjet Sovjetske zveze je za novega šefa sovjetske države izvolil Konstantina Černenka, ki je bil pred kratkim po smrti Jurija Andropova že postavljen tudi za generalnega sekretarja sovjetske partije. Po splošni oceni sodi Černecko med zmerno sredinske sile v sovjetskem vodstvu. Sam je izjavil, da bo nadaljeval dosedanje politiko države, največ pozornosti pa bodo namenili gospodarskim vprašanjem. Sovjetska zveza je hkrati dobila tudi novo vladu, ki ji še naprej predseduje dosedanj predsednik Nikolaj Tihonov. V novi vladi ni bistvenih sprememb. ■ Težak poraz je doživel ameriški predsednik Ronald Reagan v ameriškem kongresu. Senat je obsodil početje ameriške obveščevalne službe CIA, ki je po nalogu in z vednostjo predsednika minirala nikaragovska pristanišča, posledica pa je vrsta poškodovanih tujih ladij, ki so priplule v Nikaragvo. Predsedniku Reaganu še posebej očitajo, da je svojo deželo spravil v svetovnih očeh v slabo luč, ker se ni hotel podrediti zahtevi, da bi vprašanje miniranja pristanišč v Nikaragvi raziskalo mednarodno sodišče s sedežem v Haagu. S tem je ameriška vlada posredno priznala svojo krivdo, njeno početje pa so v senatu ocenili kot agresivno dejanje. ■ Madžarska je postala za zahodnoevropske državice ena najbolj privlačnih držav vzhodne Evrope. Pred kratkim se je v Budimpešti mudila Margaret Thatcher predsednica britanske vlade, te dni je bil kot prvi italijanski predsednik vlade v povojnem času na obisku Benino Craxi, v kratkem pa pričakujejo še prihod zahodnonemškega kanclerja Kohla, vmes pa pride še sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko. ■ Komunistična partija Italije za Furlanijo Julijsko krajino je začela široko kampanjo, da bi to avtonomno deželo razglasili za brezatomsko območje. Po tem načrtu naj bi se Furlanija Julijska krajina vključila v brezatomski pas, ki bi segal od Baltika na severu do Sredozemlja na jugu Evrope.

S seje Republiškega komiteja za borbe in vojaške invalide

Osnutka zakonov in drugo

Na ponedeljkovi seji Republiškega komiteja za borbe in vojaške invalide so sicer obravnavali več vprašanj s področja borčevskega varstva, vendar sta izstopala razprava in sprejem osnutkov zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih ter zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne.

O osnutku zakona o vojaških invalidih so menili, da je dober in so ga tudi sprejeli. Ob tem je predsednik komiteja Stane Kotnik pripomnil, da čez zmerno, torej se mora tudi to področje prilagajati splošnim azmeram. V razpravi so se menili, da ni res, kakor je bilo tu in tam slišati na terenu, češ da se pri borcih in invalidih začenja s stabilizacijo. Pod

drobnogledom je tudi vsa sociala in povsod bo treba preveriti, če smo se obnašali preveč razkošno oziroma, kje na tem področju lahko še kaj prihranimo. V naši republiki smo že prej imeli borčevsko in invalidsko varstvo ustrezne urejeno kot v drugih republikah in tudi zdaj ga moramo prilagajati času ter razmeram ustrezno. Navsezadnje, so menili, gre vse to iz skupne vreče, v katero prispevamo vsi in če bo v njej zmanjkalo (na primer) za plače v zdravstvu ali pa v šolstvu, si s tem delamo le medvedjo uslugo. V bistvu gre pri osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih za nekatere spremembe, ki jim lahko rečemo tudi krčenje pravic, vendar je lahko takšna trditev le načelna, saj novosti le uokvirjajo nekatere pra-

vice, ki so prej veljale avtomatično.

Bistvena sprememba je v ugotavljanju cenzusa dohodkov, ki je pogoj za pridobitev invalidskega dodatka... Podatki kažejo, da bi po novi predlagani rešitvi tak dodatek izgubilo 3% dosedanjih upravičencev, 40 odstotkom bi se ta dodatek nekoliko znižal, 31 odstotkom pa zvišal, medtem ko bi za 26 odstotkov upravičencev ostalo po starem. Ti podatki nam povedo, da gre predvsem za pravilnejšo prerazporeditev teh sredstev, pa tudi, da tisti, ki imajo zares nizke dohodke, v sedanjem položaju ne bodo ostajali na meji socialne ogroženosti.

Ob osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne so predlagano besedilo s sklepom sprejeli, dodali pa so, naj

se v okviru možnosti preučiti predlog Zveze civilnih invalidov vojne, po katerem naj bi pregledali morebitne učinke (zlasti finančne), če bi civilnim invalidom vojne prve in druge skupine odmerili dodatek za nego in tujo pomoč. Predstavniki komiteja so hkrati opozorili, da že pri dosedanjem obsegu zagotavljanja sredstev civilnim invalidom vojne po veljavnem zakonu vsako leto zmanjkuje denarja.

Na seji komiteja za borbe in vojaške invalide so sprejeli še odlok o regresu za nakup motornega vozila, ki za letos še velja (odmerja se od prodajne cene juga 45, po 31. členu zakona o vi) ter odlok o višini osnove za odmero dodatka še zaposlenim udeležencem NOV (ta osnova znaša letos 22.458,50 din).

B. Ž. J.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Nemirna Afrika

Od udara do udara

Komaj se je na črni celini poleglo presenečenje ob udaru v Gvineji, že smo zvedeli za poskus udara v Kamerunu. Eden z drugim, upoštevajoč dobri dve desetletji afriške neodvisnosti, prepričljivo opozarjajo na poglobitveno značilnost razvoja politične oblasti v Afriki – na udare, drastične posege oboroženih sil v politiko.

Od prvega vojaškega udara v Togu leta 1963 do poskusa udara v Kamerunu pred dobrim tednom je minilo komaj 21 let, vendar je v tem obdobju Afrika doživela že 61 udarov in vsaj dvakrat toliko »poskusnih« udarov. Nemalokrat je namreč težko potegniti ločnico med dejanskim in izmišljenim poskusom, ki sicer postaja pogosta metoda nestabilnih režimov v iskanju povodov za obracun s političnimi nesomišljeniki. Na vrhu tega pučističnega seznama sta dve državi, Benin in Gana s po petimi udari, sledi Nigerija s štirimi...

Kar 24 afriških držav vodijo pripadniki oboroženih sil, v uniformah ali že brez njih, le v 14 državah pa niso izkusili posega vojske v politično življenje. Toda med njim jih je pet, ki so občutile dejanski prevratniški poskus (Gambija, Kenija, Maroko, Tanzanija in Kamerun) in dve, ki se otepata z močnimi protivladnimi gibanjema (Mozambik in Angola), ki sta resda predvsem podaljšana roka rasistične Južne Afrike. »Nedotaknjene« ostajajo tako le Botswana, Slonokoščena obala, Malavi, Mauritius, Senegal, Zambija in Zimbabve. Teh sedem držav pa se medsebojno tako močno razlikujejo, da se je nemogoče dokopati do kakšnega skupnega imenovalca, ki jih je obvaroval pred vojaškim udarom.

V skladu z nemirno prevratniško zgodovino neodvisne Afrike je naravne smrti umrlo le malo voditeljev prve generacije, egiptovski Naser, kenijski Keniata, angolski Neto, botsvanski Kama, alžirski Bumedijen in nazadnje gvinejski Toure, katerega dediščina pa je vzdržala komaj nekaj dni. Le peščica jih je, ki so v predsedniških palačah preživeli, ugandski Obote, edini v njej, ki se mu je posrečila vrnitev vanjo po vmesnem, skoraj de-

setletnem obdobju krvave Aminove tiranije, Boagny iz Slonokoščene obale, tanzanijski Nierere, maroški kralj Hassan drugi, tunizijski Burgiba in malavijski Banda. Njim, ki so še na državnih krmilih, je treba dodati še Leopolda Senghorna, prvega senegalskega predsednika, doslej edinega (kmalu naj bi mu sledil tanzanijski predsednik Julius Nierere), ki se je »upokojil«, čeravno je še vedno voditelj vladajoče stranke in ima temu primeren velik vpliv.

Vse ostale (večino) so bodisi umorili bodisi so umrli v izgnanstvu (manjšina). Prvega so leta 1961 umorili kongoškega revolucionarja in prvega premiera Patrisa Lumumbo, vendar tega »dogodka« afriški statistiki niso uvrstili med udare, ker so Lumumbo najprej odstavili in aretirali. Zadnji na tem seznamu je liberijski predsednik William Tolbert, ki ga je doletela enaka usoda kot več članov njegove vlade. Prevratniki so jih po naglem »sojenju« privezali na lesene količe ob Atlantski obali in kratkoma postrelili. Med »izgnanci« je najbolj tragična usoda doletela prvega ganskega predsednika in vizionarja združene Afrike Kwameja Nkrumaha, ki je udar doživel na enem njegovih številnih mirovnih potovanjih po svetu. Odpotoval je v Azijo, da bi pomagal ustaviti vietnamsko vojno, med tem pa sta ga spodnesla vse slabše domače stanje, posebej gospodarski in korupcija. V domovino se nikoli več ni vrnil živ. Umrli je v njeni sosesčini; rehabilitirala ga je šele od leta 1981 bivša civilna vlada predsednika Limana. Takrat so tudi njegove posmrtno ostanke prepeljali v Gano.

Vnovič lahko ugotovimo, da so bile tudi med voditelji, ki so preživeli v predsedniški vlogi, tolikšne razlike, da ni mogoče

predpisati kakšnega enotnega »recepta«.

Prav tako poskus udara v Kamerunu ni mogoče postaviti v kakšne šablone. Predvsem zato, ker se je ta država na nek način znašla v podobnem položaju kot Senegal. Tudi v Kamerunu se je prvi predsednik Ahmadu Ahidjo samovoljno umaknil iz predsedniške palače in se zadovoljil z vlogo predsednika edine dovoljene vladajoče stranke Kamerunske nacionalne zveze UNC, vodilni državni položaj pa je prepustil svojemu dolgoletnemu osebnemu sekretarju Paulu Biyi, podobno kot Senghor podpredsedniku Abu Diufu. Tu se podobnosti končajo. Udar, ki je po zunanjih obeležjih spominjal na kavbojski film slabše vrste, ima svojo predzgodovino.

Odločilnega pomena za kamerunsko neodvisnost je bilo leto 1948, ko je v Duali, enem največjih kamerunskih mestnih središč nastala Zveza kamerunskih ljudstev UPC. To je bila izredno borbena organizacija, ki se je dejansko opirala na ljudstvo, na delavce in brezposelne kmete v Duali in okolici. Sindikalno gibanje je preraslo v gibanje za nacionalno neodvisnost in se odločno uprlo francoskemu zavlavljevanju z razglasitvijo neodvisnosti.

Za seboj je potegnilo večji del dežele. Vodil ga je Reuben Um Nyobé ena najpomembnejših povojnih osebnosti v Afriki, ki so prispevale levji delež k nacionalnemu osveščanju Afričanov. Bil je eden redkih, ki je že takrat govoril, da bo osvajanje politične oblasti veliko lažje kot osamosvojitve. V obdobju 1948-55 je UPC delovala zakonito, nato pa se je pritisk kolonizatorjev okrepil. Onemogočali so njene shode, voditelje zapirali, stranko pa na koncu prepovedali. Nyobé se je skupaj s svojimi privržen-

ci prelevil v gverilce, UPC pa v resnično revolucionarno narodnoosvobodilno gibanje, ki je na osvobodjenih ozemljih na jugu Kameruna ustanavljalo »vaške odbore« – ljudsko oblast. Prav gotovo so njene izkušnje pozneje vplivale na oblikovanje pravih narodnoosvobodilnih gibanj v Angoli, Mozambiku in drugih afriških državah, ki so svobodo izbojevala z orožjem.

Francija je odgovorila na dveh tirih: z vojaškim pritiskom na Nyobéjevo gverilo, ki se ni imela časa razviti v vsena-

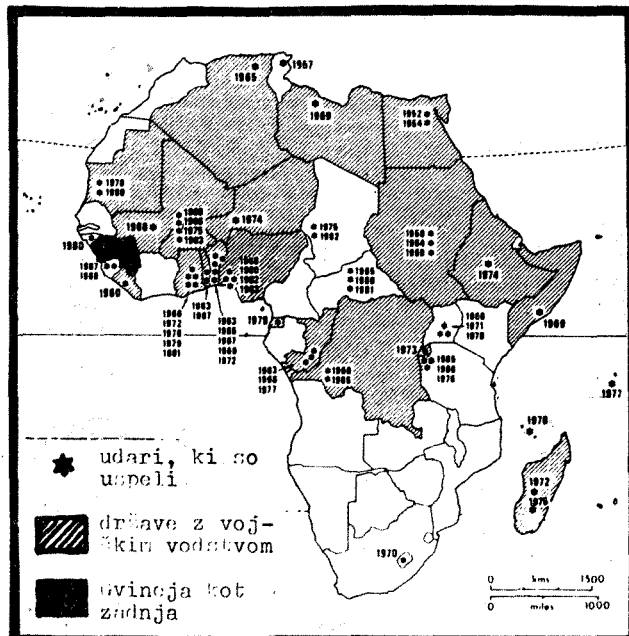
vojske. To ni strlo južnjakov, ki so še več kot desetletje, tja do leta 1971, bili tiho državljansko vojno proti Ahidju in vladavini Kamerunske nacionalne zveze. Po različnih virih naj bi zahtevala od deset do dvajset tisoč žrtev. Do svojega umika leta 1982 se je Ahidjo posrečilo utrditi oblast, z njo pa tudi prevlado muslimanskega severa (20 odstotkov Kameruncev je muslimanov) nad krščanskim (35 odstotkov) in animističnim (45 odstotkov) jugom. Razumljivo je, da je to prinašalo splošne posebej pa gospo-

ročilo. V odsotnosti je tudi Ahidjo postavil pred vojaško sodišče, ki ga je obsodilo na smrt zaradi veleizdaje. Pri tem se ni ustavil: ko je hotel v začetku tega meseca ukiniti predsedniško gardo, sestavljeno pretežno iz oficirjev in vojakov muslimanske vere, se je 400 gardistov uprlo in sprožilo nekajdnevni krvav obračun na ulicah najbolj naseljene četrti kamerunske prestolnice Yaounde. Sam predsednik Biya je skozi podzemne hodnike pobegnil iz predsedniške palače, podobne udrbi, menda v zadnjem trenutku, ko so je v njej že bili uporni gardisti. Četrť je hudo porušena in nekateri so Yaunde takoj razglasili za »afriški Bejrut«.

To je pretiravanje, ki pa razkriva ozadje krvavih dogodkov – verska nasprotja, versko regionalno in narodnostno neenakomerno razporeditev v političnem in gospodarskem življenju ter boj za oblast. Predsednik Biya zdaj lahko govori, da je udar organiziral Ahidjo (dal naj bi 10 milijonov frankov enemu izmed od pučistov), kar bi utegnili biti celo res, pa tudi, da ga »niso sprožila verska, regionalna in plemenska nasprotja, ker ga je zatrla vse ljudstvo«, kar nikakor ne drži. Samega sebe zanika s prvimi »poudarnimi« ukrepi: razpustitvijo predsedniške garde, odstranitvami in aretacijami vrste oficirjev na različnih položajih. Večinoma so to muslimani, ki so jih že zamenjali pretežno kristjani.

Vsekakor to ni v prid miru in stabilnosti v Kamerunu, ne oziraje se na preteklost in zapostavljen položaj kristjanov. Nadaljuje se spirala nasilja, ki lahko pripelje v tragedijo čadskih razsežnosti, kajti zgodovinski razvoj v Čadu je bil zelo podoben kamerunskemu. Razlika je pravzaprav le v tem, da so v čadsko državljansko vojno vmešane številne sodele in celo interesi supersil v Afriki. Vse to pa je prinesel čas. Grenke čadske izkušnje očitno Biyi niso mar.

Marsikaj podobnega novejši afriški zgodovini najdemo v Kamerunu, vendarle poskus udara nima veliko skupnega z veščino izmed 61 udarov, ker je šlo konec koncev le za upor skupine nezadovoljnih oficirjev. **Branko Kastelic**

Zemljevid Afrike je prepričljiv sam po sebi, brez dodatnih komentarjev. Morebiti vendarle – spodaj podpisani sem sam označil Gvinejo, kajti dogodki so prehiteli revijo New African, ki je hotela s časovnim odmikom dobrih treh mesecev podrobneje analizirati posledice noveletnega udara v Nigeriji in obenem bralcem ponuditi pregledno zgodovino udarov in vojaških vlad na črni celini. Orwelovo leto 1984 se je v Afriki začelo z udarom...

cionalno gibanje ter »z oblikovanjem« političnih struktur, zvestih kolonialni metropoli. Našla jih je na konzervativnem muslimanskem severu, kjer so se Francozi opirali na avtokratične sultane. Hkrati je Francija vojaško tolkla po južnjakih – krščanih in ustoličila na oblasti severnjake –, muslimane skupaj s predsednikom Ahmadu Ahidjom leta 1961. Nyobéja je že leta 1958 likvidirala patrolja francoske kolonialne

darske prednosti severnjakov.

Biya je Ahidjov umik razumel po svoje. Prav kmalu je v vladi izvedel »muslimansko« čistko oziroma odstranil vse muslimanske ministre. Čakal je le na pravo priložnost, da poračuna z Ahidjom, ponudila pa se mu je konec februarja letos, ko je ta potoval v Francijo. Takrat je dal aretirati dva častnika, ki naj bi ga namerala umoriti po njegovem na-

Kdo prebuja volkove v ljudeh

V Argentini je na oblasti civilna vlada Raula Alfonsina, potem ko je vse od leta 1976 držala Argentino v šahu krvava vojaška diktatura. V tem času so pobili 30.000 mučenih, odgnanih in »pogrešanih« ljudi, med morilci so celo generali, ki so nekaj časa sodelovali v argentinskih vladah.

Zdaj pravijo, da je Argentina poseben primer. Če se vojaki ne bi odločili za tvegano vojno na Falklandih in jo tudi izgubili, potem zanesljivo se ne bi tako zlahka odstopili. Drugi pravijo, da so se generali odločili za falklandsko pustolovščino predvsem zato, da so se lahko lagodnje umaknili z zavoženega vladnega položaja, kot bi se sicer.

Doslej še nobena potovalna agencija ni razpisala posebnega »krožnega potovanja za študiranje in analiziranje strahu in tesnobe«. Lahko pa bi potovali leta dolgo, že če bi se usmerili samo na Latinsko Ameriko. Izhodišče bi bila Španija oziroma njene značilnosti iz Francovih časov, nato pa bi potovali v Rio de Janeiro, od tam pa v Urugvaj in Paragvaj, v Buenos Aires in nazaj prek Čila, Bolivije in Peruja. Ocenjevali bi eno vojaško diktaturo za drugo...

Brez težav bi si podobne turnee lahko privoščili tudi po Afriki in Aziji. Zunanja podoba je skoraj povsod enaka: do zob oboroženi stražarji in vsakem vogalu, na letališčih in pred javnimi poslopji, policijska ura ponoči, previdnost in globoko nezaupanje do neznancev, s katerimi ni varno spregovoriti niti besede o politiki.

Nedvomno bi opazili razlike v stopnji diktature oziroma zatiranja ljudi. O Argentini smo slišali za številne podrobnosti v zvezi z zločini in mučenjem jetnikov, slišali smo za eskadronne smrti in podobno. Vendar nastaja vprašanje tudi pri obravnavanju drugih vojaških režimov, na primer v Mozambiku in Nikaragvi. Oba sta izšla iz osvobodilnega gibanja, vendar ju škodoželjni desničarji zelo radi postavljajo ob bok nekaterim res krvavim režimom. Stopnja krutosti je dosegla svoj vrhunec tudi v Ugandi pod Idijem Aminom in v Čilu pod Pinochetom.

Vsem vojaškim diktaturam je skupno, da so strmoglavile prejšnje, večinoma civilne

garniture z izgovorom, da so njihove vlade dokazale popolno neznanje v gospodarstvu, da so pripeljale državo do bankrota in uvajale škodljive primere nepotizma oziroma dopuščale neobzdržano korupcijo na rodbinski osnovi.

Ekonomsko opravičevanje ima svojo logiko, vendar v neki zelo omejeni zvezi: skoraj vse izmed 60 držav, v katerih je vojska v letih od 1946 do 1979 uspešno izvedla prevrat, so nerazvite, celo Portugalska, Grčija in Turčija so bile in so v bistvu nerazvite še zdaj. Če so v »tretjem svetu« gospodarski odnosi povzročali politične krize – to pa ni izjema, temveč skorajda pravilo – potem so gotovo povsod tičali tudi vzroki, ki pa jih (civilne) vlade v teh državah niso mogle rešiti: kolonialna preteklost z ustreznim gospodarsko strukturo, monokultura, izkoriščevalski trgovinski pogoji na svetovnem trgu pri cenah surovin in podobno.

Lahko bi to izrazili tudi takole: vlada neke nerazvite države je »zagrešila« gospodarski polom, še preden je prisegla! Ko v takšnem primeru vojska prevzame oblast, nastane že klasična reakcija v zahodnem (kapitalističnem) tisku: o razveljavitvi bolj ali manj liberalnih ustav pišejo zelo na kratko, glede gospodarstva pa izražajo prepričanje, da lahko samo »urejeni gospodarski odnosi« zagotavljajo uspeh. Brazilija je bila dolga leta zgled, do kam lahko pripelja takšna politična shizofrenija, tudi Pinochet je bil nekaj časa sila hvaljen, ker je »omogočil zdravo investicijsko ozračje v državi«. V tej fazi je prikrito zadovoljstvo mednarod-

nega kapitala, ker je Pinochet ponovno privatiziral rudnike bakra, ki jih je Allendejeva vlada nacionalizirala v soglasju z vsemi političnimi strankami. Pinochet je rudnike vrnil ameriškim koncernom.

Če ostanemo samo pri teh primerih: kaj so vojaški režimi v Buenos Airesu, Brasili in Santiagu storili dobrega za gospodarstvo svojih držav? Vsekakor in zlasti manj kot prejšnje civilne vlade! Čile je popolnoma bankrotiral, brazilke dolgove so v teh dneh zgledali z največjo težavo največjih bankirjev, v Argentini pa jo je hunta tako zagodla, da je trimesna inflacija skoraj nekaj običajnega! Povsod, kjer so vojaške vlade, je brezposelnost bolj narasla, kot drugih državah, s katerimi jih je mogoče primerjati.

Te »gorilje diktature« so zgovorna kritika liberalnih, v napredek upajočih ekonomij-

stov, kot so Milton Friedmann in drugi, ki menijo, da lahko strogost in monetarizem obenem z »redom in mirom« gospodarsko rešita neko državo »tretjega« sveta iz nerazvitosti.

»Red in mir«? Zelo cinično je prenašati te pojme iz slovarja pruske policijske države na divjanje vojaških diktatur v upanju, da bodo uveljavile svojo ekonomsko »pamet«. Povsod lahko najdemo dokaze, da militarizacija družbe ne zagotavlja reda, temveč prinaša le kaos, ki celo kapitalizmu samemu izpodkopa njegovo materialno in socialno osnovo.

Gospodarsko »napačna razvojna pot« in politična nestabilnost naj bi bila izgovora za vojaški udar? Upanje se je vedno izjalovilo: kratkotrajna oživitve gospodarstva (čilski čudež) in obnovitev »socialnega mira« s pritiskom in izkoriščanjem delavcev sta možni, toda za kolikšno ceno? Podroben odgovor na tako zastavljeno vprašanje niti ni potreben.

Argentinski politolog Guillermo O'Donnell je zapisal: »Kolikor bolj je neka oblast avtoritativna in prisiljujoča, toliko večja je tudi njena sposobnost, da prebudi volka v človeku!« Tako pride do barbarskih zločinov eskadronov smrti, s katerimi se vladajoči generali ne upajo uradno istovetiti. Njihov nori teror dokončno zapre usta družbi, umolknejo pa tudi grobovi. Tradicionalna naloga vojske – braniti državo pred zunanjim napadalcem je v celoti podrejena drugi nalogi – popolnemu razdejanju vseh socialnih in humanitarnih struktur znotraj družbe.

V takšnih razmerah, v gospodarskem polomu in političnem fiasku, se zdaj vojaške diktature odločajo za nov prijem – prepustiti oblast civilistom. K temu jih spodbuja to, da domača buržoazija enako kot delavci in kmetje vedno ostreje postavljajo svoje zahteve in ker tudi večnacionalne družbe in delničarji iz bogatih držav ugotavljajo, da ustvarjajo vse manj dobička.

Vse, kar ostane za »gorilami«, ki so prepuštile oblast, je le kup ruševin – ekonomskih, političnih in moralnih. Neka civilna vlada si bo nato prizadevala zlepit črepi-

nje, vendar zanesljivo ne bo mogla izpolniti naraščajočih pričakovanj po zbolšanju gospodarskega položaja. Takoj nato pa se bodo spet zganili volkovi...

Se v ukinitvi delovanja nekega združenja vojaških invalidov skriva kaj simboličnega?

Bodite aktivni, vendar – po statutu

To naj bi bil zapis o nekem združenju vojaških vojnih invalidov, ki ga že ni več, o borcih invalidih, ki so to svoje združenje imeli radi in bili v njem aktivni, pa so jim »dopovedovali«, da njihova oblika delovanja pravzaprav ni več potrebna oziroma da njihovo družbenopolitično delovanje ni po statutu krajevne skupnosti zakonito in sploh...

Včasih, ko hodimo po terezu, nam borci tu in tam potožijo, da se z zviševanjem starostnega povprečja v borčevskih vrstah zmanjšuje tudi aktivnost. Borci zbolevajo in tudi umirajo. Zato je toliko bolj razveseljivo, da je ponekod (bodimo si odkriti, tam kjer nekaj zagnanih posameznikov spodbuja tudi ostale) ta aktivnost živahna in da z njo ostaja tudi dobra volja. In takšna dobra volja je bila, tako nam je zatrjevala Stanka Kosovel – Milović, zadnja predsednica združenja vojaških vojnih invalidov »Darko Marušič« v Šiški.

»Nekako pred šestimi, sedmimi leti smo imeli na sedežu krajevne skupnosti Ljuba Šerčerja svojo sobo in v njej pisarno. Tam smo se sestajali in marsikakšno rekli. Tam smo imeli pisalno mizo in tudi svojo majhno, toda primerno dokumentacijo in arhiv. Čez čas so nam odvzeli sobo in kmalu zatem je izginila še miza, z njo pa naš arhiv.« Postali so »neopredeljivi« in ker jih na območju treh krajevnih skupnosti, kjer so delovali (v KS Ljuba Šerčerja, Hinka Smrekarja in Litostroja) niso znali razvrstiti v nobenega od ustaljenih »predalčkov«

družbenopolitičnih organizacij in drugih, so jim začeli dopovedovati, da so pravzaprav društvo in naj svoje delo tako tudi organizirajo. Oni pa, da ne! In začelo se je obdobje obojestranskega pojasnjevanja, hoje po pisarnah, dopisovanju, dokazovanju. Krajevna skupnost Ljuba Šerčerja je trdila, da niso družbenopolitična organizacija, zato je ne morejo »v njihov statut«, vojaški invalidi pa so jim vedno znova pojasnjevali, da so pač del ZZB NOV, in kot taki torej tudi del družbenopolitične organizacije, oziroma ena njenih (s statutom ZZB NOV Jugoslavije in Slovenije) utemeljenih oblik delovanja. Ker so bili invalidi še naprej uporni (v KS pa tudi niso odnehali), so začeli spise pošiljati na republiške organe po pojasnila in potrdila. In ker je pomembno, kako vprašaš, da boš dobil določen odgovor, so tako eni kot drugi zastavljali vprašanja s svojih zornih kotov in – dobivali odgovore po želji. Krajevnim organizacijam ZB, ki delujejo v teh treh šišenskih krajevnih skupnostih, pa vse to, kot smo razbrali iz pogovora s tovarišico Stanko Kosovelovo, tudi ni bilo pogodu, saj so bile mnenja, da bi

invalidi treh KS brez škode lahko delovali v organizacijah ZB in bi bilo vseh križev in težav konec.

Toda invalidi razmišljajo drugače. Menijo, da njihovo delovanje vrsto let ni nikogar motilo. Ustanovljeni so bili namreč že takrat, ko KS še niti ni bilo in se je njihova organizacija imenovala »Organizacija VVI novi bloki«. Nazadnje, ko so jim seje, ki je bila petega aprila letos, je združevala 117 članov (76 osebnih vojaških invalidov in matere ter vdove padlih borcev). Vrsto problemov so v teh letih uspešno reševali, bili vsestransko aktivni, hodili na izlete in bili pozorni do svojih bolnih ter socialne pomoči potrebnih članov. Menijo, da imajo invalidi, še zlasti vojaški vojni invalidi nekatere svoje posebnosti, ki jih laže premagujejo združeni. Prepričani so, da nihče ne razume invalida bolje kot prav sotovariš – invalid. Zato niso bili zadovoljni in prepričani, ko so jim (tudi drugi borci s terena in občinskega odbora) navrgli, da gre vendar za podružbljanje.

»Dokler smo bili združeni, so naš glas upoštevali, imeli smo svoje delegate v ustreznih telesih, vedeli smo, da smo živi del skupne-

ga delovanja... Naši problemi so pogosto zelo specifični in ne moremo ravno trditi, da nas vsi vedno razumejo. Je mar tako moteče in kaj slabega, če smo bili še dovolj pri močeh in z veliko dobre volje, da smo si želeli še naprej imeti svoje združenje?

Takole so se člani združenja VVI Darko Marušič fotografirali na svojem zadnjem skupnem izletu lanskega aprila, ko so obiskali Beograd in Kragujevac

Saj nas ni ostalo le še pet ali šest. Ko bi nas res bilo le še peščica, bi bilo vključevanje v delo krajevnih ZB normalno in neboleče. Tako pa je boleče in to ni le moje mnenje ali mnenje nekaj nas,« je poudarila Stanka Kosovel – Milović in dodala: »Težave imamo z afirmacijo in borci – VVI so razočarani, postajajo apatični. Na naši zadnji

skupščini je razpravljalo 14 članov, ki so sprejeli poročilo o našem delovanju in pričakovanjih za prihodnost kritično ter obsojali zmanjševanje invalidskih pravic vse od zdravljenja pa do birokratskih rešitev pri ortopedskih pripomočkih. Kri-

nega od kandidatov. Zboru je predlagala, naj sam predlaga kandidate. Vendar po mnenju večine (glede na vsa prejšnja dogajanja in nenehne ovire ter oteževanje družbenopolitičnega delovanja) nima nobenega smisla obstajati samo zato, da bi dokazovali, da so imeli prav in, boriti se za to, da bi lahko tudi družbenopolitično delovali v okviru obstoječega združenja VVI.

Zdaj bodo, tako pravijo, delovali v okviru sekcij v svojih krajevnih borčevskih združenjih. Vendar so invalidi skeptični. Iz izkušnje namreč vedo, da sekcije doslej niso kaj prida aktivno delovale... Upati je le, da jim ne bo uplanel pogum, da se ne bodo umaknili na zapeček in pestovali svoje težave, ampak da se bodo še naprej srečevali, sestankovali, se seznanjali z vsem, kar je v družbi novega in po svojih močeh tudi prispevali svoj delež k reševanju naših skupnih težav. Navsezadnje so enkrat že dali za to družbo del sebe. Kot poudarja tovarišica Stanka Kosovel-Milović, ne bi bilo prav, če bi dejanske stabilizacijske ukrepe začeli pri repu, pri zmanjševanju pravic vojaških vojnih invalidov – to pa je že razmišljanje, ki leti na osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih in to je seveda že druga zgodba.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Mozirje – Letna skupščina

Letna skupščina ZB Mozirje je bila 22. marca ob številni udeležbi članov in zastopnikov družbenopolitičnih organizacij ter društev. Poročilo o opravljenem delu v letu 1983 je podal predsednik Jože Mejač. Navzoči predstavniki organizacij in društev so skupščini zaželeli plodno delo in tesno sodelovanje med organizacijami in društvi.

Predsednik ZZB NOV Mozirje Jože Čilenšek je izrekel vse priznanje in zahvalo odboru za aktivnost in sodelovanje med KO ZB NOV Mozirje. To je dokaz, da smo borci še vedno zavedni in aktivni ter smo lahko vzor vsem drugim organizacijam. Poročilo Jožeta Mejača je zajelo vse opravljene naloge in sodelovanje z organizacijami. Posebej je treba omeniti tesno sodelovanje s strelsko organizacijo, saj so se skupno dogovorili o preimenovanju strelskega tekmovanja za dan vstaje 22. julija po našem rojaku Janku Vinku Harkovu. Vso pozornost pa je odbor namenil ostarelim in bolnim borcem. Ob dnevu borca so jih člani obiskali, jim čestitali in jih obdarili.

V naši organizaciji prevladujejo starejši člani: kljub temu pa se vključujejo v razne delovne akcije. Na pobudo naše organizacije smo letos proslavljali krajevnih praznik in ob tej priložnosti slovesno odprli asfaltirano cesto na Gneču.

Pomembna naloga članov odbora je tudi ugotavljanje varstva spominskih obeležij NOB. Preveč bi bilo, če bi naštevati vse dejavnosti naše organizacije, opravljene v letu 1983, saj smo bili aktivni na vseh področjih, tako na političnem kot delovnem. Naj dodamo le to, da se je po poročilih razvnela živahna razprava, v kateri so člani spregovorili o raznih težavah in pripombah. Odbor jih bo skušal po svojih močeh uskladiti in urediti. Predsednik Jože Mejač je nato prebral program dela za leto 1984, ki so ga člani soglasno sprejeli. To pa zahteva aktivnost celotnega članstva. Po konferenci so se člani zbrali ob skromnem prigrizku in v živahnem tovariškem pomenku.

Malči Kozar

Nova Gorica – Pomembna vloga borčevske organizacije

V sredo, 21. marca je bila programska volilna skupščina ZZB NOV krajevne skupnosti Rastislav Delpin v Novi Gorici. Iz poročila o delu lahko razberemo, da je borčevska organizacija presegla skrb članstva za borčevske zadeve in se uveljavila kot pomemben dejavnik pri razvijanju in uresničevanju nalog samoupravne usmeritve naše družbenopolitične skupnosti. Še posebej velja omeniti uspešno delovanje pri razvijanju dobrih sosedskih odnosov z zamejstvom, pri razvijanju splošnega ljudskega odpora, in družbene samozasčite, ter pri razvijanju in negovanju revolucionarnih izročil NOB. Te ugotovitve je poudaril tudi predsednik krajevnega odbora ZZB NOV Viktor Makarovič, ki je med

drugim opozoril na pomembno vlogo borčevske organizacije v sedanjih stabilizacijskih prizadevanjih ter zaostrenih mednarodnih razmerah. Zato je glavna usmeritev borčevske organizacije vključevanje v vse samoupravne in politične strukture v krajevni skupnosti in v vseh okoljih dela in življenja.

V minulem dvehletnem obdobju je borčevska organizacija uspešno delovala pri uresničevanju sklepov in stališč zveze komunistov ter uspešno mobilizirala članstvo pri nadaljnjem uveljavljanju in razvijanju delegatskega sistema in krepitvi njegove materialne podlage. Razen tega je borčevska organizacija uspešno zbirala sredstva za ureditev spomenika padlim in žrtvam fašističnega nasilja v NOB iz novogoriške občine na Trnovem. V svoji krajevni skupnosti so zbrali 158.561 dinarjev. Aktivno so sodelovali pri organizaciji in izvedbi proslave ob 40-letnici ustanovitve 9. korpusa NOVJ, ob dnevu internirancev na slovesnosti ob 40-letnici osvoboditve iz Gonarsa, kurirčkovi pošti, na slovesnosti organizacije ANPI v Podgori, udeležili so se tudi komemoracije ob grobnici v Solkanu, Trnovem in v Gonarsu. Skrbeli so za svoje bolne člane in jih obiskovali na domu ali v bolnišnici. Ugotovili so med drugim, da so slabo oskrbovani spomenik Matevžu Veluščku in Jožetu Srebrniču ter spominska plošča ob vhodu v predor pod Kapelo. Predlagali so, naj to vprašanje vključi v program dela komisija pri KS. Udeleženci seje so sprejeli sklep, naj se letna članarina poveča s 40 na 60 dinarjev. O delu borčevske organizacije je TV-15 Naš tovariš redno poročal, zato mu gre javna zahvala. Lani je borčevska organizacija Rastislav Delpin za uspešno delo prejela priznanje Osvobodilne fronte.

Med glavnimi nalogami v naslednjem obdobju (le-te so opredeljene v delovnem programu) so prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo in razvijanje ukrepov na področju ekonomskih odnosov s tujino. V tem obdobju pa bodo prizadevanja borčevske organizacije usmerjena tudi k nadaljnjemu utrjevanju samoupravljanja in uresničevanja delegatskega sistema. Organizacija, ki združuje okrog 265 članov, bo organizirala skupen izlet z organizacijo ANPI iz Podgore v Italijo. Posebno pozornost bodo namenili uresničevanju samoupravnega sporazuma o varstvu spomenikov in zbiranju podatkov, ki jih bodo urejali v posebni zbirki muzeja NOB. Organizirati nameravajo tudi srečanje z zamejskimi borci. Na seji programske volilne skupščine so sprejeli poročilo o delu upravnega in nadzornega odbora ter podaljšali mandat predsedniku, podpredsedniku, tajniku in blagajniku še za dve leti.

Mile Gojković

Titovo Velenje – Z združenim delom na pol poti

Ustaljene oblike dela so v lanskem letu velenjski borci razširili z vrsto akcij, ko so segle predvsem na

spomeniško področje. V tem obdobju so postavili spomenik padlim v Belih vodah, dokončno pa so v bron umetniško vtisnjeni liki petih partizanskih poveljnikov, ki so sodelovali pri zajetju nemškega generala von Löhra in podpisu kapitulacije njegove vojske na Balkanu (za osvežitev spomina: to se je zgodilo v zdraviliškem kraju nedaleč od Soštanja, v Topolšici, ki je pred nedavnim dobila tudi spominsko sobo, posvečeno zadnjim dnevom druge svetovne vojne). Kje bodo doprsni kipi dobili mesto, se bodo še dogovorili. V procelje stavbe, kjer so padli Stane Dobovičnik-Krt, kurir Novak in domačin Delopst, so vzdali skromno obeležje. Obeležje je dobila tudi domačija Simona Blatnika v Stari vasi, oddolžili pa so se tudi partizanski vasič Sentilju. Skupaj z žalskimi borci so postavili spominsko obeležje v St. Andražu in obnovili ploščo žrtvam okupatorskega nasilja v Bevčah.

V ta pisani pregled delovanja velenjskih borcev sodi še dokončna ureditev Doma borcev in mladine, ki je nedvomno največja pridobitev in ponos borčevske organizacije. Vsega tega pa ne bi bilo, če jim ne bi na pol poti prišlo velenjsko združeno delo in delovne organizacije zunaj občine. Sredstva, ki so jih prispevali Celjsko cestno podjetje (gradbena dela), delovna organizacija ESO iz Titovega Velenja in delovna organizacija Vegrad ter druge, skupaj s celjskim LIK SAVINJA, so omogočila to, kar danes ostaja v trajen spomin.

mst

Dobovec – Pozitivna ocena dela

V Dobovcu nad Trbovljami so se 18. marca sestali člani krajevnega borčevskega združenja. Na redni letni konferenci in hkrati volilni konferenci so obravnavali lanskeletno delovanje tega združenja in v obdobju zadnjih let. Za delovanje in aktivnost izvoljenega vodstva ZB Dobovec so ugotovili, da je dobro delovalo in sproti reševalo tekoče naloge. Pri tem pa je tesno sodelovalo z drugimi kraji v KS. Posebna skrb je veljala organizacijskim vprašanjem, tudi skrb za svoje člane, zlasti bolne. K tekočemu delovanju sodijo še spremljanje dogodkov doma in po svetu, delovanje pri prenašanju izročil NOB na mlade rodove, delovanje in sodelovanje pri postavljanju spominskih obeležij ter sodelovanje na področju SLO in DS.

Zaradi razkropljenosti zaselkov in vasi v tej KS so organizirali aktivistično mrežo in poverjenike (v večjih zaselkih). K vsemu temu delu sodi tudi spremljanje zdraviliškega zdravljenja članov, organiziranje potrebne pomoči posameznikom, skupni izleti, predlogi za odlikovanja in tovariška srečanja z borci iz drugih krajev. Ponovno so popisali članstvo, vključili so se v akcijo za razširjenje borčevskega glasila »TV 15«, odkrili spominsko ploščo izseljencem na Dobovcu... Ob koncu konference so izvolili novo vodstvo in sprejeli načrt dela za letos.

Rudi Matko

Najpomembnejše naloge v akciji NNNP

Več sestavin resničnega

V zadnjih nekaj letih smo na področju uresničevanja zasnove splošne ljudske obrambe in družbene samozastite dosegli precejšnje premike in uspehe. Predvsem se je okrepila zavest o nujni po nadaljnjem podružbljanju vseh vidikov samozastite in varnosti. Nedvomno je k temu veliko prispevala tudi akcija NNNP, ki jo v naši republiki vodi in usmerja socialistična zveza.

Letos in prihodnje leto bomo v akcijah NNNP namenili največ pozornosti nadaljnjemu in neprekinjenemu uresničevanju zasnove SLO in DS, dvigovanju obrambne in samozastitne zavesti ter kulture, vsebinskemu podružbljanju organiziranosti in množičnemu usposabljanju prebivalstva za potrebe samozastite in varnosti.

Pri akcijah NNNP naj bi zato imele prednost uresničevanje zasnove narodne zaščite, zaščita pred jedrskim, biološkim in kemičnim orožjem, krepitev samoupravne delavske kontrole in varstvo človekovega delovnega in življenjskega okolja. Poleg tega pa naj bi nadaljevali tudi stalne in konkretne dejavnosti, ki so že sicer stalna naloga v okviru akcij NNNP. To pa so večja prometna varnost, boljše varstvo pri delu, izboljšanje požarne varnosti in dejavnosti v okviru načrtovanih vaj.

Z dejavnostmi na področju akcij NNNP naj bi v tem obdobju seznanili delovne ljudi in občane hkrati z dopolnjeno vsebino narodne

zaščite, vsi pa naj bi spoznali in se usposobili za izpolnjevanje njenih nalog. Zato bi morali v občinah, krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah sprejeti posebne programe. Pri tem si moramo prizadevati, da se bodo delovni ljudje in občani v okviru narodne zaščite usposabljali za tiste naloge, ki jih bodo v primeru dejanskih potreb lahko najbolj učinkovito opravljali. Pri tem moramo, ustrezno sedanjim in morebitnim izrednim ali vojnim razmeram, upoštevati tudi organiziranost in izkušnje narodne zaščite iz NOB. Usposabljanje pa mora biti zasnovano tako, da bo ustrezalo interesom, potrebam in posebnostim posameznih okolij.

Pri zaščiti pred jedrskim, biološkim in kemičnim orožjem mora posebna pozornost veljati nabavi osebnih zaščitnih sredstev. Pri tem morajo organizacije SZDL, sindikata, ZZB NOV, ZSMS, ZRVS in drugi dejavniki s politično akcijo spodbujati nakup osebnih zaščitnih sredstev. Organizirano si moramo prizadevati, da bi

do 1990. leta imeli osbna zaščitna sredstva vsi delovni ljudje in občani.

Oživiljanje samoupravne delavske kontrole pomeni del celovitih prizadevanj za

Tudi v prihodnje bo naša pozornost veljala boljši požarni varnosti. Tako naj bi se zmanjšala število posegov gasilcev in seveda gmožna škoda. (Foto: J. Čurina)

uresničevanje ciljev gospodarske stabilizacije. Z njeno uveljavitvijo bi morali doseči, da bodo delavci čimprej v

celoti vplivali na ustvarjanje in razporejanje dohodka ter tokove družbene reprodukcije. Družbeno samozastito moramo razumeti in uveljaviti predvsem kot krepitev samoupravnega položaja delavcev v združenem delu, varovanje njihovih samoupravnih pravic in dolžnosti, varovanje družbene lastnine in drugo.

Vse družbenopolitične in družbene organizacije bi morale na področju varstva človekovega delovnega in življenjskega okolja storiti vse za spoštovanje sprejetih usmeritev, zakonodaje in predpisov. Skrb za zdravo, neonesnaženo okolje mora biti sestavina v prizadevanjih za gospodarsko stabilizacijo. Podpreti in okrepiti bi morali delo inšpekcijskih služb, ki včasih podlegajo nenačelnim političnim pritiskom, namesto da bi spoštovali predpise na tem področju. Odpraviti moramo vsa možna žarišča onesnaževanja okolja, tem vprašanjem moramo posebno pozornost nameniti pri vlaganjih v nove objekte.

V akcijah NNNP, ki so pred nami, se moramo čim bolj izogibati režiranim položajem. Vanje moramo vnesti več sestavin resničnega! Prav zanimivo bi bilo videti, kako bi uspela vaja, če je ne bi prej nič pripravili. Koliko ljudi bi dobili doma? Koliko bi se jih javilo, na mesta, kamor so razporejeni? Šele takšna vaja bi dala pravi odgovor, ne pa tista, za katero že dva meseca prej vemo, kdo bo poškodovan in kdo bo poskrbel za njegove rane.

Bojan Kuntarič

ZRVS v Mariboru ocenila minulo delo

Na letnih konferencah občinskih konferenc ZRVS v Mariboru so obravnavali pestro in vsestransko dejavnost občinskih in krajevnih konferenc na različnih področjih, ki so tesno povezana s krepitvijo in podružbljanjem SLO in DS. Tako je občinska konferenca ZRVS Maribor-Tabor pri določanju, pripravi in uresničevanju svojih nalog na področju SLO in DS ter drugih dejavnosti izhajala iz stvarne ocene stanja v svojih okoljih. Predvidene programske teme za leto 1983 so v celoti uresnili, in sicer skupaj z množičnim usposabljanjem prebivalstva v KS in ozdih. Na pohodnih tekmovanjih so ekipe reševale taktične naloge, opravile naloge iz rušenja elementov in poznavanja orožja, streljale z malokalibrsko puško, fizično zavarovale objekte, se seznanile z gradivom iz SLO in DS ter s področja prometne varnosti, tekmovale so tudi iz prve pomoči. Knjižnica doma JLA je dostopna vsem rezervnim starešinam, prav tako Izobraževalni center za SLO in DS v Pekrah. Mariborska garnizija je uredila sodobno strelišče in poligon, ki ga lahko uporabljajo tudi organizacije ZRVS.

V občinski konferenci ZRVS Maribor-Pesnica so v zadnjem letu povečali število članov ZK v ZRVS za tri odstotke, kar je sicer napredek, vendar s tem še vedno niso zadovoljni. Znanje s področja idejnopolitičnega izobraževanja so preverjali na seminarski način v krajevnih organizacijah, na krajevnih in občinskem tekmovanju. Vsebinska programa dela je omogočila, da se je aktivnost ZRVS usmerila k preučevanju in uresničevanju širših družbenih interesov na področju varnosti in DS.

Večina organizacij je oblikovala predavateljske aktivne, v katere so poleg RVS vključili še aktivni starešine JLA in TO, člani komitejev za SLO in DS, predavatelji iz šol in drugi vidnejši družbenopolitični delavci. V vseh krajevnih konferencah so organizirali orientacijsko-taktično tekmovanje, na katerem so hkrati preverili tudi znanje in fizične sposobnosti RVS.

Na občinski ravni je najboljši rezultat dosegla ekipa RVS, NZ in CZ Sentilj, druga je bila ekipa aktivna Čeršak, tretja pa ekipa Jarenine. Pri mladincih je bila prva ekipa Sentilja pred ekipo Zgornje Kungote in Jakoba. Obrambne krožke in obrambne dneve na šolah vodijo izključno RVS. Člani organizacije so sodelovali tudi na spominskih pohodih, raznih tekmovanjih, taktičnih vajah, obiskih karavil in predavanjih.

Tudi občinska konferenca ZRVS Maribor-Rotovž je živahno delovala. Začeli so ustanavljati aktivne v večjih delovnih organizacijah in na višjih šolah. Pri usposabljanju prebivalstva so skoraj v celoti predavali rezervni starešine. Pri sprejemu tovaršev in tovarišic brez čina niso imeli posebnega uspeha, pri tem delu so odpovedale krajevne konference. Sicer pa so rezervni starešine živahno delovali v raznih organih, ki se ukvarjajo s SLO in DS. Člani organizacije so sodelovali na armadnem tekmovanju, na območnem srečanju prijateljskih občin, na pohodu po poteh Djure Djakovića in drugih prireditvah. Posebno skrb so namenili vojaško-strokovnemu in idejnopolitičnemu izobraževanju članov.

Občinska konferenca ZRVS Maribor-Tezno je organizirala devet predavanj, vendar je bila udeležba na njih slaba. Revija Naša obramba, TV-15 in glasilo mestne konference ZRVS Maribor »Iz vrst RVS« bodo tudi v prihodnje glavni viri obveščanja in strokovnega usposabljanja. Delo komisij za informativno dejavnost v krajevnih in občinski konferenci ZRVS je zamrlo, zato pripravljajo nekatere kadrovske spremembe. Program dela so lani v celoti izpolnili, kljub nekaterim težavam in pomanjkljivosti. S svojo aktivnostjo so RVS prispevali h krepitvi obrambne in samozastitne sposobnosti.

V občinski konferenci ZRVS Maribor-Ruše so ugotovili, da so bili člani organizacije v vseh okoljih glavni načrtovalci in nosilci aktivnosti v okviru akcije »Nič nas ne sme presenetiti«. Starejši člani – udeleženci NOB so prek predavanj, nastopov in drugih akcij prenašali tradicije NOB na mlajšo generacijo in tako ohranjali izročilo. Na vseh treh osnovnih šolah v občini delujejo obrambni krožki, katerih mentorji so člani organizacije. Na šolskih orientacijskih tekmovanjih so člani ZRVS na kontrolni točki prikazali učencem pehotno orožje ter jim spregovorili o ZRVS. Z doseženimi rezultati niso povsem zadovoljni, zlasti so slabo delale komisije, pa tudi samoupravno sodišče ni opravilo svoje naloge.

V občinski konferenci ZRVS Maribor-Pobrežje so ustanovili aktiva ZRVS v Mariborski livarni in Vesni. Tesno so sodelovali s strelsko družino Avgust Majerič, ki je pomagala pri pripravi in izvedbi vseh strelskih tekmovanj. Ustanovili so tudi obrambni krožek v eni izmed osnovnih šol, tako da zdaj ti krožki uspešno delajo v vseh osnovnih šolah. Prizadevajo si, da bi čim več članov ZRVS sprejeli v ZK. Samoupravno sodišče ni delalo, čeprav bi moralo razpravljati o nekaterih neaktivnih članih. Povezava z mestno konferenco ZRVS je bila izredno dobra. Enako velja za sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami v občini, z JLA, TO in drugimi.

M. Kos

Urjenje na snegu

Pred dnevi se je na urjenju na Paškem Kozjaku zbrala skupina teritorialcev iz celjskega območja. Kozjak je pokrivala več kot meter debela snežna odeja, pa teritorialcev ni ovirala, še več, prav takih pogojev za urjenje so si želeli. Tudi sam program je bil nekoliko drugačen od običajnih urjenj. Pripadniki teritorialne obrambe so se morali živjeti v življenje in delovanje v najtežjih razmerah v naravi. Za to je bilo obilo priložnosti. V programu urejanja je bilo smučanje, bivačiranje v snegu, terensko smučanje in dnevi ter nočni patrolni pohodi s smučmi. To je od teritorialcev zahtevalo veliko prizadevanj. Večina udeležencev sicer dobro obvlada alpsko smučanje, vendar pa je smuka z vojaškimi čevlji in smučmi, z orožjem in v beli maskirni obleki povsem nekaj drugega kot smuka v brezhibni opremljeni alpski smučanje. Pri urjenju so si pomagali tudi s prenosno vlečnico, tako da so začeten nevednostno hitro minile, poleg tega pa sta smučarje vadila izkušena smučarska učitelja.

Teritorialci so bili nastanjeni v planinskem domu na Paškem Kozjaku, kjer so jih planinci z veseljem sprejeli, tako okoliški kmetije in šolarji. Ti so bili njihovi gostje in v pogovorih z njimi so šolarji spoznali, kaj pravzaprav pomeni biti vojak. Teritorialci pa so iz otroških ust spoznali življenje v teh krajih na višini približno 1000 metrov nad morjem. Kmetije so tu raztresene, z njih pa prihaja vsak dan v osnovno šolo 27 mladih. Na šoli imajo kombiniran pouk za vse razrede osemletke, uspešno pa ga vodi učiteljica Marjana in Tanja. Pravita, da so otroci takšni kot druge, iskreni in igri, vendar pa prizadevni in nepokvarjeni.

Skupaj z učenci so teritorialci pripravili kratko slovesnost in se spomnili preboja legendarne štirinajste prek Paškega Kozjaka. Skupaj so odnesli tudi venec k spomeniku, kjer sta med prebojem padla dva borca štirinajste.

Boris Knific

Ponovitev partizanskega napada na Trbovlje

Organizacija ZRVS, borcevske organizacije in mladi na revirjih namenljajo precejšen poudarek negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij ter obujanju spominov na dogodke iz NOB. Tako so v zadnjih nekaj letih pripravili kar štiri množične tradicionalne spominske pohode pod skupnim geslom »Po poteh Revirskih revolucionarjev«. Prvi pohod je bil leta 1979 v spomin na narodnega heroja Frica Keršiča-Gale ob obletnici njegove junške smrti, naslednji leta 1981 »Po poteh Revirskih čet« na Čemšeniško planino, leta 1982 k spomeniku narodnega heroja Alojza Hohkrauta na Cvetuži pri Vačah ob 40-letnici njegove smrti, lani pa v Hrastniku ob odkritju spominske plošče predvojnemu revolucionarju Vitku Pavliču. Ta pohod je bil združen s proslavljanjem njihovega občinskega praznika in praznovanja dneva slovenskih rudarjev.

Tokrat so se vodstva občinske konference ZRVS, občinskega odbora ZZB NOV, občinska konferenca ZSMS in OS TO Trbovlje ter skupnosti borcev 1. Slovenske brigade 2. grupe odredov

dogovorili, da pripravijo ponovitev partizanskega napada na Trbovlje, ki so ga v noči s 27. na 28. april 1942 izvedli borci 1. Štajerskega bataljona. Reprizni napad, ki bo potekal v noči z 21. na 22. april letos bo prilagojen sedanjim razmeram. Taktično-tehnični del izvedbe napada je prevzel OS TO Trbovlje in ga vnesel v svoj letošnji redni program usposabljanja, pri čemer bo angažiral del svojih enot, kar zagotavlja kakovostne priprave in samo izvedbo. Na predvečer načrtovanega napada bo mladina v akciji trosila parole »Živela OF« in »Živel prvi maj«, kot je bilo tudi takrat pred 42 leti. V pripravah pa bodo sodelovali komiteji za SLO in DS v KS (Alojz Hohkraut in Franc Keršič ter DO REK) Edvarda Kardelja, na območju katerih je potekal pravi napad.

K sodelovanju so organizatorji povabili še živeče borce-udeležence partizanskega napada: prvoborca in nosilca spomenice 1981 tovariša Alojza Čedeta-Iztoka in Hinka Kamnikarja-Roka ter pobudnika akcije tovariša Karla Forteta-Marka. Le-ti so 10., 11., 12. in 16. aprila letos

o akciji spregovorili trboveljskim RVS na rednih strokovnih predavanjih. Svet za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pa je organiziral tudi razgovore po šolah, pri zgodovinskih urah pa se bodo učenci seznanili z akcijo napada na Trbovlje v noči s 27. na 28. april 1942. Kot goste bodo na ogled povabili številne druge preživele udeležence in organizatorje napada, med njimi tudi tovariše Sergeja Kraigherja, Franca Poglajna-Krajnc, Antona Vratnarja-Antoneskya, Franca Godlerja-Bliska, Borisa Čizmek-Bora, Franca Kralja-Krpo, Rudolfa Hohkrauta-Dolfa, Cirila Hermana-Fricka, Ivana Uraniča-Draga, Roberta Vozlja-Miška, Alojza Juvana-Igorja, Ludvika Mlinaršiča-Ivanova itn. Ogleda in poteka se bodo udeležili tudi predstavniki DPO, SO Trbovelj, nekaterih največjih delovnih organizacij in drugi.

Dan po napadu bo ob 11. uri pred Kantino na Dobrni v Trbovljah krajša slovesnost, ob tej priložnosti bodo analizirali napad in pregledali sodelujoče enote. Strokovno oceno napada bo podal komandant OS TO Tr-

bovlje tovariš Matjaž Piškur, zbranim pa spregovoril tudi Boris Čizmek-Bor. Sledilo bo tovariško srečanje ob spremljavi partizanskega harmonikarja Ivana Drugoviča.

Organizatorji te široko znane akcije pripisujejo nepriznemu napadu velik družbenopolitični pomen, kajti tudi resnični napad je imel močan politični odmev. Takrat so Nemci propagandno napovedovali konec partizanstva in NOG v Sloveniji, še posebej na Štajerskem, dejansko pa so se partizanske enote že bolj utrdile in številčno okrepile, sledili so še večji napadi na sovražne postojanke, razmahnile pa so se tudi sabotažne in druge akcije.

Za letošnjo akcijo ima precej zaslug tovariš Karel Fort-Marko, ki je prvi dal pobudo zanj, ob pisanju prispevka za zgodovino na podlagi obstoječih verodostojnih virov in izjav preživelih udeležencev napada. Prispevek o tem je v celoti objavljen v njegovi knjigi Nepremagljivo oboroženo ljudstvo.

Rudi Matko

Civilna zaščita si je dobro začrtala naloge

Na podlagi zveznega odloka o zasebni in kolektivni zaščiti so tudi v občini Lendava sprejeli podoben dokument. Program dela sta obravnavala občinski štab CZ ter svet za ljudsko obrambo in družbeno samozastito občine Lendava. Navezali so že prve stike s trgovskim podjetjem Varnost iz Maribora. Prav tako pripravljajo načrte za posamezne krajevne skupnosti. Delovne in druge organizacije so že izdelale rokovnike za načrt dela in ga uskladile z občinskimi. V krajevnih skupnostih že nabavljajo opremo, kako pa jo bodo vzdrževali, se dogovarjajo na območni ravni. Sredstva bodo res dobro uskladiščena, ustanovili pa so tudi delavnico za vzdrževanje opreme.

Za pravilno uporabo opreme bodo organizirali dva tečaja, ki jih bodo obiskovali pripadniki ekip prve pomoči CZ v

krajevnih skupnostih Turnišče in Lendava, dva tečaja pa bodo pripravili za vodstvene kadre enot RBK zaščite. Poleg tega snujejo še nekaj drugih oblik usposabljanja za pripadnike enot CZ. Teh tečajev se bo udeležilo 330 slušateljev.

Koliko se bodo naučili na tečajih, pa bodo pripadniki CZ preverili na občinskem tekmovanju, seveda se bodo prej pomerili na sektorskih tekmovanjih, ki se jih bo udeležilo 47 ekip.

Poleg tega bodo ustanovili strokovno komisijo, ki bo pregledala zajetja vode ob vznožju Lendavskih gor, jih ocenila in določila, kako naj bi jih uporabljali v primeru naravne ali kakšne druge nesreče.

Jože Žerdin

Žagarjevi nagrajenci za letošnje leto

Nekoliko pozno poročamo o Žagarjevih nagradah in priznanjih, saj so jih za letos podelili že konec marca. Vendarle je prav, da se spomnimo na njihove zasluge in njihova imena pripišemo dobitnikom iz prejšnjih let. V zlati knjigi Žagarjevih nagrajenec je bilo doslej vpisanih 134 pedagoških delavcev. Letos je bilo 37 predlogov za nagrade in 13 za priznanja, izbranih pa je bilo sedem nagrajenec in trije so prejeli priznanja. Je pač tako, da je vedno več predlaganih kot izbranih.

Med nagrajenci so: **dr. Joško Budin**, redni profesor na fakulteti za elektroniko Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, ki ni uspešen le kot raziskovalec in pedagog, temveč tudi kot eden vodilnih strokovnjakov v Jugoslaviji in v svetu priznan po svoji predanosti učiteljskemu poklicu.

Boris Feldin je upokojeni učitelj in dejaven družbenopolitični delavec. Več kot dvajset let je ustvarjal temelje slovenske prosvete v povojnem obdobju.

Lojze Gobec je ravnatelj osnovne šole v Vuzenici. Nagrado si je prislužil z zaslugami za razvijanje pionirskega združenstva, predvsem pa je izjemen njegov prispevek k nastajanju vezi in sodelovanja mladih iz matične domovine in s Koroške ter iz Porabja.

Justi Kavšek je ravnateljica vzgojnovarstvene organizacije Stari Vodmat v Ljubljani. Ledino na vzgojnem področju je orala, ko še ni bilo nobenih pripomočkov in učbenikov, pri tem pa pomagala mladim vzgojiteljicam.

Janez Kuhar, skladatelj, dirigent in pedagog, je veliko deloval v šolskih pevskih

zborih in harmonikarskih skupinah, obenem pa marsikateremu Slovincu odprl pot do naše glasbene zakladnice.

Ivan Štalec, upokojeni profesor matematike in fizike na 1. gimnaziji v Ljubljani, je s svojim delom zapustil pečat slovenski srednješolski matematiki. Napisal je tudi veliko učbenikov in zasnoval matematične pripomočke.

Dr. Branko Vesel, upokojeni redni profesor biotehnične fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, ima velik del zaslug, da je pouk biologije na šolah danes takšen, kakršen je, da namreč učenec aktivno sodeluje. Dr. Vesel se je namreč ukvarjal z metodiko izobraževanja biologije v Sloveniji.

Žagarjeva priznanja pa so prejeli: **Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja iz Bohinjske Bistrice**, kot ena tistih šol, ki je šolo spremenila v življenje, potem **Osnovna šola Slavko Šlander iz Prebolda**, ki je veliko storila za politehnično usmerjenost vzgojno-izobraževalnega procesa in nasploh dobro sodeluje z drugimi organizacijami navzven, pa še **Zavod za delovno usposabljanje mladine iz Črne na Koroškem**, ki je namreč od svoje ustanovitve leta 1968 veliko storil za usposabljanje duševno prizadetih otrok. Razvil je tako imenovan družinski sistem vzgoje in dela.

Čprav Žagarjeve nagrade in priznanja dobijo res samo izbranci, je podelitev priznanje vsem pedagoškim delavcem, trenutek pozornosti za vsa pehanja iz dneva v dan, iz enega v drugo šolsko leto.

Živa Drole

Ivan Kreft: Spori in spopadi

To je tretja Kreftova knjiga z istim naslovom Spori in spopadi, ki je izšla v medzaložniški zbirki in je že nekaj časa naprodaj. Nadaljuje kronološko zaporedje prejšnjih dveh knjig. Sega nekako v obdobje po osvoboditvi pa do leta 1952, najdlje pa se pomudi ob usodnem letu 1948. Avtorjevi spomini se ne vežejo neposredno na intimna doživetja, temveč na spore in spopade v tistih krogih, v katerih se je gibal: v Bolgariji, Avstriji, vmes pa se vračal domov. Vznemirili so ga dogodki osemindesetega, pojav informbiroja in njegovi napadi na Jugoslavijo.

Knjiga se politično-socialno odziva na čas in prostor. Poleg avtorjevih stikov z

okoljem in dogodki, ki so mu ostali v spominu, vsebuje zbrano dokumentarno gradivo. Na vprašanje, zakaj se je lotil takšnega pisanja, je avtor na tiskovni konferenci v Ljubljani dejal, da naš mladi rod premalo ve o informbiroju in da nas to obdobje sploh premalo zanima. Prav tako meni, da mladi premalo vedo o taboriščnih procesih, ki jim je tudi odmeril prostor v svoji tretji knjigi. Kolikor pa je o procesih premalo v tretji knjigi, je avtor obljubil za četrto, ki je že v pripravi. Tudi o odnosih v kmetijstvu, ki jih je načel v tretji knjigi, bo nadaljeval razmišljanje v četrty knjigi.

Živa Drole

Letošnjo Jakopičevo nagrado podelili

Skrivnostnemu svetu Štefana Planinca

Likovno nagrado, slovensko stanovsko priznanje, je letos prejel akademski slikar Štefan Planinc. Njegovo več kot dvajsetletno delovanje v slovenskem in jugoslovanskem likovnem svetu je bilo ves čas izrazito in samosvoje, ne pa tudi vselej razumljeno in dopadljivo. Njegovi likovni svetovi se sprehajajo na robu med pojavnostjo in podzavestjo, pogledujejo sem in tja ter se povezujejo v svetovje človeških nenehnih iskanj in stisk lebdjenja in nezadržnega poleta skozi prostor in čas.

Štefan Planinc se je rodil 8. septembra 1925 v Ljubljani. Leta 1949 se je vpisal na ljubljansko likovno akademijo v razred Antona Gojmirja Kosa in pri njem diplomiral. Podiplomski študij na specialki je opravil pri profesorju Mariju Preglju. Danes je izredni profesor na ljubljanski likovni akademiji.

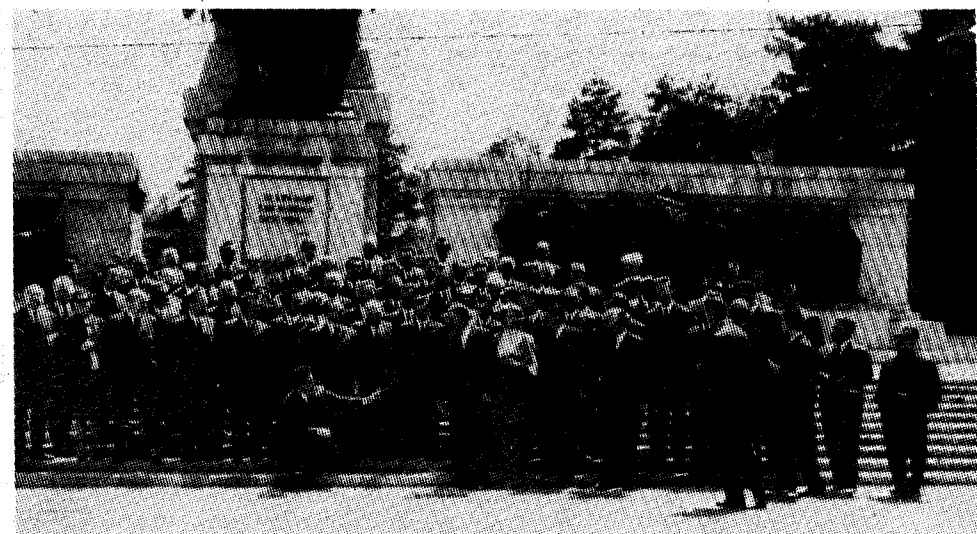
Partizanski pevski zbor

40 let zvestobe borbeni pesmi in njenemu izročilu

Glas Partizanskega invalidskega pevskega zbora se je širil skoraj po vsej Evropi. To jim je omogočila pesem, pesem upora, trpljenja in junaštva, pesem svobode in veselja. Svetovno znani moški pevski zbor »Kaval« iz Sofije je dal pobudo in organiziral gostovanje Partizanskega invalidskega pevskega zbora v Bolgariji. Na turnejo so pevci odpotovali v maju 1967. Peti v državi, ki ima celo vrsto odličnih moških, mešanih in mladinskih pevskih zborov

Peli so tudi v Varni v času, ko je bilo tam tekmovanje bolgarskih pevskih zborov. S partizansko pesmijo so otvorili to tekmovalno prireditev. Tudi tu, kjer so bili zbrani najboljši bolgarski zbori in pevski strokovnjaki, je partizanska pesem navdušila in žela veliko priznanja.

Pevci PIPZ so s svojim ubranim in močnim petjem presenetili gostitelje. Navdušila jih je tudi pesem in odziv nanjo pri ljudeh.

Pred spomenikom svobode v Sofiji

evropskega slovesa, je bila za pevce zelo zahtevna in odgovorna naloga. Tega so se dobro zavedali. Pripravili so izbran program partizanskih, umetnih in narodnih pesmi.

Prvi nastop je bil v lepi in veliki dvorani »Bolgarija« v Sofiji. Zasedena je bila do zadnjega kotička, celo stojišča so bila polna. »Hej brigade hitite...« je zadonelo z odra, kot močan klic in pozdrav. Nato so se vrstile pesmi in kolikor bolj se je program bližal koncu, toliko večje je bilo navdušenje in odobravanje. Niso še izzveneli zadnji akordi Pesme o svobodi, pa je bila vsa dvorana na nogah, skandirala je »združba, združba« in zahtevala dodatne pesmi. Pevci so dodajali, in še bi jih poslušali.

Tovarišica Vanda Škodnik, ki je s te turnee poročala za časopis »Delo«, je o tem koncertu zapisala: »Od pesmi do pesmi smo mi, ki smo prišli z njimi, drhteli od ponosa, od sreče, gineni od čudne hvaležnosti, da so peli tako, kakor znajo našo borbeno pesem le oni zapeti – z veliko, veliko srca...«

Član vodstva zbora »Kaval« in solist dr. Ivo Ahčinski je prišel k pevcem, jim čestital in dodal: »Prečudovit zbor ste, tovariši. Kritiko koncerta vam je že nocoj najlepše napisala naša publika«. Posebne pozornosti so bili deležni pevci Partizanskega invalidskega pevskega zbora od članov zbora »Kaval«, ko so jim pred odhodom z odra v zahvalo zapeli znano bolgarsko narodno pesem »Rodna pesen«.

Z enakim uspehom so nastopili še v Plovdivu, Kazanliku, Karajsenu in Russeju.

Zato so jih zaprosili za ponovno gostovanje, kar se je uresničilo v letu 1983. Na prvem gostovanju so pevci peli v severnem delu države, drugo je bilo v južnem delu. Prvi koncert je bil v Stanke-Dimitrov, mestu, kjer se je prav v tistih dneh končal enotedenski glasbeni festival. Bili so gostje drugega najboljšega moškega pevskega zbora Bolgarije »Marek«. Natopili so v novi dvorani kulturnega doma in navdušili vse, posebno mlade. Iz tega mesta jih je pot vodila v Burgas, znano letoviško mesto ob črnemorski obali. Koncert v tem mestu je bil namenjen francoskim gostom, ki so v letno gledališče prišli v velikem številu. Tu je bil tudi nastop pevcev. Komentator je vsem navzočim predstavil pevce PPZ v francoskem jeziku, prav tako tudi vse zapete pesmi. Presečeni Francozi so naše pesmi zelo navdušeno sprejeli. Posebno jim je ugajala njihova partizanska pesem, ki so jo zapeli v francoskem jeziku. Zadnji nastop je bil v Sofiji, pred zahtevnimi poslušalci, med katerimi so bili glasbeniki in dirigenti ter številni predstavniki organizacij in oblasti. Koncert je dobro uspel. Kritiki so ga ocenili zelo pohvalno in poudarili, da so vse pesmi lepo zvenele, tako v pianissimih kot v fortissimih. Pevci so tudi na tej turneji potrdili visoko vrednost naše partizanske, narodne in umetne pesmi. Za uspešno poslanstvo se je vsem pevcem zahvalil tudi naš ambasador v Sofiji Danilo Purić. V slovo od gostiteljev je še enkrat zadonela skupna pesem bolgarskih in naših pevcev, pesem, ki lahko toliko pove.

–Ce–

Edvard Kocbek: Strah in pogum

Za začetek: Nedvomno je pogum, seči po odličnem proz nem besedilu, ki prvotno ni bilo namenjeno gledališču. Potem pa: še preden vstopimo v takšno gledališče, k predstav, ki je priredba negledališkega besedila, nas obdaja – strah.

Med strahom in pogumom torej nihamo, ko stopamo na prizorišče nove predstave Slovenskega mladinskega gledališča v Ljubljani, ki te dni na odru Cankarjevega doma (po svoji že utečeni maniri), razporedi gledalce na priložnostne tribune na odru in tako od njih zahteva ne le sodelovanje z očmi, ampak tudi z vratom in hrbtom... Prizorišče je na levi in desni pa tudi vmes, »v prehodu«. Od sejne mize, ki simbolično spominja na dolga omizja ustanovnih sestankov, do šotora sredi gozda, ki bi lahko bil razpet sredi partizanskega Roga.

V režiji Janeza Pipana, na sceni Matjaža Vipotnika, s kostumi Jerneje Jambrek, ob glasbi in glasbeni opremi Janija Goloba, s koreografijo Ksenije Hribar, z dramaturgijo Marka Slodnjaka ter njegovih asistentov Livije Pandur in Slavice Petrovič, pod lektorskim vodstvom Mateje Dermelj, ob glasbenem vodstvu Boruta Lesjaka in Korepetitorstvu Milene Grmove so nastopili igralci in igralki mladinskega gledališča, med njimi pa v naslovni vlogi profesorja filozofije Pavleta – Radko Polič.

Vse se dogaja med slovensko inteligenco, med študenti – partizani, poleg pa so še dekle Katarina, sovražnik, zbor, plesalki, otroka (bodocnost) in muzikanti.

Med zgodovinsko odločitvijo (omizjem) in zgodovinskim dejanjem (s partizanskim prizoriščem v gozdu) skuša ta igra mladinskega gledališča strniti Kocbekovo misel iz novel pod naslovom Strah in pogum. Skuša predstaviti misel: »Moja notra-

nost mi silovito govori, da moram ostati človeško neodvisen in svoboden, ne samo zgodovinsko uporaben in koristen.« Skuša predstaviti Kocbekovo največjo stisko v precepu med zgodovino, ki je v tem primeru narodnoosvobodilni boj, in človekovo temeljno človečnostjo. Res je, kot pravi v spremnem besedilu k predstavi iz odlomkov spremne študije k prvemu ponatisu Kocbekovih novel, ki bodo izšle pri Mladinski knjigi letos Andrej Inkret, da avtor priznava zgodovinsko dejstvo – osvobodilni boj, ki ne dopušča nobene druge alternative

katere lepe besede in stavki iz Kocbekovih novel spregovorijo igralci po dvakrat, nekateri prizori so predirljivo simbolični (deklica za klavirjem, Katarina – simboli življenja...), vendar vsa predstava hočeš nočeš spominja na že videno. Prijemi in predstavitve postajajo značilnost mladinskega gledališča vse tja od Mise v A minorju do Ujetnikov svobode.

Glasbeni vložki, ples in petje sicer ženejo predstavo v dinamiko, vendar pa le nimajo pravega zagona in se dejanje pred nami kljub vsemu vleče. Navsezadnje pa se človek tudi vpraša, ali je res nujno segati v enkrat že sklenjeno umetniško celoto, ki sama po sebi sporoča, kar ima sporočiti? Ali ni to dramatizira-

ter boj za biti in ne biti; vendar pa Kocbek izpostavlja tisto, kar imenuje, da je v človeku »starejše od zgodovine«. To je tisto, kar se pojavlja v človeku kljub temu, da je zgodovini zapisan na življenje in smrt.

Kaj se zgodi takrat, ko stojiš sredi zgodovinskega dejanja in v zanosu pozabljaš na lastno bližino smrti, imaš pa v oblasti življenje bližnjega? O teh stvareh želi spregovoriti predstava Slovenskega mladinskega gledališča. Ne-

nje nedramskih besedil, ki je v zadnjem času v gledališču kar pogosto, namreč znanenje za pomanjkanje izvirne gledališke besede? In, ali ne obstaja bojazen, da bi tako predelano in »obdelano« delo želelo služiti novemu namenu s poudarjanjem posameznih elementov čezčloveškega in čezzgodovinskega? Je to želja po javni predstavitvi »pravega« branja, ki ga sicer sami nismo sposobni?

Bojana Žokalj

Književniki, padli med NOB

Vladimir Martelanc

Ob 40-letnici smrti

Vladimir Martelanc je sklenil življenjsko pot pri devetintridesetih. Rojen je bil 8. maja 1905 v Trstu, preminil pa je v Natzweilerju 11. aprila 1944.

V leksikonu »Slovenska književnost 1982« je označen kot publicist. O njem so pisali Ivan Kreft, malce več Viktor Smolej (Slovensko slovstvo v letih vojne 1941–1945) in Dušan Kermauner. Vsekakor bi si Martelanc kot slovenski književnik zaslužil obširnejšo in popolnejšo biografijo ter znanstveno razčlemba in oceno svojega slovstvenega dela.

Ivan Kreft je Vladimirja Martelanca označil kot »komunističnega Ahasverja« in njegova življenjska pot je bila v resnici pot večnega popotnika.

Martelanc je izšel iz zavedne družine tržaškega sodnega uradnika, bil je najstarejši med štirimi brati. Po končani osnovni šoli je najprej študiral gimnazijo v Trstu, po italijanski zasedbi leta 1918 v Kranju in v Ljubljani, maturiral pa je leta 1923 v Idriji. Dušan Kermauner ga je leta 1920 uvedel v krog tedanjih komunističnih srednješolcev. Bil je tesen prijatelj Srečka Kosovela in je z njim sodeloval pri dijaških literarnih listih. Po maturi ga je pot vodila na Dunaj, kjer se je vpisal na visoko šolo za svetovno trgovino, študija na njej pa ni dokončal. Moral se je sam preživljati, zato se je zaposlil v dunajski sovjetski tiskovni agenciji, za katero je poročal o jugoslovanski politični problematiki. Z Dunaja je odšel v Pariz, kjer se je zaposlil kot pomivalec posode. Leta 1925 se je ponovno vrnil na Dunaj. Po krajšem bivanju v domovini in v Italiji (Rim) je odšel leta 1926 v Berlin kot ekspert sovjetskega zunanjega ministristva. Konec leta 1927 ga je v Italiji aretirala policija in ga izročila izjemnemu sodišču. Po preiskavi, ki se je končala z njegovo izključitvijo iz KP Italije, si je Martelanc leta 1929 poiskal delo v Sovjetski zvezi. Na poti se je ustavil v Bakuju, od tu pa je odšel na neki sovhoz v Baškirijo. Nazadnje je šel v Moskvo, od koder so ga leta 1937 na lepem izgnali iz Sovjetske zveze in ga vkrcali na parnik, ki je plul na progi Leningrad–Le Havre, a vendar mu francoska policija ni dovolila vstopa v Francijo. Zaposliti se je moral na ladji kot tolmač, ob neki priložnosti pa se je le pretihotapil na francoska tla. Po kratkem bivanju v Parizu ga je francoska policija odvedla na mejo in ga izročila italijanskim oblastem. Leta 1939 je Martelanca italijansko izjemno sodišče v Rimu obsodilo na dolgoletni strogi zapor, iz katerega so ga leta 1941 po nekaj amnestijah prepeljali iz kaznilnice v internacijo. Ob kapitulaciji Italije se je vrnil v Trst. Pri Svetem Ivanu se je vključil v Osvobodilno fronto in se skušal prebiti na osvobodeno ozemlje. To namero pa so mu preprečili domobranci, ki so ga prišli iskat na dom in ga izročili gestapu. Gestapo ga je poslal najprej v Dachau, od tu pa v taborišče Natzweiler, kjer je po kratkem trpljenju umrl 11. aprila 1944.

Književno delo: Vladimir Martelanc se je začel že kot srednješolec oglašati s svojimi prispevki v dijaških literarnih listih in v naprednem časopisju. V njegovem esejičnem opusu so zlasti opazna in pomembna eseja »Moderna umetnost in njene naloge« (1922) in »Razredni moment v napredni umetnosti« (1923). V tržaškem »Delu«, glasilu socialistične (pozneje komunistične) stranke Italije, ki mu je urednikoval Ivan Regent sta bila s pisateljem Jožetom Pahorjem glavna sodelavca. V ljubljansko Sodobnost je uredniku Ferdu Kozaku pošiljal svoje zapise iz Sovjetske zveze. Še ne sedemnajstletnik je 1922. leta objavil v tržaškem »Učiteljskem listu« študijo o Zenitizmu, eseja o Waltu Whitmanu in Rabin-drathu Tagoreju in literarni oceni Pregljevega Plebanusa Joanesa in Bevkovega Faraona. Pod vplivom glavnega urednika Dela Jožeta Pertota je prešel v komunistične vrste. Po letu 1923 se je vedno bolj posvečal književnosti. Dušan Kermauner je zapisal, da je bil Martelanc protagonist novih pojmovanj o mednarodnem komunističnem gibanju spričo narodnostnega vprašanja razkosanega slovenskega naroda. Leta 1925 je objavil v dunajskem listu La Federation Balkanique zapis o Julijski krajini in o slovenskem narodnostnem vprašanju, ki je v tržaškem tisku sprožil hude napade nanj. Leta 1927 je napisal za Mladino esej o Panaitu Istratiju, glasniku Balkana. V Sodobnosti je priobčal svoje zapise pod psevdonimom Volodja Angeljev, opazen je bil njegov esej o A. V. Pušniku. Z esejem »Slovenski politični razvoj in problem sodobne politične orientacije« je pokazal tolikšno zvestost v spremeni-njačje se slovenske razmere, kakor da bi bil ves čas živel sredi njih. V Sodobnosti je objavil tudi razpravo o Cankarjevem svetovnem nazoru, ki jo je Franc Zdravec leta 1964 natisnil v antologiji slovenskih esejev in kritik »Razgledi v književnosti 1918–1941«. Zdravec ga je označil kot »pomembnega razgledanega marksističnega publicista s Tržaškega«.

V Martelančevo publicistiko sovjetskih let sodijo tudi sestavki, ki jih je o slovenskih osebnostih napisal za malo sovjetsko enciklopedijo, in še prevodi leninistične literature v slovenščino po naročilu Ivana Regenta.

Slovenska literarna zgodovina dolguje Vladimirju Martelancu temeljito raziskavo njegovega književnega opusa in knjižni izbor njegovih del. Nemirni svetovni popotnik, predani revolucionar, prodorni marksistični esejist bi lahko povsem razvil nešteta nagnenja in nadarjenosti, ki mu jih niso mogle zaustaviti niti stališčne ječe niti italijanski fašistični zapori, uničili so jih šele nacistični krvniki v taborišču Natzweiler. Njegovo življenje je primer upornega, vedno pokončnega revolucionarja, ki ne klone pred nobenim nasiljem. Prav je, da ne pozabimo nanj.

Dušan Mevlja

Uspel koncert v Cerkljah

Prejšnji četrtek zvečer je bil v osnovni šoli Davorin Jenko v Cerkljah koncert Akademskega pevskega zbora France Prešeren pod vodstvom Tomaža Faganela in moškega pevskega zbora kulturno umetniškega društva Davorin Jenko iz Cerkelj pod vodstvom Jožefa Močnika.

Najprej se je številnemu cerkljanskemu občinstvu predstavil moški pevski zbor Davorin Jenko pod vodstvom Jožefa Močnika, ki je zapel osem pesmi. Nastop je v celoti zelo uspel. Zbor je dokazal, da zna

muzicirati v kvalitetni zvočni ubranosti. S tem nastopom je zbor potrdil kakovost, ki jo je dosegel lani. Cerkljanski zbor je doslej že dvakrat osvojil bronasto priznanje, začetki delovanja zbora pa segajo v leto 1959. Postal je nepogrešljiv člen in tvorec kulturnega življenja v kraju.

V drugem delu koncertnega večera pa se je predstavil 56-članski Akademski pevski zbor France Prešeren iz Kranja pod vodstvom Tomaža Faganela. Za uspešno izvedena dela jih je cerkljansko občin-

stvo nagradilo z dolgim aplavzom. Dirigent in zbor sta delovala kot homogena celota, program pa je dosegel zelo visoko umetniško raven. Zbor je bil ustanovljen 1969. leta in redno nastopa v slovenskem in jugoslovanskem kulturnem sporedu. V Mariboru na Naši pesmi sodeluje že sedmič, dvakrat pa je prejel zlato odličje. Z Gorenjske bo v Mariboru nastopil tudi študentski pevski zbor iz Kamnika pod vodstvom Janeza Klobčarja, ki je bil ustanovljen 1978. leta.

Janez Kuhar

Skromno, vendar vsebinsko bogato
Štirideset let osvoboditve
Zgornje Savinjske doline

Organizacijski odbor za pripravo prireditev ob štiridesetletnici osvoboditve Zgornje Savinjske doline in prihoda Štirinajste udarne divizije na Štajersko – seveda tudi v Savinjsko dolino – je v precejšnjem precepu. Zastavlja se vprašanje, kako najbolj dostojno proslaviti dogodek in potrošiti čim manj sredstev. Večjim prireditvam so se v Mozirju odrekli, poudarek bo torej na manjših, ki bodo – tako zagotavlja predsednik mozirskih borcev Jože Cilenšek – skromne, ne pa tudi vsebinsko revne in puste.

»Organizirali bomo vrsto pohodov po partizanskih poteh. Gre za pohode po poti Štirinajste divizije, smučarske teke, ki jih tradicionalno prirejajo naši lovci, za pohode po poteh partizanske sanitete in podobno, športne prireditve... To bodo spremljajoče dejavnosti.

Borci enot, ki so se borile na našem območju, so že pred časom izrazili željo, da bi se sestali v naših krajih. Zato smo tem enotam, med njimi so Tomšičeva brigada, Šlandrova, Koroški odred, aktivisti OF in drugi, predlagali, naj pridejo na naš občinski praznik v začetku septembra. V septembru naj bi se srečali tudi domači aktivisti.

V dneh občinskega praznika bi zelo radi ponovili znano kantato Radovana Gobca, ki je bila sploh prvič predstavljena širši javnosti, partizanom v Gornjem Gradu, leta 1944, na osvobojenem ozemlju. Razmišljamo o najcenejši varianti...»

Jože Cilenšek je našel še vrsto zamisli, med katerimi zavzema osrednje mesto že uresničena – partizanska bolnica »Celje«, ki bo nared do maja. Kot načrtujejo, naj bi po partizanskih enotah, bojujočih se v Zgornji Savinjski dolini, poimenovali šolske kolektive, ki se nimajo imen. Borcem bodo zagotovo pomagali tudi mladi. Kvizi z različnih področij našega življenja v Zgornji Savinjski dolini niso neznani, zato Cilenšek meni, da za mlade ne bo trd oreh niti kviz na temo 40 let osvoboditve doline in prihoda Štirinajste na Štajersko.

Med večje in pomembnejše prireditve šteje razstava pristnega slikovnega in dokumentarnega gradiva iz narodno-osvobodilnega boja v Zgornji Savinjski dolini, ki so ga zbrali sami (med njimi je nekaj izrednih eksponatov, o katerih bomo spregovorili kdaj pozneje) in ga hrani arhiv Kulturne skupnosti Mozirje. Takrat bo razstav-

ljal še akademski slikar Lojze Zavolovšek.

»Domala vse naše kmetije, domačije, so sodelovale z odporom, posredno ali neposredno, zato bi bilo ne le prav, ampak že kar nujno, da se jim oddolžimo s primernim obeležjem. Obe štiridesetletnici sta primerni priložnosti, le da zaenkrat še ne vemo, kako bomo to izvedli in kje,« je povedal Jože Cilenšek in dodal, da bodo v prazničnih dneh predvajali film o Šlandrovi brigadi.

V dolgem spisku prireditev, vseh ne nameravamo naštet, smo prebrali, da bodo po vsej verjetnosti dobili obeležje tudi talci, ki so jih ustrelili pri radmirskem mostu.

»V dneh osvobojenega partizanskega ozemlja v Zgornji Savinjski dolini so se borci pomerili tudi v nogometu. Bila je to prva nogometna tekma na območju osvobojenega ozemlja na Štajerskem. Na igrišču sta se srečali moštvi Četrte operativne cone in Štirinajste divizije. Dogodek je takrat na široko odmeval po Štajerskem in vsej Sloveniji. V počastitev jubilejev bi radi ponovili ta izjemni dogodek,« je še pristavil predsednik mozirskih borcev.

Milenko Strašek

Šampionat znanja »Od ljudske fronte do
socialistične zveze«

Občinska konferenca ZSMS Murska Sobota je pred kratkim, v sodelovanju s koordinacijskim svetom ZSMS in novinarskim krožkom na Srednješolskem tehniško-pedagoške usmeritve v Murski Soboti, pripravila sklepno občinsko tekmovanje šampionata znanja »Tito-revolucija-mir« pod letošnjim delovnim naslovom »OD LJUDSKE FRONTE DO SOCIALISTIČNE ZVEZE«. Na tekmovanju se je v I. kategoriji zbralo 41 osnovnošolcev s 14 osemletk murskosoboške občine, v II. kategoriji pa le 17 tekmovalcev (trije iz OO ZSMS Bakovci, ostali s Srednješolskega centra TPU). Ob tem ni odveč vprašanje, kako da se tega tekmovanja niso udeležili srednješolci ostalih treh šol usmerjenega izobraževanja murskoso-

boške občine, pa tudi večje število mladih iz osnovnih organizacij ZSMS v krajevnih skupnostih in iz organizacij združenega dela.

Najboljšim je organizator tekmovanja podelil knjižne nagrade: v I. kategoriji Robiju Šerbecu (O. Š. Puconci), Tomažu Lazarju in Sonji Zver (O. Š. Bakovci), v II. kategoriji: Majdi Korpič, Zlatki Kardoš in Mateju Crnkoviču (vsi s SC TPU M. Sobota), vsi sodelujoči pa so prejeli pisna priznanja zveznega organizatorja – jugoslovanskega lista za mlade »Kekec« in časopisa ZSMJ »Mladost«. Teh šest posameznikov bo imelo tudi pravico nastopati na območnem tekmovanju, ki bo predvidoma v drugi polovici aprila v Radencih.

Filip Matko

Monografija Lackov odred

Ravnatelj Muzeja narodne osvoboditve Maribor dr. Milan Ževart piše monografijo Lackov odred, ki jo bo v rokopisu predvidoma končal do konca tega leta.

Za monografijo so piscu potrebni še spomini borcev Lackovega odreda vse od njegove ustanovitve in slikovno gradivo, ki ga borci še hranijo. Poleg tega potrebuje natančne naslove borcev Lackovega odreda, ker bo na koncu knjige objavljen seznam vseh borcev, tudi padlih. V seznam bodo vnešeni samo tisti, za katere bo odbor Lackovega odreda imel točne podatke.

Odbor Lackovega odreda zato prosi vse borce, naj čimprej pošljejo svoje spomine, slikovno gradivo in točne naslove odboru Lackovega odreda, Maribor, poštni predal 28. Točne naslove borcev odbor nujno potrebuje tudi zato, ker bo letos skupaj s skupščino občine in družbenopolitičnimi organizacijami Radlje ob Dravi organiziral proslavo ob 40-letnici ustanovitve Lackovega odreda.

Odbor Lackovega odreda
62000 Maribor, p. p. 28

Bilten in likovna razstava

Center klubov Organizacije združenih narodov pri občinski konferenci ZSMS v Murski Soboti je letos pomladi razpisal za učence osnovnih in srednjih šol, mlade v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela nagradni natečaj za likovna in literarna dela mladih ustvarjalcev na temo »Za mir in enakopravno sodelovanje med narodi«.

S tem so želeli mladim dati priložnost, da skozi besedo in sliko izrazi-jo svoj protest proti vojni, rasi-

zmu in drugim težavam, ki pestijo sodobnega človeka in torej tudi mlade.

Koliko se je to mladim posrečilo, si je mogoče ogledati na razstavi likovnih stvaritev, ki jih je Center klubov OZN priložnostno razstavil v murskosoboškem Klubu mladih. Literarni sestavki pa so izšli v posebnem biltenu pod naslovom »Za mir in enakopravno sodelovanje med narodi«. Ker je bil natečaj nagradni, so naj-

boljši posamezniki dobili knjižne nagrade. Za literarne prispevke so jih prejeli: Vlado Makovec iz DO Mura, Simona Fideršek in Jasna Sturm, obe z Zdravstvene šole. Eno izmed najboljših literarnih del pa je prispelo nepodpisano. Med likovnimi deli pa so bila najboljša: Brede Smej s SC TPU M. Sobota, Ksenije Horvat z OS Dane Šumenjak-Miran v M. Soboti in Štefke Klar z osemletke v Bogojni.

F. M.

Spomini ob dnevu železničarjev

Polni revolucionarnega duha

Petnajsti april praznujemo kot Dan železničarjev v spomin na dan leta 1920, ko se je pričela prva stavka vseh jugoslovanskih železničarjev. Devet dni kasneje, 24. aprila pa je na Zaloški cesti pod streli žandarmerije padlo 14 železničarjev in drugih delavcev, ko se je tu zbrala množica in nameravala v spreduv iti skozi mesto pred hotel Slon, kjer je bilo sklicno zborovanje. Med mrtvimi je bila tudi desetletna deklica Mimica Hočevar, razen tega je bilo že 75 ranjenih.

Stavka in demonstracije niso bili revolucija, železničarji so zahtevali samo izboljšanje razmer. Če ob tem sežemo sto let nazaj, bomo brali, da so se železničarji vse od ustanovitve železnice nenehno borili za ekonomske in tudi politične pravice. Ker se stanje ni izboljšalo, so leta 1906 zabeležili prvi organiziran odpor in sicer v Bosni. Tamkajšnje železnice so takrat imele poseben režim, ker jih je Avstro-ogrski zgradila predvsem iz strateških vidikov. Ker so bile bolj ali manj pod vojaško upravo, so železničarji hoteli doseči svoje pravice le s pasivnim odporom. Takšen način se je naslednjega leta razširil tudi po vseh železnicah bivše Avstro-ogrske. Železničarji so opravljali delo strogo po predpisih, kar je povzročalo velike zamude. Ob ustanovitvi države Srbov, Hrvatov in Slovencev so železničarji pričakovali, da se bodo razmere izboljšale. Zgodilo pa se je prav nasprotno. Strogo centralistični sistem je omogočal še večje izkoriščanje. Železničarji so morali delati, kolikor jim je bilo odrejeno. Šestnajsturno delo je bilo na dnevnem redu. Plače pa so bile za polovico nižje od zaslužkov drugje. Za dopust niti vedeli niso, da obstaja. Težke življenjske razmere so porodile nezadovoljstvo in stavke, ki jih je policija vsakokrat zadušila. Zaradi enotnejšega nastopanja so ustanovili Zvezo prometnih in transportnih delavcev, v katero se je včlanilo pet šestih železničarjev. Tako združenim je uspelo doseči ugoden »Protokol sporazuma«, ki ga je prometni minister podpisal, ni pa ga hotel notranji minister Draskovič, velik nasprotnik delavskega razreda. Ker je ta v tistem času odpotoval v Pariz, je sporazum podpisal Anton Kristan. Ugoden sporazum je predvideval, da se uredijo plače, 8-urni delavnik, plačilo nadur, napredovanje v službi, določanje razporeda dela, kontrola nad poslovanjem bolniškega

fonda ter da se omeji samovolja vodilnih osebnosti. Vladajoči režim pa se ni mogel sprijazniti z dejstvom, da bi delavci po določbah sporazuma mogli imeti kontrolo. Kljub stalnim zahtevam se določila sporazuma niso uresničila. Železničarji so pričeli stavkati, kar pa ni rodilo uspeha. Po Draskovičevi vrnitvi iz Pariza je bil za prometnega ministra imenovan Anton Korošec, pod katerim je »Protokol sporazuma« postal brez vrednosti, ministrstvo za promet pa je na skrivaj sestavilo »Začasni pravilnik«. Železničarji so protestirali in ker to ni zaleglo, so pričeli v noči s 15. na 16. april 1920 z vsesplošno stavko. Vladajoča buržoazija se je ustrašila 60 tisoč stavkajočih železničarjev in sklenila, da obračuna s sindikalno organizacijo Zveze prometnih in transportnih delavcev.

Vlada je sprejela uvedbo o zadušitvi stavke, na njeni podlagi so bili vsi železničarji mobilizirani v vojsko, pokoravati so se morali vojaški disciplini. Mobilizirali so strojevodje, kurjače in zavirače, da bi pričeli voziti vlake. Ti so se poskrili in nekateri zbežali celo v gozdove, da bi se umaknili pritiskom. Po vseh mestih so železničarji pripravili zborovanja, ki so jih razganjali kordoni orožnikov, policije in vojske. Velika stavka železničarjev na Zaloški cesti je bila s silo zadušena v krvi, zahtevala je štiri najst žrtev. Na stotine najnaprednejših železničarjev je bilo odpuščenih, sindikalna organizacija železničarjev pa prepovedana. Čeprav je bila stavka zadušena, so ti dogodki zapisani kot najsvetlejša strani zgodovine v boju za pravice delavskega razreda Jugoslavije. Da bi to ostalo v trajnem spominu, so začetek stavke 15. april proglasili za Dan železničarjev.

In kako je bilo takrat na Gorenjskem. Tudi železničarji na postaji Jesenice, v sekciji in kurilnici ter po vseh drugih

postajah Gorenjske so stavkali. Od tistih, ki so pri tem sodelovali, jih je živih samo nekaj, od strojevodij Vrhovšek, Kocjančič. Pred leti, ko so se živeli, smo se o tem pogovarjali z vlakovodjem Jermanom, s Košeni na Murovi, Vilmanom in Jekličem na Plavžu, Rozmanom v Zirovnici, Štefanom v Planini pod Golico ter Feldinom na Lipcah. Povedali so, da so bili takrat še mladi, polni revolucionarnega duha. Hodili smo na zborovanja. Ob koncu stavke na Zaloški je iz Ljubljane pripeljal posebni vlak, ki je imel samo tri vagona. Na stroju je bilo polno orožnikov, ki so strojevodjo prisilili, da je vozil. Na oknih vagonov ni bilo videti drugega kot puške z nasajenimi bajoneti, ki so se bleščali v popoldanskem soncu. Pokojni vlakovodja Jože Ravtar je bil takrat vlakovodja v Podrožci, ki je namreč do ple-

biscita spadala še pod Jugoslavijo. Povedal je, da se stavke živo spominja. Takrat ni vozil noben vlak. Tudi železničarji na Koroškem so bili solidarni s stavkajočimi. Največ je vedel o tem Alojz Vilman. Pravil je takole: »Takrat smo bili s Petrom Pintarjem, Andrejem Blenkušem postajni delavci v železniškem skladišču na Jesenicah.

Mladi revolucionarji, si ti tegob prve svetovne vojne, smo bili vsi navdušeni nad stavko, za katero smo mislili, da si bomo z njo priborili vse pravice. Največ ugleda je takrat užival nekoliko starejši, zelo simpatičen popisovalec vagonov Mlakar, ki je bil odličen govornik. Ker je imel velik vpliv, je tudi posredoval za vsakega, če se mu je godila krivica. Med stavko smo imeli veliko zborovanje pri Jelenu in pred železniško postajo. Tisti

čas je bila večina železničarjev pri rdečih. Tudi Alojz Vilman se je še spominjal orožnikov, ki so se pripeljali z nasajenimi bajoneti. Se živci strojevodja Karel Vrhovšek je vedel povedati, da je po prihodu vojaštva vsakemu na dom prinesel avizer obvestilo, da se mora v 12 urah javiti na delo, sicer bo odpuščen. Janez Kocjančič je pripovedoval, da je tak policijski vlak peljal tudi iz Ljubljane proti Mariboru. Za stroj so prisilili strojevodjo Kašnarja. Da vlak ne bi mogel naprej, so se na tir ulegle ženske in otroci. Strojvodja je dobil ukaz, naj vozi počasi, tako da se bodo na tiru ležeči lahko umaknili.

Dogodki okrog velike stavke so še dolgo odmevali v javnosti, tako da so v poznejših letih le nastale nekatere izboljšave. Vsekakor pa se je med železničarji ustvarila močna zavest, ki je najbolj prišla do izraza ob

napadu sovražnika leta 1941 in med okupacijo. Železničarji so zelo organizirano izvedli umik na nova dodeljena mesta, med okupacijo pa so s sabotažami preprečili marsikatero namero sovražnika. Veliko je bilo preseljenih v Srbijo, interniranih in premeščenih v Nemčijo, veliko železničarjev je bilo v partizanih mnogi pa so bili ustreljeni kot talci.

Vsemu njihovem delu bo posvečeno posebno poglavje, veliko gradiva so že zbrali za izdajo posebnih knjig o dogodkih na železnici v času okupacije. Čeprav velika stavka leta 1920 ni bila revolucija, pač pa samo zahteva po pravicah in boljšem plačilu za delo, so bili ti dogodki vendarle svetla luč, ki je železničarjem kazala pravo pot do osvoboditve.

Branko Blenkuš

Jože Kadunc-Ibar

Spomin na prijatelja

Od vojne je minilo že štirideset let, pa vendar so spomini še tako živi, kot bi se vse dogajalo včeraj.

Tako smo v noči s 23. 24. marca 1944 dobili nalogo, da miniramo progo na odseku Grosuplje-Smarje Sap. Komandir naše čete, Jože Kadunc-Ibar, narodni heroj, je bil posebno besen na Italijane. Ni in ni mogel pozabiti, kako mu je tedaj, ko je še delal v grosupeljski tovarni motovza, neke nedelje na plesu pri Vodičarju nek Italijan hotel speljati dekle. Ker mu je Ibar ni hotel prepustiti, mu je Italijan primazal klofuto. O tem mi je Ibar pripovedoval med nemško ofenzivo leta 1943 na Gorjancih. Takrat je Italijane tako zasovražil, da je vselej kar pozelenel, če je samo slišal, da prihajajo. Takih borcev, kakršni so bili Ibar, ni bilo veliko. Med najboljšimi, ki sem jih spoznal, pa sodijo tudi Tkalcich, Lado Kočevar in Franc Nace-Sokol. Vendar je bil Ibar zame nekaj posebnega, s svojimi drznimi podvigi je dajal tudi ostalim dragoceno moralno moč.

Nekoč je na lepem izginil in se čez nekaj časa vrnil z ročno uro, ki jo je seveda ukradel Italijanom, bilo jih je kar 16. Drugič, po napadu na Trško goro, je odhitel v Karteljevo, vrgel nekemu Italijanu bombo v glavo, ga slekel in mu pobral vse uporabno. Ko so pri Pogoncih pod Težko vodo Italijani prodirali proti nam, je Ibar vzel rusko protitankovsko puško in mene za pomočnika. Skupaj

sva onesposobila prvi tank in zaustavila napredovanje Italijanov. Jeseni 1943 smo bili s tretjo četo v zasedi na Baroncem hribu. Z obeh strani so nas obkrožili belogardisti, Cerkez in Nemci. Bilo jih je kakih 350 ali 400. Ko je bilo še temno, so nas obkolili, da jih nismo mogli pravočasno opaziti. Potem so se Nemci in njihovi pomagači pomikali proti Ruperc

vrhu po progi, mi pa sočasno pod progo pod mostom. Ko se je začelo daniti, pa je Ibar s prvim vodom znova udaril po sovražniku. Okrog desetih dopoldne smo zasedli položaje pod vasjo Laknico. Megla je bila tako gosta, da se je komaj kaj videlo, Nemci pa so se nam čedalje bolj približevali. Ibar je

bil na položaju prvega voda tretje čete z lahko brezo. Med streljanjem se mu je zamašila cev in prav tedaj ga je nekdo zadel v levo peto. Spustil sem svojo težko brezo in stekel k tovarišu. Z eno roko sem pograbil Ibara, z drugo pa njegovo orožje in ju zvelkel na varnejše mesto na drugo stran proti Pogradu. Če tedaj ne bi bilo tovariša Doreta Kavalja, ki je čisto sam s puško zadrževal Nemce, ki so bili le nekaj korakov stran, bi bilo po nama. Zaradi rane je moral Ibar v bolnišnico in tam ostati do konca februarja 1944. 23. marca 1944 je naša tretja četa drugega bataljona Gubčeve brigade dobila nalogo, da minira progo. Ko smo se premikali proti vasi Cikava, sem za seboj ugledal Ibara, ki se mu peta še ni povsem zacelila. Nekaj korakov za drugimi sva med pogovorom prispela v Cikavo. Pravil mi je, da bo obiskal sošolko, s katero sta se pred vojno imela zelo rada, zdaj pa je že zelo dolgo ni videl. Povedal mi je tudi, da ima ona dva brata in v beli gardi, da pa ne ve, ali sta v Grosuplju ali kje drugje. To je bil najin predzadnji pogovor. Ze v Cikavi sem mu še naročil, naj nikamor ne hodi sam, saj je bil od eksplozije že precej gluha. Res me je počakal. Ko so bile postavljene zasede na progi in na cesti proti Grosuplju in so minerci že začeli z delom, sva odšla k njegovi simpatiji iz šolskih dni, Ibar ji je potrkal na okno. Okno se je odprlo. Ker sem stal nekaj korakov stran, nisem slišal vsega, kar sta se pogovarjala. Vem pa, da ji je Ibar prigovarjal, naj prideta brata v partizane in zagotavljal, da se jima ne bo nič zgodilo. Baje je dekle odgovorilo, da

je tudi sama večkrat prosila, naj se pridruži partizanom, pa sta gluha za vse, kar jima govori. Ker se nama je že mudilo – že se je slišalo prihajanje vlaka iz Grosuplja – sva se vrnila k četi. Skupaj sva bila pri kozolcu, kjer je bil tudi vod z mitraljezom. Ko je začelo pokati, sem šel do zased ob progi, da bi si ogledal položaj. Ker se je vlak pomikal čisto počasi, so beli izskočili že pred postajo, ki so jo hoteli obkoliti. Tako so našli na zasedo ob cesti, tedaj pa jih je opazila tista ob progi in jim hitela na pomoč. V vasi je nastala taka zmešnjava, da nisimo več vedeli, kdo je kdo. V njej je izginila sled za hrabrim tovarišem Jožetom Kaduncem-Ibrom. Potem je prišel tovariš Dušan Mežic, pomočnik komandanta bataljona, in pregledal, ali smo vsi. Manjkali ni nihče, le Ibar, ta vedri, nasmejani, hrabri in priljubljeni borec. Za njim je v naši četi ostala strašna praznina. Beli so Cikavo takoj zapustili in se vrnili proti Grosuplju.

Leta 1946 sem dobil službo v Grosuplju. Ibrov oče mi je povedal, kje je pokopan moj tovariš. Pripovedoval mi je tudi o sebi, o tem, kakšne izgube so utrpeli belogardisti. Izvedel sem, da so Ibra ujeli čisto zraven hiše, kjer je stanovala njegova sošolka. Zvezali so ga ob parni kotel železniškega stroja tako, da mu je glava udarjala ob železniške tire. V Grosuplju so ga mučili še dva dni, povrhu pa so poslali še po očeta, naj ga vidi.

Pozneje smo njegove posmrtno ostanke iz postaje, kjer je bil najprej pokopan, prenesli na pokopališče v Grosuplje. Ludvik Šest

Ivan Jan

Strdenovi

Mladinska zgodba, ki sega tudi v čas dražgoške bitke

»Kakšen vrag pa je to?« se je tedaj pridružil komandir Jakob in vrata skušal odpreti s silo.

Ni šlo! Zbogom presenečenje! Morda se bo pa Tine le kje pokazal?

»Ne, kar tako pa se ne bomo vrnili!« je rekel komandir in v nemščini začel pozivati policiste, naj se vdajo. Vedel je, da jih ni veliko.

»Samo orožje oddajte in nič se vam ne bo zgodilo!« sta vpila v okna Jakob in Milan, ki sta znala nemško!

Nastala je popolna in kratka tišina in vse luči v gostilni so ugasnile!

Nenadoma so iz zgornjih oken dobili odgovor. Policisti so začeli streljati, vmes pa je usekala tudi kaka ročna bomba.

Streljali so tudi partizani, toda policiste so varovali zidovi.

Tedaj je ob zidu klecnil partizan Sever! Stokajoč se je grabil za prsi. K njemu sta skočila komandir in strelec Jerič. Potegnila sta ga za zid sosedove hiše. Nenadoma je jeknil tudi drznih Jerič, a ni pokazal, da je ranjen. Kljub pokanju pa je komandir opazil, da je z njim nekaj narobe:

»Kaj je?« »Si tudi ti kaj dobil?«

»Ne bo hudega. Le v roko me je pičil!« je brez njevoze povedal Jerič.

»V katero?« je hotel vedeti komandir.

»V desno! A ni nič hudega. Raje poskrbijo za Severja!«

Tedaj je komandir velel hiter umik!

Jerič je lahko hodil sam, Sever pa je očitno naglo slabel. Ko so ga prinesli do vzne-mirjenega Rafka, je že čudno hropel.

»Hitro stran od tod!« je priganjal komandir. »Ranjenca morata čimprej dobiti zdravsko pomoč!«

Jerič je še vedno hodil sam, Severja pa so nosili na dveh plaščih.

Zadihani in premrli so se v strmini ustavili na majhni čistini, Rafko je bil takoj spet pri Severju.

Ne da bi kaj pomišljal ali spraševal brata Milana, je sam ponudil komandirju Jakobu:

»Kar k nam ju bomo spravili! Enega že tako imamo in medicince Sani ve, kje je to!«

»Poglej fanta! Saj bo pri vas res še najbolje«, je takoj dovolil komandir. Medtem se je Rafko še bolj nagnil nad ranjenca in mu potipal tudi žile na rokah, kot je to včasih videl mamo. Streslo ga je:

»Saj je verjetno že mrtev!« je ugotavljal s hlipajočim, a vendar zadrževanim glasom.

K njemu sta se nagnila še komandir in Milan – in nekaj časa negibno obcepela ob njem.

Počasi sta se zvrnala in komandir je z znižanim glasom sporočil:

»Sever je umrl!«

Noč je postala še temnejša, kot je bila v resnici! Poznojesenski čas se je še bolj zgo-stil v hlad, ki je šel do vseh src. Najbolj še

do Rafkovega! Najmlajšega!

Ta večer je Rafko prvič začutil hlad smrti, ki so jo sejali vsiljivi okupatorji!

Preminelega so potem tiho zakopali nekaj stran, po svoje označili grob in zabrisali sledi. Policisti ga niso smeli odkriti!

»Tak je torej partizanski pogreb! Tako pokopavajo tihe junake!« je stresalo Rafka, ki je doživljal tragičen ognjeni krst.

Domov se je pritihoatil neslišno, ne da bi natanko vedel kako! Na sebi je čutil, kot bi ga k tlom pritiskala težka, težka skala.

»Taka je torej smrt v boju!« je šepetal dolgo, dolgo – in tudi preostali del noči ni mogel zaspati.

Drugi dan je glas o streljanju v Orehovki obšel vso dolino in dosegel tudi Strdenove. Toda Rafko o tem nikomur ni črnil nobene. Tedaj še ne. Le rdeče obrobene oči so izdajale, da ga nekaj teži. Nekaj hudega!

Po zdravniku

Ze zvečer sta prišla k njim medicince Sandi in v roko ranjeni Jerič. »Ni kar tako,« je pojasnil Sandi. »Roka zateka in ranjenec ima visoko vročino. Kroglja je ostala v mesu.«

Rafko je hitro prepoznal sinoči ranjenega partizana. Tedaj je povedal staršem, kako se je zgodilo.

Mama je hitro ukrepala in rekla:

»Kar k onemu drugemu ga bomo dali. Čez noč bo lahko v kamri, zjutraj pa ju bomo preselili v bunker!«

To je bilo pametno in nujno, kajti naslednje jutro so tudi spodaj v Smrekovcu videli nemško kolono. Do hiše Nemci sicer niso prišli, skrbi pa so bile velike. Vseeno je mama Julka lahko v miru poskrbeala za novega ranjenca. Medtem so še enkrat pregledali okoličo in hišo, da ne bi ostala kaka kaplja krvi ali kakšna druga sled.

Vročina pa ni popustila, tudi otekline ne.

Zato sta se medicince in Strdenova mama odločila, da mora k Jeriču priti zdravnik. A za koga se odločiti? Tako ne bo zvedel le za ranjenega partizana, temveč tudi za hišo, ki je postajala nepogrešljivo partizansko zavetje? Takih hiš tedaj ni bilo dosti ali pa sploh ne! Vse je bilo še negotovo, vse nejasno! Za boj so se odločali le redki, kajti Nemci so neusmiljeno pobijali in »čistili«. In v teh razmerah je bilo treba poiskati zdravnika, ki so bili tudi pod tem pritiskom.

Zdravniki pa so delali in živeli vsenaokrog. V Železnikih, Škofji Loki, Kranju in njegovi bližini. Toda kamorkoli bi kdo šel, bi moral prehoditi ali prevoziti več kot deset kilometrov. Za koga in za katero smer se torej odločiti, vendar je čas zelo priganjal. Dolgo niso smeli odlašati. Vse je kazalo, da bi bilo bolje, če ne bi silili v doline, kjer so tedaj patrolirali Nemci. Torej proti Kranju, kjer so tudi poznali nekaj zdravnikov. V to smer so vodile tudi Gornikove zveze.

»Takoj je treba ponj!«

In zdaj spet: kdo naj gre? Oče, mama, kak partizan, kdo izmed sosedov?

In spet je izbira doletela Rafka. Ne le zato, ker je bil že skoraj odrasel pa zanesljiv in utrjen, temveč tudi ker je vedel, kam se je treba obrniti. Milan pa je tam še bolj poznal ljudi, se pravi ljudi, kjer so bile njihove javke. Izbral je enega v predmestju Kranja in ta naj bi Rafka peljal do zdravnika, ki bi najverjetneje tvegali. Sploh pa niso dosti vedeli, kako je z zdravniki. Morali jih bodo še poiskati in preskusiti, kajti takratne razmere so bile zelo neugodne in nevarne.

Zdaj je Milan natanko razložil Rafku, kje naj se oglasi in kako naj se pazi.

»A brez zdravnika se ne vračaj, sicer ne vemo, kako bo z ranjencem,« mu je zabičal na koncu. Vedel je, kako se bo Rafko zagrizel v nalogo.

Srečanje topničarjev prekomorcev v Postojni

V počastitev 40-letnice oblikovanja artilerijske grupe, ki se je nato preimenovala v artilerijsko brigado 8. korpusa oziroma artilerijsko brigado 4. armade, in praznika občine Postojna bo v nedeljo, 22. aprila ob 10. uri v Jamski restavraciji v Postojni tovariško srečanje artileristov-prekomorcev.

Slavna govornika bosta narodni heroj Stane Bobnar, prvi sekretar komiteja KPJ v Cerbonari in najpomembnejši organizator prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ, in Stanka Horvat, predsednica skupščine občine Postojna (kjer imajo artileristi prekomorci svoj domicil).

V kulturnem programu bodo sodelovali moški pevski zbor in godba na pihala iz Postojne, recitatorja Stane Raztresen, član SSG iz Trsta in Ernest Zega, član PDG in Nove Gorice ter drugi.

Udeležencem tovariškega srečanja bo v vojašnici »Milovan Saranović« v Postojni

na ogled razstava artilerijske oborožitve, ki jo bodo ob tej priložnosti pripravili pripadniki JLA, ZRVS, štab teritorialne obrambe in drugi.

V počastitev letošnjega občinskega praznika in 40-letnice ustanovitve artilerijske brigade 4. armade se bo mladinska pohodna brigada iz Postojne podala na dvodnevni pohod po partizanskih poteh na območju občine Postojna.

Organizatorji tovariškega srečanja – domicilni odbor skupnosti borcev artilerijske brigade 4. armade (in pripravljalni odbor) pri občinskem odboru ZZB NOV Postojna pričakujejo, da se bodo tovariškega srečanja udeležili borci artilerijskih prekomorskih enot v čimvečjem številu.

Pri ustanovitvi artilerije, ki je štela nad petdeset baterij in okrog šest tisoč borcev (večina je bila doma iz Slovenskega Primorja in Istre) v višji komandami in štabi ter potrebnimi zalednimi

ustanovami, imajo veliki delež prekomorci. Te enote so večidel pomagale naši narodnoosvobodilni vojski in jo podpirale v bojih na dalmatinskih otokih, v Liki, Bosni in Hercegovini, da bi v veliki ofenzivi prek Like, Hrvaškega Primorja, Gorskega Kotara, Istre in Slovenskega Primorja na široki fronti dosegli Sočo. Pomagale so osvoboditi Trst, Tržič, Gorico in Celovec.

Prvi prekomorci so prišli v artilerijske enote že v jeseni 1943, ko so bili 503 borci (razni strokovnjaki) izločeni iz enot 1. prekomorske brigade in poslani v mornariške in še zlasti v artilerijske enote, ki so jih ustanavljali na srednjedalmatinskih otokih Visu, Hvaru, Braču in Korčuli.

Nadaljnji dotok borcev prekomorcev v artilerijske enote pa beležimo pred odhodom 1. in 2. prekomorske brigade v domovino, pred odhodom omenjenih brigad v Rvovni štab, ki je takrat bil v Drvarju v Bosni. Na-

slednja skupina prekomorcev je bila dodeljena v artilerijske enote ob umiku s Korčule, Brača, Šolte in Hvara na otok Vis – pred neposrednim odhodom za VS zadnje decembra 1943.

Pozimi leta 1943/44 pa zasledimo množičen priliv borcev-prekomorcev v artilerijske enote, ki so se ustanavljale v Gravini in na Visu.

To zimo je bila ustanovljena 1. in 2. brdska divizija, ob tem pa tudi šolska artilerijski divizion. Nato so ustanovili baterije in divizije, ki so bili poslani v 1. in 2. korpus NOVJ. 30. avgusta 1944 je vrhovni komandant podpisal odlok o organizaciji celotne artilerije NOVJ. Z drugim ukazom istega dne pa je VK odredil, naj se iz artilerije na Visu formira artilerijska grupa 8. korpusa, sestavljena iz 1. in 2. brdskega divizion, vsak po tremi baterijami in iz protitankovskega brdskega divizion s štirimi baterijami. Prav tako je bila ustanovljena grupa pozicijske ar-

tilerije (skupaj 83 topov različnih kalibrov) in šolski dopolnilni divizion pri artilerijski šoli VS. Decembra 1944 po Kninski bitki je bila artilerijska grupa preoblikovana in preimenovala v artilerijsko brigado 8. korpusa. V začetku meseca marca 1945 pa se je brigada preimenovala v Težko motorizirano brigado 4. armade s šestimi divizionami in 2300 borci. Ob tako naglem razvoju artilerije se je krepila tudi posebna artilerija, tako so ustanovili protikolski in protiletalski divizion. Delež primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov v artilerijskih prekomorskih enotah je bil sorazmerno velik, predvsem ker je bilo med temi fanti veliko kvalificiranih delavcev (mehaničkov, šoferjev, traktoristov), ki so prej delali v industrijskih središčih v Puli, na Reki, v Trstu, Gorici.

Prav za te enote je značilno, da je bilo sorazmerno veliko slovenskih strokovnih kadrov (inženirjev, geome-

trov, študentov, gimnazijcev).

Poleg že prej naštetih enot so bili naši borci v artilerijskih divizionih 9., 19., 20., 26. in 29. divizije. Vse omenjene enote so sodelovale v sklepnih operacijah za osvoboditev naše Primorske, Istre in Trsta. Tudi kompletan motorizirani divizion je skupaj z našim motoriziranim odredom JA šel čez Vršič na Koroško in sodeloval pri osvoboditvi Celovca, Beljaka in drugih krajev na Koroškem. Topničarji-prekomorci v sestavi 1. korpusa pa so sodelovali v bojih v Sandžaku, Sumadiji, za Beograd, na srem-ski fronti in naprej proti zahodu. Divizion v sestavi 2. korpusa pa se je udeležil bojev za osvoboditev Mostarja, Sarajeva, skozi Bosno vse do Zagreba in naprej proti Trstu. Baterija, ki je bila v Visu poslana prek Gravine v 29. divizijo, se je udeležila bojev za Postojno, Logatec, Vrhniko, Ljubljano in naprej. Poglavitni organizator in komandant artilerije pa je bil generalpodpolkovnik Karol Levčnik.

Albert Klun

Rudi Grahor

Med tifusarji

Zavita cesta, minus sedem stopinj Celzija, gladek asfalt. Cilj poti: vasica Smrje, hiša številka 12, obisk pri Rudiju Grahorju, borcu Prve prekomorske brigade.

Zimska noč. Žarometi se zažirajo v hiše, tonejo v temo. Vemo, da je bila vas med vojno večkrat zažgana.

Naposed Grahorjeva hiša, topla in prijazna.

Ogledali smo se, rekli nekaj besed dobrodošlice, podrobili o vremenu...

»Domala tri stoletja in pol je stara ta hiša, v kateri sem se rodil pred sedemdesetimi leti, pravi Rudi. »Šest nas je bilo. Zemlja ni bila radodarna, nas, otrok, ni nihče razvajal. V šolo sem hodil na Prem, v rojstno hišo pesnika Dragotina Ketteja, in ko sem bil star štirinajst let, sem naredil štiri razrede. Samo štiri! Težko varjetno, vendar resnično. Takšni so bili zakoni.«

Po prihodu iz šole je torba vselej brž romala na zapeček. Delo na njivi je čakalo. Nič se ni dogajalo, mirno je tekel čas, fantič je bil naposled star osemnajst let. Zapustil je domače, skope njivice in odšel v Trst. 1929. leta so ga poklicali k vo-

jakom in ko se je vrnil, je doživel nekaj, kar ne bo nikoli pozabil: 6. septembra 1930, leta so na Bazovici odjeknili strelji. Morilci so ubili Marušiča, Bidovca in tovariše.

»Bilo je hudo, prizadet sem bil. Tudi dela nisem dobil. Vsa so imeli v rokah Italijani. Rad

bi bil cestar, tudi tam so bili Italijani. Leta 1983 sem stopil pred matičarja in poslej ostal v domači vasi in delal kot vsi drugi. Do začetka vojne...

Marsikaj se je govorilo. O ljudeh v gozdu, odporu, napadih, strelji so se oglašali tu in tam... Septembra 1942. leta so prišli v

vas Italijani, jih zbirali in odpeljali v Aquilo v Italijo. Dobili so uniforme, ne pa tudi orožja – Italijani jim niso zaupali, Slovonom... Namesto pušk so jim porinili v roke krampe in lopate. Morali so graditi zaklonišča. Gradili so in razmišljali o domovini, o ljudeh, ki žive v gozdovih, o svobodi, ki mora biti nekje tam za obzorjem. Vesti so prihajale po raznih kanalih.

Rudi je ostal v Torontu do kapitulacije Italije, potem pa se je podal v Bari, stopil v vrste borcev Prve prekomorske brigade in dobil prvo puško z letnikom 1873! Segla mu je čez glavo.

Izkricali so se na Korčuli. »Povsod je pokalo,« se spominja Rudi. »Kmalu smo sredi borbe tudi mi. Doživel sem tudi to, kar sem najmanj pričakoval: odcepili smo se od enote in bili premeščeni nekam blizu Benkovca, kjer smo se priključili 26. dalmatinski brigadi in z njo odšli v Liko. S VI. ličko divizijo sem v začetku februarja stopil na novo bojno pot. Krenili smo proti Drvarju. Sreča mi ni bila mila: zbolel sem za tifusom in v Drvarju odšel v bolnišnico, 22. maja pa so nas z letali prepeljali na zdravljenje v Toronto. Ni bilo lahko. Del enot je moral varovati letališče, osvetljeno z velikimi ognji.

Po končanem zdravljenju, trajalo je polna dva meseca, sem ostal v štabu partizanske

baze. Bil sem kuhar pa tudi ekonom in to natanko v vili, kjer sta se prvič srečala Tito in Churchill. O dogodku smo zvedeli šele po odhodu iz Italije. Bazo so razpustili v začetku 1945. leta, mene pa prestavili v Prvo avtočeto v Barju. Prve dni aprila smo odšli v Split, kjer sem naredil izpit. Od tam smo krenili v Zagreb in nato še v Beograd, kjer se je v avgustu zame končala vojna.

Smrje je bilo turobno in tiho, nič se ni dogajalo, nobenega trušča ni bilo, niti v nedeljo ne. Neobičajnost se je Rudiju zalezala že skoraj pod kožo. Končno je dobil delo v Ilirski Bistrici: nekdanji kmečki fantič je postal poverjenik za gospodarstvo. Začele so se selitve: z družine zveze se je znova vrnil domov, v Smrje, na zemljo. 1951. leta so mu zaupali vodstvo premske občine, pokoj pa je dočakal kot predsednik premske zadrage. Pisalo se je leto 1963.

Rudi seveda ne miruje. Takšni ljudje tega ne znajo. Povsod se pozna njegova roka, njegova misel. Med borci (predsednik organizacije ZZB NOV), v frontni organizaciji, v krajevni skupnosti.

V predalu hrani odlikovanja...

Všče mu je, če ljudje vedo, da dela zanje, da je njihov!

Tekst in slika P. Nikolić

Fantje, oglasite se!

Na mizi imamo pismo, kakršnih je v slehernem uredništvu na desetine. Okorna pisava, preprosta beseda, »glas ljudstva«, pravijo nekateri. In prisrčnost seveda pa naravna, nenarejena toplota.

»Kako vam je, kurirji Bračičeve«, piše kurir Ivan Šumečnik, Maks so mu rekli na kurirskih poteh, iz Šmihela nad Mozirjem. »Dobro? Se še spomnite Maksa, ki vam je zjutraj, po pohodu skuhal žgance in jih zalil z mlekom? Štirje kurirji smo bili, pripoveduje Maks, enemu je bilo menda ime Ivan, imen drugih se ne spomnim. Tisto jutro smo po pohodu sedli za mizo. Fantje, povabimo komisarja!, sem predlagal. Kako, da bi bil hud zato? Tako rečem in stopim do njega. Nič ni bil hud komisar Sašo, le to je dejal, tebi Maks, pa res nihče ne pride do konca.

In je zajel z žlico. Odločno in globoko...

Vendar me je imel na piki komisar Sašo. Vselej, kadar smo morali na pohod, sem zamudil kakšno urico, urico in pol. Moral sem po hišah postoriti kaj za kuhinjo in ko me je nekoč videl pri kuharji, me je prijel na kratko.

Spomini kar vrejo. Daleč so leta. Obrnem list. Maksa je moralo tisto popoldne potegniti v stare dni in je sedel za mizo. Kaj se more, pride takšen dan, ko ne veš ne kod ne kam in bi skočil iz kože. In spet piše Maks in črke korakajo v neurejenem maršu od leve proti desni, nevajene Maksove družine.

»Fantje, vroče pozdravljeni. Se posebej kurirji Bračičeve brigade, drugega bataljona druge čete, »Gečeve« čete... Fantje, oglasite se! Sašo, tovariš komisar, ali še veš, kako si mi iskal čevlje od hiše do hiše? Čevlje za navadnega borca. Ej, Sašo... skrbelo te je za moje ozeble noge?!

Nazadnje, Sašo, sva se videla v Koprivnici. Takrat si me poslal v podoficirsko šolo v Zagreb. Vprašal si me, hudo-mušnež, če še kuham žgance. Seveda, kako da ne.

Bilo je lepo, fantje! Oglasite se! In ne pozabite: Ivan Šumečnik-Maks, Šmihel nad Mozirjem 20, 63330 Mozirje. Pa lepo pozdravljeni.

Rafko je zaradi kritja vzel nahrbtnik, v kate-rega mu je mama zložila nekaj kozarcev strdi in zraven še stare čevlje. Kjer naj bi se Rafko oglasil najprej, je bil namreč čevljar. Zanesljiva javka!

Rafko je na široko obšel Smrekovec in nato po stranskih poteh pod Joštom hitel v smer Šmarjetne gore.

Pot, za katero bi v normalnih časih potreboval debele štiri ure, je lahkonomi Rafko prehodil v treh. Niso ga gnale le mlade in utrjene noge. Predvsem ga je gnal pretres, ki ga je povzročila tako hitra Severjeva smrt! Gnale so ga vročine oči ranjenega Jeriča. »Pa je zatrjeval, da mu ni nič hudega, in še sam je hodil,« se je Rafko pogovarjal sam s seboj. Občudoval je Jeričevo samozatajevanje.

Sredi dne pa je našel čevljarja. Dogovorjeni stavek za prepoznavanje se je glasil:

»Ali lahko do večera popravite pete?«

Pri tem je iz nahrbtnika izvil tiste stare čevlje. Čevljar ga je osvrknil z dolgim pogledom, ker se mu je fant zdel premlad, vendar je odgovoril:

»Do večera ne, ker sem sam. Do jutri!«

Prav to pa je bil stavek, ki ga je Rafko pričakoval.

Bila sta sama, zato sta se hitro pomenila o nalogi.

Čevljar, očitno prizadet zaradi ranjenca, ni nič spraševal, za koga gre, temveč je razdvoje-no razmišljal, katerega zdravnika naj izbere. Ko se je odločil, je rekel Rafku:

»Doktor Matjaž bo še najboljši. Sicer je zelo previden, skoraj plah, a je naš in mlad. Kar sam boš stopil tja, pa mu boš razložil tako, kot si meni!«

Rafko ni nič nasprotoval, ko mu je čevljar z veliko ruto obvezal roko in jo obesil okoli vratu. Čez to je ogrnil pelerino.

»Tako bo videti, kot da se ti je pripetila kaka nesreča in potrebuješ pomoč,« mu je pomagal

čevljar. »Vseeno mu boš dal tale listek, da ti bo zaupal!«

Rafko ni pogledal, kaj piše na njem, kar je bilo čevljarju, ki je že na zunaj vzbujal zaupanje, silno všeč. Rafko pa se je zanašal, da tu ne bo nevarno, kajti daleč so kraji, kjer je pokalo in kjer so se premikali partizani.

Potem se je zgodilo vse natanko tako, kot mu je napovedal čevljar. Zdravnik je sicer nekaj pomišljal, pa mu je Rafko še enkrat razložil, da ranjenca sem ne morejo prinesiti. Kje ga skrivajo, pa ni povedal, le o rani mu je govoril.

»Tudi, če bi ga mogli, ga ne bi smeli. Nemški orožniki so blizu!«

Zdravnik se je končno omeščal in odločil, da odide z Rafkom. Pred njim je v torbo zložil različne pripomočke in zdravila, vendar je rekel:

»Čez pol ure me počakaj pri čevljarju, potem se bova dogovorila naprej!«

Vse je potekalo v nekakšni napetosti, kajti zdravnik se je prvič odpravljal na tako pot k partizanom. Po istih poteh, ki jih je prehodil prej Rafko, ga je še pred nočjo pripeljal do doma. Tu pa mu ni več prikrival, kje je ranjenec. Toda zdravniku vseeno niso pokazali skrivališča, pač pa so Jeriču, ki ga je vse bolj kuhalo vročina, pomagali, do očetove in mamine kamre.

Zdravnik se je takoj lotil dela! In ko je končal, se je obrnil k mami Julki, ki mu je stregla, ji pokazal kroglo in rekel:

»Izvil sem jo zadnji čas, kajti zastrupitev se je začela. Upajmo, da bo po teh injekcijah in z vašo pomočjo okreval!«

Mami je dal še nekaj napotkov in preden je odšel, se pristavil:

»Če bo nevarno, me spet pokličite... Fant, kakor je tale vaš, je zlata vreden!«

Mami je dobro dela zdravnikova pohvala, Rafko pa tega ni slišal.

Ranjeni Jerič je kmalu prišel k sebi. Čez tri

tedne je bil spet med partizani. Res se ni bil čisto dober, vendar z zaceljeno roko.

To je bila za Rafka in za Strdenove sploh najlepša nagrada!

Potem so se partizani za nekaj časa premaknili drugam in tudi Milan se ni oglasal. Strdenovi so še kar naprej pomagali ranjencem, toda vsakega posebej je vrtala skrb za borce in za Milana posebej.

Med tem je tudi v dolini zapadel sneg, zato je bilo še bolj treba paziti na sledove. In zima je to leto kmalu pritisnila in tako trdo kot že desetletja ne.

Sneg pa je prinesel tudi Milana! Vzdostili so se ga bolj kot običajno, kajti dolgo ga ni bilo, med tem pa je pogosto pokalo. In padla je že vrsta znanih partizanov. Nemci niso in niso popuščali in prav nič ni kazalo, da bo vojne kmalu konec.

Milanov prihod tudi tokrat ne bi bil nič posebnega, vendar je očeta, mamo in Rafka poklical v kamro na vznemirljiv posvet. S tihimi besedami jim je odkril, da bodo naslednji dan prišli v hišo pomembni možje, voditelji upora in iz raznih krajev. Pri njihovem pogovoru naj jih nihče ne sme motiti, zato bo treba okolico dobro opazovati, zlasti še zaradi Viktorja.

Zato so vsi Strdenovi na drobno zgazili sneg okoli domačije, da bi tako zabrisali sledi. Poglavitna odgovornost za varnost je spet padla na Rafka. Milan je moral skrbeti za možje v hiši in sploh je moral biti z njimi. Že po njegovem obnašanju, čeprav se je znal izredno obvladati, je bilo moč opaziti, da ne gre za navaden sestanek. Kratkaj srečanj s partizani so bili vajeni! »Le kaj bi moglo biti, da si tako skrivnostno?« je poizvedoval Rafko, čeprav je že vnaprej vedel, da od njega ne bo zvedel nič določnega. »Kot bi pričakovali škofa,« je še dodal, da bi izzval Milana.

In Milan je tokrat res spregovoril. Rahlo se

je nasmehnil Rafkovi primerjavi s škofom in odvrnil:

»Več, jih bo, ne le eden. Škofje« so lahko zelo različni!«

Rafko je vedel, da je konec pogovora in pojasnil. Vendar ga je še zanimalo:

»Lahko bo z Ludvikom in z Lenko. Kaj pa bomo z malimi tremi?«

»Saj že tako vedo za partizane, zato jih samo še bolj poučite!«

Milan je bil tokrat izjemno zgovoren. Pojasnjeval je: »Razumni in trmasti so, kot smo vsi Strdenovi! Uporabi jih za obveščevalne tipalke. Otroci se lahko prikrajujejo tudi tja, kamor starejši ne morejo, s sankami ali kako drugače!«

Vse so se domenili, razdelili delo, potem pa nestrpno čakali naslednji dan.

Prva sta prišla dolgi Gornik in manjši Spanec. Nenapovedana sta stopila v kuhinjo, čeprav ju je blizu hiše Rafko zgodaj opazil. Njemu tudi ni ušlo, da so zgoraj, na robu gozda ostali trije partizani. To je gotovo njuno spremstvo. Za varnost, je ugibal. In si se zmotil.

Vse pa je tiho nadzoroval Milan. V kuhinji so bili tudi mali trije. Ker drugih še ni bilo, je Gornik tiho sedel za mizo in jih motril, kot bi bili njegovi. Pogled se mu je mehčal, oči so dobile čisto poseben lesk. Slek je vetrni jopci in odpasal pištolo, kajti vse je kazalo, da je varno.

(se bo nadaljevalo)

Dopolnilo

V četrtem nadaljevanju Ivana Jana »Strdenovi« manjka v predzadnjem stolpcu nekaj bistvenih besed. V drugem odstavku, ki se začne Zdej mu je..., bi se moralo nadaljevati: ki jih Nemci težko izgovarjajo. V šestem odstavku pa manjkajo naslednje podčrtane besede: Policisti so po Tinetovih podatkih večer-jali ob pol osmih. Tedaj jih partizani presenetili in jim pobrali orožje.

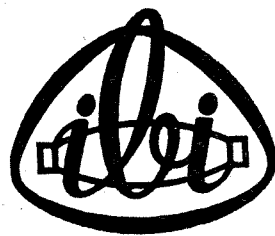
**gozdno
gospodarstvo
bled**

n. sol. o., Ljubljanska 19, BLED

TEMELJNE ORGANIZACIJE
ZDRUŽENEGA DELA (n. sub. o.):
GOZDARSTVO BOHINJ, BOH.
BISTRICA, Grajska c. 10
GOZDARSTVO POKLJUKA, BLED,
Triglavska c. 47
GOZDARSTVO JESENICE, Jesenice,
Tomšičeva c. 68
GOZDARSTVO RADOVLJICA,
Šercerjeva c. 37
GOZDNO GRADBENIŠTVO, BLED,
Ljubljanska c. 19
GOZDNO AVTOPREVOZNIŠTVO IN
DELAVNICE, Sp. Gorje 1
TEMELJNA ORGANIZACIJA
KOOPERANTOV (n. sub. o.):
ZASEBNI SEKTOR GOZDARSTVA
BLED, Ljubljanska c. 19
DS SKUPNE STROKOVNE SLUŽBE
BLED, Ljubljanska c. 19

TELEFON: dir. 77-257
h. c. 77-361, 77-364
TELEGRAM: GG BLED
POŠTNI PREDAL: 42

Industrija bombažnih izdelkov Kranj

*Je specializirana delovna organizacija
za žakardske tkanine*

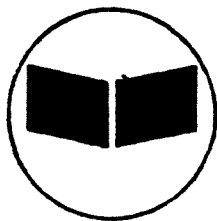
Izdelujemo tkanine za dekorativne
zavesе iz sintetičnih vlaken v
najnovejših vzorcih in modnih
barvah, žakardske tkanine za
posteljna pregrinjala in žakardske
gradle za posteljne vložke.

Znak »IBI« je znak kvalitete!

Telefon:
centrala 24-283, 24-271, 23-755
komerciala 21-391
nabava 21-637
Brzjavke: IBI Kranj
Poštni predal: 32
Telex: 34-576 YU IBI

LJUBLJANA

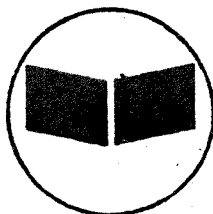

RIKO

**RIBNIŠKA KOVINSKA
INDUSTRIJA**

**DELOVNA SKUPNOST
SKUPNIH SLUŽB**

RIBNICA NA DOLENJSKEM

RIKO

TELEFON: n. c. (061) 861-146, 861-147, 861-074
GENERALNI DIREKTOR: 861-040
TEHNIČNI SEKTOR: 861-188
NABAVA: 861-189
KOMERCIALA: 861-132
TELEX: 31-482 YU-RICO
ŽIRO RAČUN: 51310-607-27104

**GORENJSKA
PREDILNICA
ŠKOFJA LOKA,
n. sol. o.**

**Kidričeva 75
64220 ŠKOFJA LOKA
P. P. 60**

TELEFON: (064) 60-631 • TELEGRAM: PREJA
ŠKOFJA LOKA • TELEX: YU PREJA 345-29 •
RAČUN: SDK ŠKOFJA LOKA 51510-601-10815

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
Združite prijetno s koristnim
Povežite sistematične pregiede z oddihom

Tel. (068) 61-811, Telex: 35795

KUPON

Prosim, pošljite mi informativno gradivo in cenik storitev
na naslov:

Še enkrat:

Nova himna da ali ne?

Mnogo je bilo že izrečenega in tudi napisanega, ali je nova državna himna potrebna ali ne. Tudi naša televizija je na cesti anketirala oziroma ustavljala ljudi, naj se izjasnijo, ali so za novo ali staro državno himno – odgovore smo slišali.

Tudi sama sem na občinski konferenci ZZB NOV Vič-Rudnik postavila to vprašanje. Ali je resnično nujno potrebno, da prav sedaj, v času ko nas tare kup finančnih težav, menjamo himno, staro pa preprosto odvržemo kot ponošeno obleko. Škoda, da se tovariš Drago Košmrl ni oglasil že mnogo let prej in tako dobro dokumentiral potrebo po novi himni, kot je to storil v svojem članku v TV-15, 5. aprila letos. Vsi vemo, da nova Jugoslavija ni samo slovanska država, da so se za njo borili vsi tu živeči narodi, zato bi bil čas, da bi potrebo po novi himni ljudem razložili takoj po vojni ne pa toliko let kasneje. Strinjam pa se s tovarišem Komšrljem, da besedilo sedanje himne resnično ni ustrezno in menim da se ga da spremeniti, melodija pa naj ostane. Vsekakor bo to v teh težkih časih veliko ceneje. Sprva se nisem mislila oglašiti, vendar me je izzval dopis tovariša Milana Gučka z dne 12. aprila, ki meni, da smo korenito spremenili družbeni red, pometli z vsem starim in preživelim in da bomo zmogli tudi novo, izvirno himno. Nadalje tovariš Milan Guček sprašuje, kdo je pooblastil tovariša Savina Jogana, da pred vrhovnim zveznim delegatskim zborom govori proti akciji za novo himno v imenu vse slovenske javnosti. Menim, da je tovariš Jogan stvarno opisal našo sedanost, saj nove himne ne bomo dobili zastonj. Zmotno je misliti kot nekateri, da bodo z novo himno zadovoljili brezposelnost množice Kosova, videli smo jih v četrtkovem »Tedniku«. Pa ne samo na Kosovem, tudi drugje v Jugoslaviji je problem brezposelnosti pereč. Naj gre denar, ki ga še vedno nepreudarno razmetavamo za razne nepomembne naložbe in drage prireditve, za odpiranje novih delovnih mest, tako na Kosovem kot drugje v zaozlatih krajih po Jugoslaviji. Prepričana sem, da bodo ljudje še naprej s ponosom peli staro himno, seveda s popravljenim besedilom.

Ob koncu bi pristojne tovariše za novo državno himno prosila, naj pojasnijo, koliko stane samo papir, tisk in razmnoževanje za številne zborove in orkestre po Jugoslaviji in koliko izvodov smo dolžni poslati tudi drugim državam. Saj bodo morali tudi na tujem na novo naštudirati našo novo himno, ali ne (za svečane priložnosti – sprejeme naših državljanov)? Ko razmišljam o tem, koliko bo vse to stalo, sem prepričana, da bi tudi s temi sredstvi lahko odprli nekaj prepotrebnejših novih delovnih mest, zato sem za staro himno s popravljenim besedilom.

DJURO ŠMICBERGER

Ali je dom v Strunjanu še vedno naš – borčevski?

Naš dom v Strunjanu je pred šestimi meseci dobil novega gospodarja – »Krko«. To je še prekratka doba za ocenjevanje upravičenosti tega koraka, a razvoj kaže v pozitivno smer, je v razgovoru povedal direktor tov. Emil Mihelič. Člani delovnega kolektiva, ki so s tem dobili več socialne varnosti in perspektive, si prizadevajo odgovorneje delati in dobro gospodariti. Trudijo si pritegniti čimveč gostov, čimbolj smotrno izkoristiti vse hotelske, zdravstvene in rekreacijske zmogljivosti ter razvijati še nove, dodatne dejavnosti. Tako bodo letos z razširitvijo kopališča skušali pritegniti še številne zunanje kopalce, ki prav radi zaidejo v ta idilični strunjski zaliv.

Nas borce pa najbolj zanima, če se uresničujejo ob prevzemu slovesno izrečena zagotovila, da bo ta dom tudi pod novo upravo ostal predvsem na voljo borcem in invalidom in da bodo le proste zmogljivosti oddajali drugim

P. S. Ne strinjam se z mnenjem, da smo korenito spremenili družbeni red in pometli z vsem starim in preživelim. Ta proces spreminjanja je dolg in bo še trajal. V ljudeh je še toliko stare malomeščanske miselnosti, da se človek včasih prav zgrozi. Nova državna himna nam ne bo pomagala reševati problemov nezadovoljstva, brezposelnosti in velikih socialnih razlik, če se ne bomo temeljito spremenili tudi mi sami.

POLDKA RUNGAR,
Ljubljana

Glede naše himne se pridružujem mnenju tovariša Draga Košmrlja, ki na to stvar ni gledal enostransko ali površno, saj vsi argumenti govorijo v prid novi, za naše narode in sedanjo stvarnost primerni himni. Dejstvo je seveda, da je panslavizem že davno preživel in minil, današnja mednarodna stvarnost resnično ne pozna več vzajemnosti med slovanskimi narodi ali njihovim sožitja, zato besedila Slovani ne sodi v jugoslovansko himno. Kar zadeva samo melodijo, se lahko vprašamo, le zakaj naj bi bila enaka ali sorodna z melodijo nekega drugega naroda, saj imamo strokovnjake – glasbenike, ki so sposobni ustvariti tudi primeren napjev za himno. Himna mora ustrezati ljudstvu, ki je državotvorno – pri nas torej narodu, ki žive v Jugoslaviji, naši stvarnosti. Seveda ne drži trditve, da je ta pesem hrabrila v našem narodnoosvobodilnem boju, saj med izvirnimi borbenimi partizanskimi pesmimi pesmi »Hej Slovani« nismo slišali in med partizansko borbo niti ne bi bila smiselna. Besedilo naše sedanje himne dejansko ne ustreza več niti jugoslovanski stvarnosti in skupnosti niti našemu času – kar vse govori v prid novi himni.

ANGELA PRIJATELJ
Koper

Veliko slišim in berem o naši novi himni. Želela bi, da bi že enkrat nehali s to temo razburjati ljudi v sedanjem težkem gospodarskem položaju, v katerem smo se znašli zaradi nesposobnega gospodarjenja. Himna, ki jo imamo, naj ostane! Po vsem svetu je spremljala našega predsednika Tita in tudi z njo si je naša domovina ustvarila ugled v svetu. Taka naj ostane tudi poslej. Z natečajem za novo himno bi gotovo porabili veliko denarja, ki nam je zagotovo potreben za nujnejše stvari. Nekdo bi spet rad zaslužil veliko denarja na lahek način,

DANICA ZIDARIČ
Mengeš

Na letošnji skupščini članov ZZB NOV Prestranek, ki je bila konec marca in zelo dobro obiskana, se je med odkrito in preprosto razpravo izoblikovalo veliko stališč naše organizacije, katerih del želimo posredovati v naš časopis TV-15. Vemo, da nismo med prvimi, toda želimo se pridružiti zahtevi, da se naša državna himna ne spreminja. Ob njej in zanjo je bilo prelito veliko krvi. Čudimo se tovarišem, čemu želijo spreminjati tako lepo besedilo in melodijo naše himne. Preveč bi bilo pisati, kaj vse smo ob njej doživljali v preteklosti in tudi v povojnem času. Naj navedemo samo

nekaj utrinkov s Primorske iz časov razmejitvenih komisij za priključitev k matični domovini. Neštetokrat smo jo prepevali ob demonstracijah za priključitev. Hodili smo v Trst in Gorico, zavedajoč se, kaj želimo v demonstracijah, vodilo nam je bila svetla himna, čeprav so nas italijanski iredentisti zasmehovali, poniževali, preteptali in preganjali. Bili smo trdni in enotni, od vseh povsod smo prihajali in pripevali himno na čelu vsake povorke. Zato zahtevamo, naj se himna ne spremeni!

Za naš časopis TV-15 smo sklenili, da ga podpremo z dodatno članarino, zavedajoč se, da nam veliko pomeni in ne želimo, da bi nehal izhajati. Vendar imamo pripombo: zakaj ravno zanj zmanjkuje denarja, hkrati pa izhajajo časopisi brez vsake vsebine in tudi taki, ki niso v ponos borcem, prej jih ponižujejo z neokusno satiro ali humorjem.

KO ZZB NOV Prestranek

Borci so svoje povedali

Uredništvo časnika TV-15 Naš tovariš nenehno prejema pisma o državni himni. Pisma pošiljajo občinske in krajevne organizacije zveze borcev pa tudi številni borci posamezniki. Prevladujejo – zaradi številnosti in podobnosti jih ne bomo več objavljali – zahteve, da sedanje himne ne gre spreminjati. Teh glasov ni mogoče oceniti zgolj kot podporo znanemu stališču, ki je bilo izrečeno na skupščini republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, temveč moramo videti v njih iskrene in spontane proteste proti sklepu skupščine SFRJ, naj se naredi in uzakoni nova državna slavnostna pesem. (Podobni protesti dežujejo tudi v uredništvu drugih časnikov ne le v Sloveniji, marveč po vsej Jugoslaviji). Priznanje je treba izreči delegatu Savinu Joganu, da je v zvezni skupščini sporočil, kako se v Sloveniji širi ta plaz ogorčenja.

Dosledno spoštovanje demokratičnosti nam je naložilo, da smo objavili tudi redka nasprotna mnenja, med katerimi sta izstopali pismi tovarišev Draga Košmrlja in Milana Gučka. Pisca sta navedla vrsto argumentov, ki so v nekem poenostavljenem smislu zvenela prepričljivo.

Naše uredništvo se čuti dolžno, da ob vseh teh nasprotujočih si mnenjih in predlogih zapiše še svoje stališče.

Povsem na dlani je, da sedanje besedilo himne ne ustreza duhu naše sedanosti niti v idejnem niti v političnem pogledu. Zelo primerno bi ga bilo spremeniti.

Toda zaradi besednih sprememb, ki zahtevajo kvečjemu nekaj skromne verzifikacije, bi bilo skrajno neodgovorno, da ne rečemo cinično birokratsko, zavreči pesem, v kateri so sublimirana osvobodilna čustva jugoslovanskih množic. Britancem se nikoli ni prišlo na misel, da bi kakorkoli spreminjali svojo: Bog varuj kralja; prav tako ne Francozom, da bi predrugčili Marsejezo; kdo bi si drznil dregati v

besedilo Internationale! itd. In vendar so vsa ta himnična besedila vsako po svoje časovno presežena! Če pa bi kdo hotel »modernizirati« ali celo zavreči melodije teh pesmi – množice bi ga zasule vsaj z gnilimi jajci, če ne kar s kamenjem. Tako so razpoloženi narodi ali delavski rodovi, ki kaj dajo na svojo tradicijo in borbeno preteklost, ki kaj dajo na svojo osebnost in na duha svoje skupnosti! Pesem, čeprav državna himna, ni politični referat, ki ga je treba prilagajati zdaj tem, zdaj onim časom in razmeram! To nikakor ni konstrukcija, »v katero mora priti še to pa to«, ali simpozijski izvleček, pripravljen »po najnovejših analizah«, ki dokazuje, kaj vse je treba izčrtati. Pesem, zlasti njena glasbena podstat, pa naj je to tudi državna himna, je nekaj enkratnega, večnega, nedotakljivega, je umetniško delo, ki je osvojilo dušo množic ali pa je ni pritegnilo. Mislimo, da ni nobenega dvoma, kako silovito je naša himna, prav takšna kot je, osvojila v desetletjih tudi dušo državljansko zavednih Muslimanov, Albancev, Madžarov, Turkov, Romov itn., ki živijo na ozemlju Titove Jugoslavije. No, kljub vsemu bi vendarle lahko odpravili nekatere zares preočitne arhaične v besedilu naše himne – to pesmi ne bi prizadelo. Tak poseg je opravičljiv (in najbrž zares potreben) samo zato, ker je bila naša revolucionarna sprememba globlja, kot jo je doživel v zadnjem obdobju katerikoli drug evropski narod, zato bi jo bilo treba kolikor mogoče enakovredno ubesediti tudi v himni.

Poborniki nove himne z neko zaničljivostjo omenjajo, da borci NOB niso navedli drugega argumenta kot tega, da je naša sedanja himna »dobra in lepa«. Kaj pa naj preprost človek še reče? Kakor vernik, ko žebra svojo molitev, ne razmišlja spet in spet o vsakem njenem stavku, tako državljan, ko posluša, mrmra ali poje himno, ne preudarja kar naprej njenih besed. Zadoščata mu dobrota in lepota, ki ju pesem odseva; zadošča mu dragi napjev, v katerem neštetokrat podoživlja pripadnost svoji skupnosti. Ali bi katerakoli nova melodija, tudi največja glasbena mojstrovina, lahko imela podobne učinke? Prepričani smo, da niti zdaleč ne. Takšni novi pesmi bi manjkala sila množičnega čustva, sila doživljanja. Te sile ji ne bi moglo dati niti sodobno ukrojeno besedilo. Navsezadnje nam ne manjka izkušenj, da izrazimo spoznanje, kako malo prepričajo ali celo pretresejo ljudi še tako izvrstna besedna preplevanja.

Naklep o uvedbi nove himne se skuša uresničiti za nekimi zapečki, povsem mimo volje večine Jugoslovancev. Nihče še ni pojasnil, zakaj je to treba narediti po vsej sili in pri tej prici. Nihče tudi ni pojasnil, zakaj je bila stara himna dobra vseh zadnjih 40 let, zdaj pa naenkrat ni več. Kako to, da se nihče ni spomnil njene »zastarelosti« v času resolucije informbiroja, niti ob vzponih in padcih samoupravljanja, niti ob veličastnih uspehih neuvrščene politike, niti ob kosovskih dogodkih? Težko se je ubraniti občutku, da tisti, ki zdaj mečejo pred nas to kost spotike, ne upoštevajo ali vsaj ne čutijo dovolj, da se tako zmanjšuje naša enotnost v stabilizacijskem času, ko nam je ta enotnost potrebnejša kot kdajkoli.

ZVONE KRŽIŠNIK

Že desetič zapored

Strelska družina »Janez Mrak« iz krajevnega skupnosti Dovje-Mojstrana je letos že desetič zapored priredila patrolni tek, s katerim je počastila spomin na žrtve nemškega okupatorja, ki je v Zgornji Radovni požgal hiše z ljudmi vred. Ta patrolni tek velja za nekakšno prvenstvo Zgornjesavske doline in se ga vsako leto udeležuje več ekip. Požrtvovalni organizatorji, ki vse

delo (trasiranje, starterji, časomerilci itn.) opravi udrniško oziroma prostovoljno, pa si želijo, da bi bilo v prihodnje več ženskih tekmovalnih patrolj. Tekmovalci so v zadnji tretjini proge streljali z malokalibrsko puško, od koder je tudi posnetek.

Foto: STAS

Bitka za naročnike

Naslednje vrstice naj veljajo kot odgovor na pisanje Branka Vrhunca iz sredine marca. Prizadelo me je. Ni res, da je večina ljudi prepričanih, da je bilo o naši narodnoosvobodilni borbi že vse povedano in da je vse skupaj že preveč oddaljeno.

Tako ne more biti: nikoli ne bo vse dorečeno, vse povedano. Kako bi vendarle bilo mogoče zapisati vse, kar smo morali doživljati terenci, koliko prestati borci v gozdovih? Kako naj pozabim, da mi je domobranec nameril puškino cev na prsi, kaj sem doživela prej in kaj pozneje? Petinosemdeset let stejem – in se čudim sebi, da sem lahko vse to prestala. Seveda nisem edina, še zdaleč ne. Koliko jih je, skromnih in ponižanih pa zavednih ljudi po kmetijah visoko v hribih, ki se z ničimer ne hvalijo, ki jih nihče ne obišče in ki jim nihče ne pripisuje zaslug?! Ni ga, da bi stopil k njim, jih vprašal, kako in kaj.

Berem osmrtnice, vedno manj je borcev. Berem spomine, ljudje, še mladi, se natanko spominjajo dogodkov in borcev, začudo, je vedno več...

In če je že toliko borcev, čemu potem zagata z našim, borčevskim časopisom? In še: tovariš, kateremu velja teh nekaj stavkov, naj se nekoliko ozre okoli sebe. Veliko je še nepovedanega!

FRANJA VALČIČ
Podsmreka

Vabila

Vabimo vse borce in borke ter svoje padlih in umrlih borcev kakor tudi predstavnike družbenopolitičnih organizacij Vipave, Ajdovščine, Nove Gorice in Tolmina, da se udeležijo slavnostne proslave 3. SNOUB »Ivana Gradnika«, ki bo dne 21.4.1984 ob 10. uri na stadionu v Vipavi. Če bo slabo vreme, bo proslava v vojašnici JLA.

Po proslavi bo zbor borcev brigade.
Domicilni odbor 3. SNOUB
Ivana Gradnika

V počastitev praznika Osvobodilne fronte slovenskega naroda in ob podelitvi domicila skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije bo 27. aprila 1984 v Izoli (v počitniškem domu borcev upokojencev, Tomažičeva 10) tovariško srečanje slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije.

V kulturnem programu bodo sodelovali: mešani pevski zbor Skupnosti Italijanov iz Izole ter recitatorja Stane Raztresen (član SSG) in Ernest Zega (član PDG). Slavnostni govornik bo dr. France Hočevar, znani revolucionar in nekdanji prvi komandant partizanskega tabora v Gravini ter predsednik Osrednjega odbora prekomorcev – borcev NOVJ.

Udeleženci srečanja bodo ob tej priložnosti lahko kupili knjigo »Boj pod Olimpom«, spominsko značko in si ogledali priložnostno dokumentarno razstavo. Vabi pripravljali odbor.

Krajevne organizacije Žužemberk in Odbor skupnosti borcev IV. SNOUB »Matija Gubca« vabijo vse borce, zlasti pa udeležence napada na postojanko Ajdovec, da se v čim večjem številu udeležijo proslave, ki bo ob odkritju spominske plošče na Ajdovcu v spomin na pomembno zmago z velikim vojaškim in političnim uspehom.

Proslava bo na praznik ustanovitve OF, 27. aprila, ob 10.30 z namišljenim napadom na Ajdovec. Izvedli ga bodo garnizon Novo mesto in rezervni starešine iz Žužemberka.

Ob 11. uri bo začetek slavnostnega dela proslave z odkritjem spominske plošče in kulturnim programom.

Po programu bo poskrbljeno za prehrano in zabavo.

PREVOZI:

Do Novega mesta ali Žužemberka se udeleženci lahko pripeljejo z rednimi javnimi prometnimi sredstvi.

Od Novega mesta do Ajdovca in od Žužemberka do Ajdovca bodo vozili posebni avtobusi, ki bodo stali na avtobusnih postajah in bodo odpeljali:

- iz Novega mesta ob 9.30
- iz Žužemberka ob 10. uri.

Za prevoz z osebnimi avtomobili je najprimernejša smer Dvor-Ajdovec, cesta je asfaltirana.

Stroške prevoza in hrane plačajo udeleženci sami.

Odbor skupnosti borcev
IV. SNOUB »Matija Gubca«

Odbor aktivistov Osvobodilne fronte bivših podokrožij Trebnje in Mokronog, občinska konferenca SZDL, občinski odbor ZZZB NOV in OK ZSMS občine Trebnje organizirajo v okviru praznovanja obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda

zbor aktivistov OF, ki so med vojno delovali na tem območju. Zbor bo v četrtek, 26. aprila 1984 ob 11. uri v sejni dvorani skupščine občine Trebnje.

Na zboru bomo razpravljali o dosedanjem delu odbora, se pogovorili o programu dela v prihodnje in izvolili nov odbor. Hkrati bodo na zboru številni aktivisti prejeli spo-

minske značke OF kot priznanje za aktivno delovanje v narodnoosvobodilnem gibanju (nekateri so jih že prejeli). Zbor bo tudi priložnost, da se pogovorimo o aktualnih družbenih problemih, ki jih moramo vsi pomagati reševati.

Na zbor vabimo tudi aktiviste iz sosednjih občin – Litije in Sevnice, katerih mejna območja so med vojno sodila k trebanjskemu oziroma mokronoškem podokrožju, to so KS Gabrovka, Krmelj in Tržišče.

Na svidenje!

Skupni odbor aktivistov OF bivših podokrožij Trebnje in Mokronog, občinska konferenca SZDL in občinski odbor ZZZB NOV Trebnje

Svet krajevne skupnosti Sentjerne, skupnost borcev 5. SNOUB Ivan Cankar in skupnost Gorjanskega bataljona

vabijo borce, občane, mladino, še posebej soročnike padlih in živeče borce 4. bataljona, na slovesnost ob 40. obletnici zadnjega boja 4. bataljona Cankarjeve brigade in ob krajem prazniku KS Sentjerne.

SLOVESNOST BO 1. MAJA 1984 OB 11. URI NA JAVOROVICI.

Spored:
- raport komandanta pohodnih enot predsedniku skupnosti borcev 5. SNOUB Ivan Cankar,

- pozdravni govor,
- slavnostni govor predsednika predsedstva SR Slovenije Viktorja Avblja-Rudija, otvoritev spominskega parka in hrama z obeležji 125 padlim borcem, polaganje vencev,
- kulturni program, ki ga bodo izvedli Sentjernejski oktet, šolska mladina in godba na pihala iz Sentjerneja.

Že pred tem bo ob 9. uri v osnovni šoli NH Marti Kotar v Sentjerneju ZBOR BORCEV CANKARJEVE BRIGADE. Na zboru bodo poročali o opravljenem delu, sprejeli pravilnik skupnosti borcev in izvolili novi odbor. Borcem 4. bataljona, ki so se 16. marca 1944 bojevali na Javorovici, bodo izročili spominske listine.

Vabimo borke in borce, da se zboru udeležijo v čim večjem številu, pripeljejo pa naj tudi svoje, da se bodo seznanili z delom skupnosti.

Tisti, ki se bodo pravočasno prijavili (Ljubljana, Vrtača 11), bodo imeli zagotovljen avtobusni prevoz. Odhod ob 6.30 s Trga osvoboditve v Ljubljani.

Odbor skupnosti 5. SNOUB Ivan Cankar iz Gorjanskega bataljona

Ob 40-letnici streljanja talcev pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih pri Ljutomeru in krajevnem prazniku KS Cezanjevci bo v nedeljo, 29. aprila 1984 ob 9. uri v okviru krajevnega praznika spominska slovesnost ob grobu talcev pri Ribičevem mlinu. Po komemorativni slovesnosti bo osrednja proslava krajevnega praznika s kulturnim programom, in sicer ob gasilskem domu v Cezanjevcih. Istega dne bo v tem zgodovinskem kraju srečanje vseh članov Zveze borcev NOB občine Ljutomer.

Na spominsko slovesnost vabimo vse preživele svoje padlih za svobodo, člane zveze borcev vseh krajevnih organizacij ZB in ostalih družbenopolitičnih ter društvenih organizacij Ljutomerske občine.

Pripravljali odbor za proslavo
KO ZZZB NOV Cezanjevci
DPO KS Cezanjevci pri Ljutomeru

Vabimo vse borce in borke ter svoje padlih talcev ter predstavnike družbenopolitičnih organizacij Trebnje, Mokronoga in Grosuplje, da se udeležijo proslave v spomin prvim padlim talcem v Ljubljanski pokrajini, ki bo 25. aprila 1984 ob 12.30 pri spomeniku Padlim talcem v Radohovi vasi.

KO ZB Šentvid pri Stični

Obvestili

Skupnost borcev V. slovenskega – I. dolenskega bataljona vabi vse borce tega bataljona na IV. zbor – srečanje borcev bataljona, ki bo v soboto, dne 26. maja letos ob 11. uri pri lovski koči na Ostrem vrhu pri Rdečem kalu.

Ob tej priložnosti bodo v organizaciji ZZZB NOV Trebnje, ZSMS Svetinje in LD Dobrič odkrili spominsko obeležje drugi, to je Duletovi četi bataljona, ki je v marcu 1942. leta taborila blizu lovske kočice, kjer je tedaj stala Konciljeva domačija.

Želimo, da bi se srečanja in slovesnosti na Ostrem vrhu udeležilo čim več borcev, zlasti Duletove čete. Odbor skupnosti borcev bataljona zato prosi, da vsi borci, ki se želijo udeležiti srečanja na Ostrem vrhu, pošljejo svojo prijavo najkasneje do 1. maja na naslov tajnika odbora: Drago Suhi, 61000 Ljubljana, Strelška 1. Če bo dovolj interesentov za skupinski prevoz iz Ljubljane, ga bomo skušali organizirati. Če bo prijav za dosti, bomo prijavitelce pravočasno pisno natančno obvestili: o odhodu in zbornem mestu v Ljubljani in o povratku po proslavi. Ker je čas do proslave zelo kratek, opozarjamo vse zainteresirane, da pošljejo svojo prijavo s stalnim naslovom nepreklicno do navedenega roka – 1. maja 1984.

Odbor skupnosti borcev
bataljona

Ker obstaja možnost skupnega potovanja na proslavo – srečanje borcev enot VDV, ONZ P SNOS in OZNA, ki bo 12. maja 1984 v Tacnu, prosimo borce s širšega območja Nove Gorice, ki bi želeli potovati z avtobusom, da se najkasneje do 25. aprila priglasi-jo z dopisnico na naslov: Občinski odbor ZZZB NOV Nova Gorica, Kidričeva 9, 65000 Nova Gorica (za 2. brigado VDV) ter s tem besedilom: »Prijavljam se za potovanje dne 12. maja iz Nove Gorice v Tacen in nazaj. Priimek, ime in naslov«. Če bo dovolj prijavljenih, bomo pravočasno objavili natančen čas odhoda in vrnitve. Cena prevoza v obe smeri bo okoli 350 dinarjev za osebo. Če ne bo dovolj prijavljenih, ne bo obvestila.

Odbor skupnosti borcev
2. brigade VDV – Nova Gorica

Reševalcem nagradne križanke

Tudi tokrat smo na razpis nagradne križanke »Nama« dobili veliko pravih rešitev. Žreb pa je določil, da knjižne nagrade iz programa Založbe Borec prejmejo: **Josip Rihtar** Družanska 51, Sevnica; **Tončka Hrovat**, Tomsčičeva 10, Titovo Velenje in **Valentin Jakše** Tatjana Odrove, 2 Kranj.

Pravilna rešitev križanke pa je: Nal, ale, ata, Jaka, Metodij, ulom, Agakan, Arača, oko, onager, pri pošti, Ava, io, govor, JN, Ljubljana, et, Kasaja, Tre, Oka, Ravne, Alain, Mežan, let, Škofja, elita, Loka, licemer, Ema, rek, Paprica, Riko in r.

Pred prvimi kolesarskimi preizkušnjami

Kolesarska zveza Slovenije, KK Slovan in KK Rog-Franek prireajo pod Urhom pri Ljubljani v petek, 27. aprila 1984 tradicionalno kolesarsko dirko v spomin padlim borcem kolesarjem.

Tekmovalna proga je krožna, meri štiri kilometre in je v celoti asfaltirana. Poteka po Dobrunjski cesti, Poti v dolino, Litij-ski cesti, Cesti druge grupe odredov in

Tiskovni sklad se širi

Ob pobudi, da bi pri RO ZZZB NOV ustanovili sklad za premostitev razlike med proizvodno in prodajno ceno TV-15 Naš tovariš, so se ponekod dokaj črnogle-do odzvali nanjo. Toda rezultati pričajo, da smo ubrali pravo pot. Do četrtega aprila je v ta sklad vplačalo trinideset delovnih organizacij, družbeno-političnih skupnosti in organizacij ter posameznikov in sicer več kot štiristo tisoč dinarjev.

Denarna sredstva so prispevali:

Mestni odbor ZZZB NOV Maribor 5000
Občinski odbor ZZZB NOV Maribor Tabor 5000
Občinski odbor ZZZB NOV Maribor Pesnica 3000
KO ZB NOV Miloš Zidanšek, Maribor 2000
KO ZB NOV »Koroška vrata«, Maribor 1000
Mestni odbor ZS Maribor 10.000
SO Maribor Tezno 54.720
Občinski svet ZS Maribor Tabor 10.000
ZIV TAM Avtoobnova Maribor 2000
ZIV TAM TVT Boris Kidrič Maribor 5000
SO Maribor Rotovž 30.000
Štefan Križanič, Devova 16, Maribor 2000
SO Ljubljana Bežigrad 10.000
Občinski svet ZS Ljubljana Bežigrad 40.000

OK SZDL Lenart 2000
Občinski svet ZS Lenart 2000
OK ZK Lendava 14.640
Občinski svet ZS Lendava 14.640
Občinski odbor ZZZB NOV Krško 20.000
KO ZB NOV Krško 1000
OK ZK Ljutomer 14.760
Občinski svet ZS Ljutomer 14.760
Občinski svet ZS Titovo Velenje 100.000
KO ZB NOV Selo 5000
KO ZB NOV Šmartno 2000
KO ZB NOV Šentilj v Slovenskih goricah 1500
KO ZB NOV Bizovik 2000
KO ZB NOV Moste 5000
OK SZDL Novo mesto 30.000
KO ZB NOV Žalna 950
KO ZB NOV Spodnja Slivnica, Grosuplje 750
KO ZB NOV Zadobrava-Sneberje 2000
SSP tozdr Rikostroj, Ribnica 8000

Denarna sredstva se torej stekajo v sklad. Upamo pa tudi, da se bo v prihodnje razširil tudi spisek naših naročnikov. Pred dnevi nas je v uredništvu obiskal Rudi Matko iz Trbovelj in prosil za seznam naročnikov iz njihove občine. Kot je zatrdil, bodo trboveljski rezervni vojaški starešine začeli skupaj s člani zveze borcev akcijo za pridobivanje novih naročnikov za naš časopis. Takšnih pobud bi bili zelo veseli tudi od drugih organizacij v naši republiki.

B. K.

Banjole vabijo

Ze petega aprila je bila v Banjolah redna letna skupščina. Vsi, ki poleg mestnega odbora ZZZB NOV Ljubljana združujejo svoje interese in sredstva PD Banjole, so soglasno sprejeli poslovno, finančno in poročilo samoupravnih delavske kontrole o poslovanju tega doma v letu 1983.

Poleg poročil so se na tej skupščini dogovorili, da bodo skušali storiti vse, da bi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja temeljito preučila možnost podelitve takšnih ugodnosti PD Banjole, kakršne odmerja za goste doma upokojencev v Izoli. SPIZ naj bi omogočil letovanje tudi borcem (ki so seveda prav tako kot vsi drugi upokojenci) z regresiranjem dnevne cene. Tak predlog naj bi pripravili za 1985. leto.

Sprejeli so cenik storitev v PD Banjole za letos in sklepili, da bo zunanje goste (ki ne bodo hkrati bivali v domu) veljalo kosilo 300 dinarjev.

Skupščina Počitniškega doma Banjole je svet pooblastila, da naj v primeru bistvene povečanja cen živil popravi cene letovanja. Kar zadeva vsakoletno prijavljanje članstva za zdravljenje v Karlovih Varyh, lahko vsak odbor ZB, ki je v članstvu doma, prijavi po dva člana.

Na nedavni letni skupščini PD Banjole so razpravljali še o podrobnejših sprotih nalogah in se dogovorili, da mora biti predlog za pravno statusno ureditev delovanja

tega doma pripravljen do naslednje skupščine. Hkrati bo treba do naslednje skupščine pripraviti evidenco kandidatov za predsednika in podpredsednika skupščine PD, predsednika sveta ter člane komisij.

PREHRANA:

V penzijski cenici stane prehrana 450 din ne glede na kategorijo objekta in rok letovanja. Za otroke do 10 let starosti se obračuna 50 odstotkov navedene cene. Če

CENIK

dnevni penzijski cen v PD Banjole, ki je bil sprejet na redni letni skupščini, dne 5. 4. 1984

Kategorija bivalnega prostora vikend hišice	predsezona		sezona		medsezona		posezona	
	15. 4. do 25. 6.	25. 6. do 5. 9.	5. 9. do 25. 9.	25. 9. do 20. 9.	20. 9. do 25. 10.	25. 10. do 20. 11.	20. 11. do 15. 12.	15. 12. do 1. 1. 1985
Objekti A, B, NR in podpril. DE 1 in 3	500	620	720	550	650	550	550	550
Depandanse DE 1 in 3	580	700	800	600	700	600	600	600
Depandansa DE 2	650	700	800	650	750	650	650	650

Cene za goste iz občin, ki niso udeležence PD Banjole, pa je dnevna penzijska cena višja za 50 din za vsako kategorijo bivalnega prostora, in sicer tako za člane kot nečlane ZB.

odide gost iz PD zaradi objektivnih vzrokov pred potekom letovanja, mu povrne le stroške za prehrano v navedenem znesku. Zunanji gosti, ki bodo letovali v bližini doma, se lahko hranijo v PD, pogoj je tridnevno predplačilo. Prednost imajo člani ZB NOV.

Cene posezonskih obrokov
- zajtrk 60 din
- kosilo 300 din
- večerja 140 din

CENE NOČNIN ZA PREHODNE GOSTE:
- objekt A, B in NR 300 din
- depandanse DE 1, 2, 3 400 din
Nočnina za otroke do 10 let

stane ne glede na kvaliteto bivalnega prostora 100 din. Cene nočnin so enake ves čas poslovanja.

CENE ZA OTROKE:

Otrokom do dveh let starosti oziroma tistim, ki nimajo hrane, se računa po 120 din na dan. Otrokom do 10 let starosti se obračuna 50 odstotkov celodnevne penziona, odvisno od kvalitete bivalnega prostora.

Dodatna ležišča:

Odrasli plačajo hrano, ki predstavlja v penzijski cenici 450 din in 50 odstotkov cene prenočišča, ki je določena za kategorijo bivalnega prostora.

UPORABA BAZENA IN KEGLJIŠČA:

Redni penzijski gosti uporabljajo bazen brezplačno – po razporedu. Zunanji gosti plačajo za enkratno uporabo 70 din. Uporaba kegljišča stane za vse enako (žeton 30 din).

PREVOZNE IN DRUGE STORITVE:

Cena avtobusnega prevoza Ljubljana-Banjole-Ljubljana je 800 din (od 5. 5. 1984 na osebo – enako za otroke, ki imajo sedišče). Do 5. 5. je ve-

ljal prevoz 700 din. Prevoz z domskim kombijem (na progi Banjole-Pula-Banjole) stane 80 din. Za izlete in druge potrebe stane domski prevoz 40 din za kilometer, ne glede na število oseb. 10-dnevno parkiranje osebnega avtomobila na urejenem in oskrbovanem parkirišču stane 200 din, 10-dnevno parkiranje na drugih mestih ob domu pa velja 100 din. Enodnevno parkiranje v PD: 40 din.

V primeru, da želi gost letovati in zasedati sobo sam, je treba za nezasedeno ležišče dnevno doplačati 200 din. Ob prijavi je treba plačati 1000 din akontacije. V primeru bolezni ali drugih upravičenih vzrokov, mora dati potrdilo OO ZB NOV, enako velja za prevoz. Za vse neizkoriščene akontacije in organizirane prevoze iz upravičenih razlogov poravnava-mo do 25. 12. v letu.

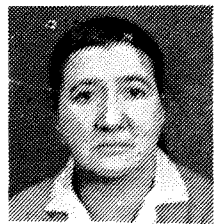
DNEVNE PENZIJSKE CENE V ZDRAVILIŠČU KARLOVY VARY:

za člane NOV 900 din
za ostale 1000 din
Za prevoz v Karlove Vary in nazaj naj poskrbi in plača vsak sam.

Janez Samec

Januarja smo se v Smarju Sáp poslovili od Janeza Samca. Rodil se je pred 75 leti. Bil je aktivist OF. Spomladi 1942. leta je bil aretiran in odpeljan v taborišče Pado-vo, pa kapitulaciji Italije pa v Dachau.

Amalija Žagar

V Kočevski Reki smo se februarja poslovili od Amalije Žagar. Rodila se je 1909. leta v vasi Papeži. Njena mlada leta so bila polna trdega dela in odgovornosti. Med NOB tudi njeni družini okupator ni prizanesel. Požgal jim je domačijo, njo pa odpeljal v taborišče v Italijo.

Miha Štefe

Rodil se je 1896. leta v Senčurju pri Kranju. V delo na terenu se je vključil 1941. leta in bil aktivist do konca vojne. Od njega smo se poslovili januarja v Predosljah. Bil je odlikovan.

Franc Benčan

Januarja smo se v Postojni poslovili od Francu Benčanu, rojenega 1909. leta. Leta 1942 je bil prisilno mobiliziran v kazenski bataljon na Sardinijo. Skušal je priti do prekomorskih brigad, vendar mu ni uspelo, zato je pristopil v zavezniško vojsko, s katero je prišel v Gorico in se vrnil v Postojno.

Miha Zajimec

Kočevski borci in aktivisti smo se februarja na ljubljanskih Zalah poslovili od Mihe Zajimca, doma iz Dolenje vasi pri Mirni peči. V Kočevje je prišel pred 50. leti kot železničar. Pred vojno je bil delavski zaupnik in sindikalni delavec, od 1941. leta pa aktivist OF. Prejel je mnogo odlikovanj.

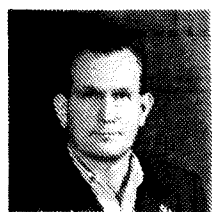
Jože Paternoster

Novembra lani smo se borci NOV iz Podgorice in Sentjakoba poslovili od Jožeta Paternostera, rojenega 1902. leta v Podgorici. Takoj po kapitulaciji stare Jugoslavije se je vključil v terensko delo OF. Zato so ga Nemci aretirali in zaprli v Begunjah. Ker ni bilo dokazov, so ga izpustili, ponovno je nadaljeval predano delo.

Peter Furlan-Pero

V 59. letu življenja je januarja letos umrl Peter Furlan-Pero. Leta 1942 se je kot dijak vključil v NOG in deloval v mladinski organizaciji v Ljubljani, marca 1943 pa je odšel k partizanom. Bil je bорец in pomočnik šefa obveščevalnega centra v Dolenjskem odredu, bataljonski obveščevalec v 10. SNOUB ljubljanski, oficir v obveščevalnem centru 7. korpusa in v službi za zveze z zavezniškimi vojaškimi misijami pri glavnem štabu NOV in POS. Po vojni je bil pri jugoslovanskem vojnem letalstvu, kasneje pa pri Zavarovalnici Triglav. Prejel je več odlikovanj.

Lovro Krničar

V Predosljah smo januarja spremenili na zadnjo pot aktivista in predsednika ZB Britof, Lovra Krničarja. Rodil se je v Povlah pri Trsteniku 1917. leta. V Delo OF se je vključil 1943. leta; tudi po vojni je bil aktiven v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Prejel je medaljo zasluga za narod.

Janez Golba

V Podbrezjah je februarja umrl Janez Golba, ki se je rodil pred 88 leti. Že v mladosti je spoznal revščino in zatiranje. Veliko je pomagal partizanom.

Marija Hvalič

Na kromberskem pokopališču smo se januarja poslovili od 92-letne Marije Hvalič-Cerinove. Bila je znana partizanska mati. Za NOG se je opredelila v začetku 1942. leta. Vsi štirje njeni sinovi so bili borci NOV, obe hčerki pa obveščevalki go-riškega Vosa. Za požrtvovalno delo je bila dvakrat odlikovna.

Ignac Trampetič

Oktober lani smo se poslovili od borca Prešernove brigade Ignaca Trampetiča, šoferja pri gradbenem podjetju Gradbinec Kranj. Rodil se je 1912. leta v Britofu, med partizane pa je odšel maja 1944. leta. Bil je odlikovan.

Marija Anzelc

Pri Fari na Blokah smo se lani poslovili od Marije Anzelc s Hudega vrha, rojene 1896. leta na Gori. Že 1941. leta se je skupaj z možem vključila v NOG.

Anton Funtek-Donik

Decembra lani smo se v Lučah poslovili od Antona Funtka-Donika, rojenega 1901. leta v Podvolovlju. Avgusta 1944. leta se je vključil v 8. brigado in bil kuhar v prvem bataljonu. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

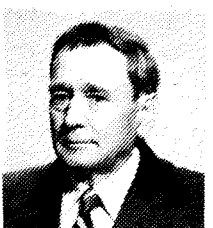
Janez Rot

Septembra lani smo se pri Fari na Blokah poslovili od Janeza Rota, rojenega 1906. leta v Benetih. Za NOG je začel delati 1942. leta. Bil je med partizani in zaradi bolne noge so ga odpustili. Delo je nadaljeval doma na terenu.

Justina Oman

V Tržiču smo se februarja poslovili od članice VVI in aktivistke Justine Oman. Z NOB je sodelovala vsa njena družina. V enotah NOB so bili mož in trije sinovi.

Ivan Rebolj

Decembra lani smo se v Litiji poslovili od borca in invalida NOV Ivana Rebolja, rojenega v Litiji 1916. leta. Med vojno je bil aktiven bорец Zasavskega bataljona. Bil je ujet in zaprt v Begunjah in drugih taboriščih. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan.

Dr. Damjana Bebler-Brecelj

Dne 2. aprila 1984 smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od kolegice, soborke, dr. med. Damjane Bebler-Brecelj. Rodila se je v Ljubljani, tam preživela nekaj otroških let, vendar se je vedno, kot tudi njen brat dr. Aleš Bebler-Primoz, čutila pa vezanost na Idrijo.

Že v zgodnjih gimnazijskih letih se je vzgajala v komunističnih nazorih in gledovala po Primožu, ki je tedaj študiral v Parizu, kasneje v Sovjetski zvezi in bil španski bорец. Zaradi vsega tega in članstva v SKOJ-u so tik pred maturo 1935. leta izključili iz vseh srednjih šol v državi, kasneje sta jo čakala še aretacija in zapor. Medicino je študirala v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu ter diplomirala 1940. leta. Ves študij je kljub nadzoru policije, delovala v naprednih student-

skih društvi Triglav, Njiva, Svetlost, Rdeča pomoč, pomagala španskim borem, pri tehničnem urejanju Ljudske pravice, skrbela za levo usmerjanje društev medicincev in aktivno sodelovala v predvojnih akcijah in manifestacijah študentov, ko so razkrivali tedanje pence družbene probleme, se borili proti naraščajočemu fašizmu. Dr. Damjana je bila ob začetku italijanske okupacije-sta-zistka v ljubljanski bolnišnici. Takoj se je vključila v snovanje upora proti okupatorju in avgusta 1941 postala član partije in partijske celice 1. maticnega odbora OF zdravnikov. Zavzeto je sodelovala v načrtovanju nalog tega odbora, v zbiranju in skladiščenju sanitetnega materiala, reševanju ilegalcev, ranjenih partizanov. Predvsem pomemben delež je v tem, da se je zdravstvo v Sloveniji takoj vključilo v OF, da je dobilo in dalo svoje mesto in se razvijalo brez zamude vzporedno z NOV in POS ter zglede opravi-lo naloge sanitete v NOV.

Cep rav se je Damjana skrivala pred okupatorjevo policijo, je bila novembra 1941 aretirana, nato zaprta v italijanskih zaporih v Ljubljani, Trstu, Kopru, obso-jena in potem zaradi nesečnosti konfinirana od maja 1942 v Lanciano v južni Italiji. Tu je rodila hčerko Koko ter prebolela sepo in tifus. Po razpadu Italije se je septembra 1943 umaknila prek Abruzzov in nemške fronte v našo misli-jo pri zavezniških v Bariju. Postala je sanitetni referent partizanskega Zbjeza v S. M. di Leuca v južni Italiji. Nato je leta 1944 v Splitu organizirala dečje domove za otroške vojne žrtve in bila do aprila 1945 v Biogradu na moru sanitetni refe-rent v bazi Glavnega štaba Slovenije in se potem v 2. dopolnitveni brigadi prek Velebita prebila v Slovenijo. V tej briga-di se je borila s pojavi pegavice. Do de-

mobilizacije januarja 1946 je bila šef sanitetnega oddelka štaba za repatriacijo v Trstu in Ljubljani. Demobilizirana je bila kot kapetan 1. klase.

V Sloveniji je najprej delala v kontrol-ni komisiji, nato v Ministrstvu za zdrav-stvo Slovenije, kjer je organizirala repu-bliško službo nadzora. Izkušnje iz ne-srečnih higienskih razmer v vojni, vse-stransko pomanjkanje prehrane in skoraj popolnoma deficitarnost te službe pred vojno pri nas in njena iniciativnost so jo pripeljale do specializacije v hi-giensko preventivni epidemiološki služ-bi in posebno v prehrani ljudi. Njena najplodnejša leta v stroki, ko je bila na-čelnik oddelka za prehrano pri Central-nem higienskem zavodu Slovenije v Ljubljani, so veljala ustanovitvi bioke-mičnega laboratorijskega dela, razisko-vanju prehrane ob pomanjkanju živil, problemom prehrane otrok, mladine in šolarjev, poučevala je živilske tehnike in uvajala enotno metodiko dela na tem področju. S tega specifičnega pionirskega področja je objavila 35 razprav in referatov, navezala je tudi stike s tovrstni-mi ustanovami doma in v tujini.

Dr. Damjana je bila zdravnica, ki se je predano posvečala zdravju ljudi; bila je široko razgledana intelektualka, komu-nistka, družbenopolitično zelo delavna, odločna. Bila je mati, ki je s prvim otrokom vred prenesla surovosti okupatorja in vojne. Za vse opravljeno delo, še zlasti za delo v najburnejših dneh snovanja, nastajanja in oblikovanja nove Jugosla-vije in naše zdravstvene službe, sodi dr. Damjana Bebler-Brecelj med vzornike bodočim rodovom in še posebno zdrav-stvenim delavcem.

Med njeno težko boleznijo, ki se ji je več let žilavo upirala, smo ves čas prita-jeno sočustvovali z njo, z našim prijate-ljem, soprogom prof. Bogdanom in nju-no družino. Vsem nam je bilo žal Dam-jane.

dr. Pavla Jerina-Lah

T. R. K. Ali boste upravičeni do varstvenega dodatka k družinski pokojnini po vašem pokojnem možu, ki bo zelo nizka?

Odgovor: Varstveni dodatek k družinski pokojnini vam bo priznan na vašo zahtevo, če odmerjena družinska pokojnina ne bo dosegla zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo (10.088,51 din), in če izpolnjujete premoženjske pogoje za priznanje tega dodatka, to je, če skupaj z družinskimi člani nimate dohodkov, ki bi presegali 8.376,73 din na mesec ali 100.520,70 din na leto. Varstveni dodatek pa vam bo priznan v 70% razlike med odmerjeno družinsko pokojnino in zneskom najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo.

S. P. R. Ali se po novih pokojninsko-invalidskih predpisih šteje v posebno dobo v dvojnem trajanju čas, ko ste pred 15. letom starosti aktivni in organizirano delali v NOB?

Odgovor: Tudi po novem zveznem zakonu o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (100. člen) se pokojninska doba, dopolnjena do 31. 12. 1972, računa tako, kot je bilo določeno v predpisih, ki so veljali do navedenega dne, to je po določbah temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju. Po tem zakonu pa se čas pred 15. letom starosti vsteva v pokojninsko (posebno) dobo le, če je bil prebit v POJ, NOV in JA, ne pa torej tudi čas aktivnega in organizirane dela v NOB.

J. M. Č. Čas od 1. 6. 1943 do 15. 5. 1945 vam je priznan v posebno dobo kot čas aktivnega sodelovanja v NOG v dejanskem trajanju. Delali pa ste aktivno in organizirano v NOB. Ali je še kakšna možnost, da se vam navedeni čas prizna v posebno dobo v dvojnem trajanju?

Odgovor: To bi lahko dosegli le v obnovi postopka na podlagi novih dejstev, in dokazov, vendar samo v primeru, če ni od izdaje odločbe, s katero vam je bil zavrnjen zahtevek po dvojnem štetju, pretekel rok za obnovo postopka zaradi novih dejstev in dokazov. V postopku za reševanje zahtev za obnovo postopka za ugotavljanje posebne dobe, vloženih po 1. juliju 1983, se namreč po 101. členu zveznega zakona o temeljnih pravicah uporabljajo določbe zveznega zakona o splošnem upravnem postopku. Po tem zakonu pa je treba vložiti predlog za obnovo postopka zaradi novih dejstev in dokazov v subjektivnem enomesečnem roku (od dneva možnosti uporabi nova dejstva in dokazi) in v petletnem objektivnem roku (od dneva izdaje prejšnje odločbe).

Z.Š.I. Zanima vas, zakaj se vam s 1. 1. 1984 ni povečala starostna pokojnina, ki vam je bila priznana od 1. 11. 1983 v višini 85% od pokojninske osnove, izračunane na podlagi mesečnega povprečnega osebnega dohodka, doseženega v letih zavarovanja 1973-82?

Odgovor: Tudi po zadnjem sklepu o uskladitvi pokojnin (Uradni list SRS, št. 10/1984), po katerem so se s 1. 1. 1984 pokojnine povečale še za 8,5% (skupno lansko povečanje znaša 27,1%), se uskladijo vse pokojnine – razen tistih, pri katerih so bili za izračunavanje pokojninske osnove upoštevani osebni dohodki oziroma zavarovalne osnove iz leta 1983, ter pokojnin, pri katerih so se osebni dohodki oziroma zavarovalne osnove pri izračunavanju pokojninske osnove valorizirali na leto 1982, ne glede na to, katero obdobje je bilo podlaga za izračun pokojninske osnove oziroma odmero pokojnine. Slednje gotovo velja pri odmeri vaše starostne pokojnine.

A.F.L. Radi bi vedeli, koliko znaša v letu 1984 najvišja in najnižja pokojninska osnova za odmero pokojnine?

Odgovor: Po ustreznem sklepu Skupščine Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji z dne 15. 3. 1984 je od 1. januarja 1984 naprej najvišja pokojninska osnova 56.602,90 din, najnižja pa 11.868,84 din.

Milko Brožič-Mali

3

Ob 40-letnici 1. slovenske
artiljerijske brigade

Grmite topovi

Iz teh izvirnih in še neobjavljenih fotografij je pripravil razstavo in jo s pomočjo Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani predstavil širši slovenski javnosti v Novem mestu, Ljubljani, Postojni in Pivki, v Slovenski Bistrici, Mariboru in Ribnici na Dolenjskem. Zbira pismene prispevke, magnetofonske posnetke in pričevanja borcev ter načrtuje izdajo Knjige spominov, kar je tudi redkost. V tem obdobju je razvil močno raziskovalno dejavnost ter izdal več prispevkov, premišljanj in ugotovitev o posebnostih delovanja partizanske artiljerije na Slovenskem. Ima Mladinsko pohodno enoto, ki je opravila prek 20 pohodov po poteh 1. SAB. Sodelovalo je do sedaj več kot 3.000 pohodnikov iz vrst mladih in borci kot mentorji.

Pogreb Franca Rozmana-Staneta na lafeti. 1. slovenske artiljerijske brigade – Črnomelj (Glavni trg) 10. novembra 1944

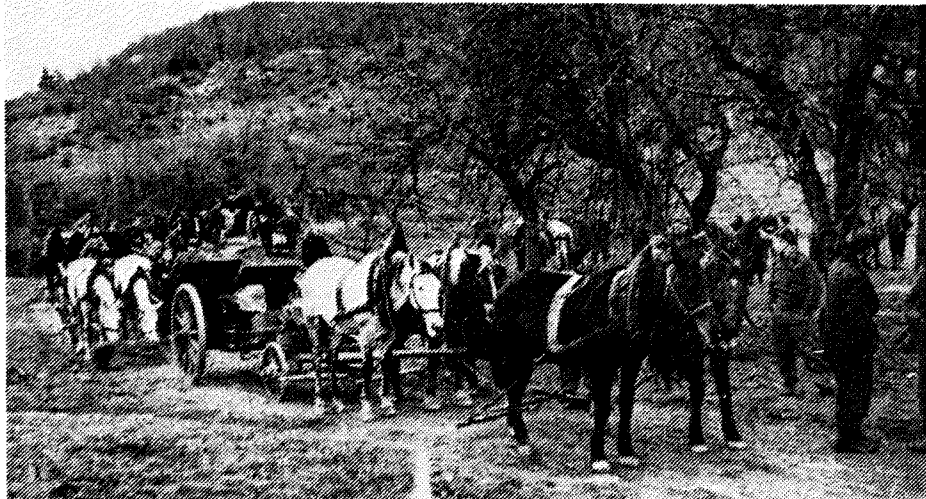
Organiziral in izvedel je 5 samostojnih proslav ob 5-letnih jubilejih brigade in sodeloval pri organizaciji in izvedbi drugih proslav na Slovenskem, več tekmovanj in kvizov po šolah itd. Ob 40-letnici brigade bo izdal spominsko medaljo in priznanje za vse borce in plaketo 1. SAB za vse domicile, posameznike in kolektive ter ustanove, ki so z brigado aktivno sodelovali med vojno in po njej.

Vsi spomini in misli na to posebno brigado bi ostal lahko sam lastnina še živečih borcev, če jih ne bi prenesli v zapuščino zanamcem. Ugotovitve dosedanjih raziskav so poglobljeno in na dovolj kritičen način ustvarile predstavo o posebnostih partizanske artiljerije ter o izvirnosti zasnove SLO in DS v NOV na Slovenskem.

Posebnosti 1. SAB v NOV Slovenije

Čas NOV Slovenije, v katerem je delovalo partizansko topništvo, bi glede na posebnost lahko razdelili na štiri obdobja. Prvo obdobje sega od kapitulacije Italije (sept. 1943) do nemške ofenzive (okt. 1943). V tem obdobju so topniške enote naglo narasle (veliko število zaplenjenih topov), se organizacijsko, politično in vojaško-strokovno utrjevale in pripravljale za boje. Življenjski utrip enot je potekal v dokaj normalnih razmerah. Enote so imele topove pri sebi in so imele vsakdanji vzgojno-izobraževalni proces. Začele pa so tudi znani ofenzivni pohod 15. divizije (ki se je odvijal v treh smereh) ter so napadle sovražne postojanke Kostanjevico, Bučko, Šentjanž, Boštjan, Sevnico in Dole, da bi pregnale Nemce z desnega na levi breg Save. Ta naloga je bila opravljena le delno, ker se je medtem začela nemška ofenziva.

Drugo obdobje je bilo obdobje nemške ofenzive (do nov. 1943). Topniške enote so dobile ukaz, da orožje (topove) za ta čas zakrijejo po gozdovih, vprege (konje) pa razdelijo v varstvo

Kolona havbic 100/17 mm M 14 – 1. slovenske artiljerijske brigade ob napadu na Kočevje 18. do 21. novembra 1944. leta

in skrb po kmetijah ter nadaljujejo boj kot pehotne enote. Tako so se divizion preimenovali v bataljone, baterije v čete. Ta izkušnja je v kasnejših obdobjih še kako prišla prav.

Tretje obdobje po nemški ofenzivi (od nov. 1943 do febr. 1945). To obdobje je dalo osnovno vsebino in posebnosti bojnega delovanja partizanskega topništva, o katerem predvsem govori ta prispevek.

Četrto obdobje lahko razdelimo na obdobje usihanja moči ob kapitulaciji zajetih italijanskih topov, to je od februarja do marca 1945. leta in na obdobje nagle krepitve bojne moči brigade, ko smo iz anglo-ameriške pomoči dobili 20 lahkih topov (kal. 75 mm M 1-4) in dovolj streliva. Ti topovi so bili novi, bolj gibljivi in namensko prilagodljivi za ognjeno podporo pehote, kot za nas – za partizansko taktiko vojskovanja. Zato ni bilo potrebe in nismo več skrivali topov po akcijah. Imeli smo jih pri enotah, vedno pripravljene za pohod in boj, pa tudi zato, ker je varnejša izhodiščna lokacija brigade (vas Črmošnjice na obronkih Kočevskega Roga) to omogočala. Življenjski utrip brigade se je intenzivno odvijal v vse bolj normalnih razmerah. Zato so starešine in borci dokaj hitro obvladali novo tehniko, kar so tudi pokazale sklepne operacije za dokončno osvoboditev domovine, v katerih je bila ognjena podpora brigadam, ki so hitele proti Ljubljani, močna in učinkovita.

(se bo nadaljevalo)

Začetek na dan mladosti

Deseti, jubilejni teden tradicij
NOV v Dobrepolju

Dan mladosti, 25. maj zaznamujemo po vsej Jugoslaviji s takšnimi ali drugačnimi prireditvami. Slovesno je in veselo. V Dobrepolju pa se prav tega dne začne teden tradicij NOV, letos že deseti po vrsti, torej jubilejni. Veliko priprav je že bilo, srečanj z borci, njihovih predavanj v dobrepoljski šoli, organizirali so proslavo ob 40-letnici zmage v Zdenski vasi in pri Sv. Antonu, čaka pa jih še veliko delo, saj so načrti, kot poroča ravnatelj osnovne šole. 1. SPUB Toneta Tomšiča Dobrepolje Edi Zgonc, zelo obsejni.

Od 25. maja do 3. junija bodo v dobrepoljski dolini organizirali prireditve, srečanja mladine z borci in še kaj v sklopu 10. jubilejnega tedna tradicij NOV. Zahtevne, a nadvse pomembne aktivnosti politične, borčevske, kulturne in športne narave, ki se bodo prepletale skozi deseti teden tradicij NOV, pomenijo obenem prizadevanja in delo občanov, mladine, delavcev, borcev, upokojencev in ostalih krajanov dobrepoljske doline. Vsako leto z veliko mero truda organizirajo svoj teden. V zadnjem obdobju se je tem aktivnostim pridružil precej borcev iz Zapadnodolenjskega odreda, 15. in 18. divizije. Zelo pohvalno je tudi to, da se v organizacijo in izvedbo tedna tradicij NOV vključujejo predstavniki občinske konference ZZB NOV Grosuplje. Tako aktivnosti bogatijo, jih širijo in s tem poglobljajo medsebojne vezi.

Za letošnji jubilejni teden so pripravili različne prireditve. Petindvajseti maj bo dan, namenjen mladosti. Popetrili ga bodo s srečanjem borcev, z zgodovinsko uro, z vključitvijo osnovne šole in krajevne skupnosti Struge, s kolesarskim izletom vse šolske mladine skozi znane kraje iz NOB v dobrepoljski in struški dolini. Zvečer bo v šoli 1. SPUB Toneta Tomšiča Dobrepolje tradicionalna slavnostna seja KS Videm Dobrepolje in KS Ponikve. Na seji bodo med drugim podelili posebna priznanja narodnega heroja Jožeta Kaddunca-Ibra najbolj aktivnim posameznikom in delovnim organizacijam pri podpori tedna tradicij NOV. Podelili bodo tudi priznanja krajevne skupnosti Videm Dobrepolje za posebne aktivnosti v krajevni skupnosti. Naslednjega dne, v soboto, se bodo

Ob proslavi 40-letnice zmage nad sovražno postojanko v Zdenski vasi in pri Sv. Antonu

dopoldne zbirali v Dobrepolju pri šoli 1. SPUB Toneta Tomšiča slikarji za ex tempore »Zagorica 84«. Skušali bodo spraviti na platna motive, ki sta jih tako skrbno ohranjala v svojih nesmrtnih delih brata Kralj. Popoldne se bodo na občinski reviji v Kulturnem domu na Vidmu predstavili mladinski in otroški pevski zbori. Zvečer pa se bo začel tradicionalni kviz na temelj Interniranci, tudi v občinskem merilu. Ta kviz bo pomenil novo prelomno obdobje v organizaciji in izvedbi tovrstnih prireditev. Pokazala se bo ustvarjalnost mladih.

Nedeljsko jutro bo namenjeno strelskemu turnirju z vojaško puško na sodobnem strelišču v Predstrugah. In nekaj novega – Društvo upokojencev Dobrepolje bo popoldne odprlo klubske prostore upokojencev v stari šoli na Vidmu. Pripravili bodo razstavo najrazličnejših dejavnosti upokojencev in tovariško srečanje. Proti večeru bo na Vidmu nastopala godba na pihala iz Dobrepolja. Tistim, ki jih zanima rokomet, priporočamo v sredo ob 16. uri ogled mednarodnega turnirja v rokometu v DVZ Ponikve. Za tiste, ki jim je bolj všeč disko, pa bo prav tako poskrbel DVZ Ponikve, istega dne zvečer.

Šentjakobsko gledališče bo gostovalo v četrtek zvečer na Vidmu.

S športnega področja pripravljajo v telovadnici osnovne šole 1. SPUB Toneta Tomšiča v petek ob petih popoldne turnir amaterskih odbojgarskih ekip, ob sedmih zvečer pa šahovski turnir v DVZ Ponikve.

Sobota, 2. junija. Oživel bo spomin na dogodek pred štiridesetimi leti. Pripadniki JLA in vojaški starešine bodo prikazali napad na Zdensko vas in Sv. Antona, ki je bil 1944. leta. Popoldne bodo na gasilskem domu v Zdenski vasi odkrili obeležje 15. divizije. Okrog petih pa se bodo pri šoli v Ponikvah srečali borci 18. in 15. divizije, Tomšičeve brigade, Zapadnodolenjskega odreda, 7. brigade, 10. brigade in Gubčeve brigade. Srečanje bo popestril bogat kulturni program, ob tej priložnosti pa bodo po 18. diviziji poimenovali osnovno šolo Ponikve.

V nedeljo, 3. junija se bo v zgodnjih jutranjih urah oglašila budnica dobrepoljske godbe na pihala. Popoldne se bo s kulturno prireditvijo v vasi Podgora končal 10. teden tradicij NOV.

Dobro bo treba poprijeti, da bodo Dobrepoljanci teden izpeljali tako, kot so si zamislili. Živa Drole

Razvojne možnosti Slovenije v obdobju 1986-95 (2000)

Začetek razprave med slovensko mladino

Mladinci so na svoji zadnji seji predsedstva RK ZSMS 13. aprila v Ljubljani med drugim obravnavali oziroma bolj prislunili besedam o analizi razvojnih možnosti SR Slovenije v obdobju 1986-1995 oziroma do leta 2000 ter o nadaljnjih načrtih, srednje- in dolgoročnih. O analizi kot o nekem celovitem dokumentu je zbranim mladincem spregovoril predstavnik odbora za družbeno planiranje. Poudaril je, da bomo, če kolikor ne bomo prestrukturirali gospodarstva, ugotovili ekonomske presežke delovnih moči, ki jih bo nujno treba prestrukturirati. Ugotoviti bo treba kvantitativne razsežnosti tega problema v prihodnosti, da nas ne bi po naključju kaj presenetilo. V ta namen so družbeni planerji že poskušali dati demografske projekcije, analiza pa obsega še projekcije globalne rasti, nekakšne finančne postavke, ki

naj prek svojih števil spodbudijo razpravo. Glede kmetijske proizvodnje je odprto vprašanje, do katere meje se splača preseganje samoskrbe slovenskega gospodarstva.

V analiziranju in načrtovanju za prihodnje obdobje so nekatere stvari vsebinsko take, da so mladim še posebej blizu, na primer izobraževanje, zaposlovanje (iz pripravljenih tabel je razvidno, da bo brezposelnost le še narasčala) in stanovanjska problematika. Seja je bila nekakšen uvod v razpravo po mladinskih organizacijah. »Predvsem je treba ZSMS pritegniti k načrtovanju,« je poudaril predsednik RK ZSMS Andrej Brvar. »Kako, to naj opredeli seja naše republiške konference, ki bo v maju. Od tedaj naprej pa naj v posameznih občinskih konferencah ZSMS tečejo razprave vse do oktobra.« Živa Drole

Ohraniti moramo samostojnost ZSMS

V marksističnem centru razmišljajo o načinu, ki naj bi se ga oprijela mladinska organizacija do 12. kongresa ZSMS, da bi ohranila že pridobljeno samostojnost in jo seveda tudi utrdila. Pri tem se odpira nova možnost, in sicer, da v svoje vrste pritegne čimveč mladih strokovnjakov. »Predvsem se bo treba lotiti vzgoje mladih kadrov,« pravi v marksističnem centru, »izpopolniti zunajšolski sistem izobraževanja, pritegniti mlade, ki se ukvarjajo z računalništvom, z ekologijo, z informativno dejavnostjo.« Mladinska organizacija se bo morala okrepiti, da postane zanimiva tudi za tiste, ki so se pripravljali teoretično izpopolnjevati in svoje znanje posredovati naprej. To bi na primer lahko storili tudi z mesečnimi razpravami, ki bi jih recimo organizirali v Ljubljani. Za konec meseca aprila že dajejo besedo mladim strokovnjakom na Univerzi. Želijo, da bi se udeležilo čimveč mladih, da bi ti odkrito in trezno spregovorili o težavah, s katerimi se srečujejo pri svojem delu na Univerzi. Ž. D.

Skromen kamen

Okence je glasilo pionirjev in mladincev osnovne šole Louis Adamič iz Grosupljega. Iz tretje številke, ki so jo natisnili v štiristo izvodih, smo se nekoliko dlje pomudili pri sestavih, zbranih pod skupnim naslovom Pomniki revolucije pripovedujejo. Za danes smo izbrali zapis Nataše OMAHEN iz 6. b razreda z naslovom Skromen kamen.

V ne zelo oddaljeni vasi stoji na vaškem pokopališču skromen kamen z isklesano zvezdo. Črke na njem so že zbledele, a jih tudi ni veliko; piše le »Cene 1918–1975«. Ta kamen je kar izgubljen med številnimi ostalimi marmornimi spomeniki, vendar ti-

stim, ki so Ceneta poznali, pomeni več kot marsikateri drugi. To je skromen spomenik človeku, ki je med narodnoosvobodilnim bojem izgubil družino. V domači hiši so mu živi zgoreli mati, žena, triletna hčerka in sin, še dojenček. Zakaj? Zato, ker

so pri tej bajtarski družini vedno našli zavetje ranjenci, borci, znani in neznani. Človek iz iste vasi pa jih je izdal. Cene se je bojeval po raznih krajih Dolenjske in Notranjske. Bil je v boju na Pungledu, pri napadih na šmarški predor, na Turjaku je bil ranjen v nogo. Konec vojne je dočkal na Vrhniku.

Po vojni je ostal sam. Nikoli več si ni ustvaril družine. Imeli so ga za čudaka. Družil se je le z otroki, ti pa so ga imeli zelo radi. Ko je umrl, so mu pripravili res slavnosten pogreb. Na grob so postavili kamen, potem pa nanj pozabili. Nikoli ni

gorela svečka, ni bilo šopkov kot na drugih grobovih.

Za spomenik so začeli skrbeti »njegovi« otroci. Za dan mrtvih, za novo leto, prvi maj – vedno prižgejo vsaj eno svečko. Ti otroci so danes že odrasli, a še vedno le oni mislijo na svojega »strica Ceneta«. Otroci vedo za njegov grob, male ročice prižgajo sveče, še nihče od njegovih soborcev ni prišel blizu. Mladinci so obnovili in uredili okolico. Lepo bi bilo, če bi se tudi druge organizacije spomnile nanj, ki je za svobodo izgubil vse.

NATAŠA OMAHEN
OŠ Grusuplje

Vsakdo bi moral imeti pravico živeti

Sedim za mizo in pred mano je razgrnjen časopis. Na naslovni strani je slika lačnega otroka. Njegov trebušček je napet od pomanjkanja. Njegove oči obtožujejo, prosijo ter sprašujejo. Zakaj je toliko gorja na svetu? Mar res ni koščka kruha za te sirote? Je mar oboroževanje pomembnejše kot nekaj sitih ust? Še več vprašanj si zastavim, toda odgovora nanje ni. V naši državi je mir. Čeprav je bil težko priborjen, se večkrat sploh ne zavedamo, kaj imamo. Vsak dan nas zajtrk že čaka na mizi, v omari visi nešteto lepih, toplih oblačil, na poti v šolo nam ni treba bežati v zaklonišča. V šoli imamo cel kup zvezkov, knjig in včasih celo kaj nepotrebne. Imajo toliko vsi otroci na svetu? Večkrat se v košu za smeti znajde cel kos kruha. In ta kruh kriči iz koša: »Še veliko je lačnih ljudi!« Mar ljudi ne bo izučilo, da morajo spoštovati to, kar imajo? Morajo res doživeti vse strahote sveta, da se bodo zavedli, v kakšni bedi živijo mnogi ljudje po svetu? Med njimi je zelo veliko tudi otrok, ki niso krivi za vojne in sovraštva, pa vendar trpijo.

Toda na svetu je le še nekaj organizacij, ki niso pozabile, kako bedno živijo ljudje in da jih še veliko umira od lakote. Te ustanove vsako leto organizirajo solidarnostno akcijo. Ves denar in drug material je namenjen za nerazvite države, za begunce in posebej za lačne ljudi po svetu. Darujmo tudi mi svoj delež! Morda si nekajkrat ne bomo kupili žvečilnega ali bonbonov, s tem denarjem pa si bodo lačni ljudje lahko kupili hrano, obleko in tako ohranili življenje, čeprav so bili že obsojeni na smrt.

Ne bodimo slepi in gluhi za dogajanja po svetu! Naše glavno vodilo za naprej naj bo: »Čim manj lačnih ljudi.« Morda bomo potem tudi mi začutili, kaj pomeni, če lahko govoriš v materinem jeziku, če lahko gre v šolo ali v službo brez bojazni, da bomo morali zbežati v zaklonišče ali se skrivati pred policijo. Ne zavedamo se, da nas bodo z naslovnih strani časopisov še naprej gledali lačni otroci, če ne bomo poskrbeli, da bodo dobili vsaj toliko osnovnih stvari, da bodo preživeli. Zato naj iz košev ne kriči v svet kos kruha, vsak dinar preudarno obrnimo, morda se bo našel še kak dinar za solidarnostno akcijo.

KARLA JEROMEL,
8. r.
OŠ bratov Letonje
Šmartno ob Paki

Kurirčkovo torbico smo predali celjskim pionirjem

Skozi zbrano množico predstavnikov DPO občine in kraja so pritekli kurirji. Na boku naše kurirke Doro-teje je bingljala velika kurirčkova torbica.

– Stoj! Kdo prihaja?
– Pohod štirinajste! Kdo tam?

– Pohod enotnosti!
Tako sta se glasili gesli.

Nato je prešla kurirčkova torbica v roke celjskim pionirjem. Straniški pionirji smo pripravili kulturni program, predsednik KO ZB Konrad Sodin pa je govoril o pohodu 14. divizije, ki je v noči s 14. na 15. februar prečkala cesto malo niže, pri grobovih 100 talcev, natančneje pri drugem grobu. Govoril je

tudi o 40-letnici bunkerja TV-33. Že prej nas je obiskal v šoli, kjer nam je vse natančno opisal. Premraženi kurirji so se morali skrivati v gozdovih, natančno prenašati sporočila. Zakaj? Vse zaradi sovražnika, ki nas je po nedolžnem napadel.

S prenašanjem kurirčkove torbice pa spoznavamo delček trpljenja, ki so ga prestali naši pravi kurirji. Predaje torbice so se udeležili med drugimi tudi naši borci, posebno smo bili veseli nekdanjega komandanta bunkerja TV-33 Rudija Topoška. Hvala vsem, ki skrbijo za našo svetlo prihodnost.

SMILJANA ADAMIČ, 4. r
OŠ Stranice

Ekskurzija v Ribnico

Udeležila sem se izleta, ki ga je pripravila revija Pionir. Popisovali smo obrtnike našega kraja in si tako zaslužili ekskurzijo v Ribnico na Dolenjsko.

Z mentorico Nado Kovač smo odpotovali jutraj. V Ljubljani smo se srečali še z drugimi izletniki. S posebnim avtobusom smo se podali na Dolenjsko. Najprej smo se vozili po krajih Primoža Trubarja in očeta Martina Krpana. V Ribnici smo si ogledali muzej obrti, nato pa krenili k obrtnikom. Mi smo se ustavili pri Bartolu, ki dela mala rešeta. Pokazal nam je vse od začetka do

konca: kako dobi vitre, kako naredi obod, zanimivo je bilo gledati, kako ta stari mož spretno plete šestkotne luknjice za rešeta. Kmalu smo se odpravili dalje, in sicer k sodarju, obodarju. Vsi obrtniki so povedali, da noče nihče od domačih več delati teh stvari. Prodajo pa vse izdelke, ki jih naredijo; še več bi jih lahko prodali.

Popoldne smo se premraženi vrnili domov, a v torbici sem imela spomin na to ekskurzijo: piščalko-kokoško in rešeto.

LIDIJA FIJAVŽ, 3. r
OŠ Stranice

Lakota v svetu vedno bolj narašča

Prižgala sem televizijo, zakaj ura je bila 19.30 in na vrsti je bil TV dnevnik. Potekal je tako kot običajno. Najprej so bile novice iz domačih krajev, zanimivosti in drugo. To me ni preveč zanimalo in sklenila sem ugasniti sprejemnik. Toda nek stranji glas mi je govoril, naj gledam do konca.

Prisluhnila sem mu. Vide-la sem prizore, ki si jih bom zapomnila do konca življenja in jih bom imela vedno pred očmi. Opazila sem stradane, uboge in nemočne otroke z velikimi plahimi očmi in napetimi trebui. Bili so iz Salvadorja.

V glavi so se mi porajala razna vprašanja. Zakaj ti ubogi otroci tako trpijo? Zakaj jim nihče ne pomaga? Zakaj, zakaj in znova zakaj – se venomer sprašujem. Ne znam si odgovoriti na vsa ta vprašanja.

Ti otroci niso krivi, da so se rodili. Toda usojeno jim je, da se še zelo mladi spoznajo s puškami in vojno grozoto.

Kaj pa mi? Smo tudi mi v tako slabem položaju kot oni? Seveda ne! Ta ne je trden, mi smo v primerjavi s salvadorskimi otroki bogatejši. Hodimo v šolo, se maršičesa naučimo, obenem pa imamo dovolj hrane. Najvažnejše pa je, da živimo v miru. Tega salvadorski otroci nimajo.

Vsega tega ne cenimo dovolj. Glede hrane smo zelo izbirični, kruh pa je mogoče najti tudi v smetnjakih in straniščih. »Zakaj je tako?« se zopet sprašujem. Še mnoga druga vprašanja se porajajo v meni. Na ta pa vendarle znam odgovoriti. Ta naš odnos do hrane in ostalih dobrot je gotovo posledica razvujenosti.

Na koncu pa še sklep, ki naj bi veljal za vse: Vsakdo bi se moral postaviti v položaj salvadorskih ljudi, predvsem otrok, in spoznal bi še drugo, težko plat življenja.

BRIGITA MEH, 8. r
OŠ bratov Letonje
Šmartno ob Paki

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Spet skupaj

Zdravo, Artičani! Lepo, da ste se spet oglasili. Tako smo se že navadili na vaše redno dopisovanje, da smo bili v našem uredništvu kar malo začudeni, ko nekaj časa ni bilo glasu. Pa menda ja niso obesili na klin svojih novinarskih sposobnosti, smo se spraševali. Tudi naši bralci so vas pogrešali. Pa nam je Irena Zorko, učenka 8. razreda iz Artič takle razložila:

»Zaradi odsotnosti tovarišice mentorice je naš krožek nekaj mesecev deloval bolj skromno. Sestajali smo se redno, vendar nismo toliko pisali kot prej, ker je bila tovarišica, ki je našo mentorico nadomestila, preveč zaposlena. To je bilo opaziti tudi v naših objavah, saj so nas nekateri kar pisno spraševali, zakaj se ne oglašamo več toliko.

Zdaj smo spet skupaj in spet nas je prevzela stara »pisalna vnema«. Poročila o dogodkih so že začela romati med vsakim odmorom v kabinet, tudi cel kup dela so nam naložili nekateri uredniki. Pred nami je anketa o delu in delavskem prazniku (to smo jim namreč naložili mi s TV-15 in opozarjamo, da tega nismo namenili le kot zadolžitev Artičanom, ampak vsem tistim našim mladim dopisnikom, ki želijo s takšnim delom delovno prispevati k naši praznični prvomajski številki; časa pa je ostalo samo še malo – do naslednjega četrtka). Kje smo že ostali? Pri nalogah artičkih dopisnikov. Takole našteva Irena: sodelovali bomo pri ustanovitvi pionirske oddaje na radiu Brežice, radi bi nas obiskali pionirji iz Sevnice, čaka nas natečaj Modre laste iz Zagreba ter Politike za decu iz Beograda, pa še kaj bi se našlo.

»Pošteno bo treba prijeti za delo, če bomo hoteli v tem času, ki nam še preostane do konca šolskega leta, vse to uspešno opraviti. Upamo, da nam bosta dobra volja in pripravljenost za delo spet v veliko pomoč in da bomo leto zaključili zadovoljni.«

Tudi mi vam tako želimo. Seveda pa želimo, da se s šolskim letom ne konča naše sodelovanje; saj veste, naš TV-15 nima šolskih počitnic, čeprav je naša mladinska stran takrat bolj počitniška. In še eno spoznanje: vodja mora biti pri vsaki stvari. Da se je le vrnila vaša mentorica!

Ziva

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Praznik naše KS

Deveti april je praznik naše KS, ki nosi ime po narodnem heroju Dušanu Kvedru-Tomažu. Dan njegovega rojstva smo si krajani izbrali za svoj praznik. Učenci novinarskega krožka na osnovni šoli Jože Moškrič smo o njem zapisali:

Rojen je bil 9. aprila 1915. Udeležil se je raznih bojev, med njimi tudi španske vojne. Ko se je vrnil v domovino, se je priključil partizanom. Imel je visoke funkcije. Leta 1966 je umrl v Beogradu, kjer je tudi pokopan.

MAJA ŠLAJPAH, 5. d

Imel je pomembno vlogo pri razvoju slovenskega partizanstva. Bil je dober govornik, propagandist. Njegov pogum se je pokazal tudi v bojih med špansko državljansko vojno. Ponosni smo, ker nosi naša krajevna skupnost njegovo ime.

KLEMENČIČ ANDREJA, 8. d

Ta velikan NOB in narodni heroj povojne graditve nove Jugoslavije je veliko pripomogel času, ko smo svobodni, siti...

KARMEN OGULIN, 6. e

Spominjam se ga po pripovedovanju, da je kljub temu, da so se mu v meso zarili koščki granate, nadaljeval pot proti svobodi in svoje tovariše vodil k zmagi. Njegov žilav pogum in ponos sta ga vodila že kot španskega borca in kasneje kot branilca svojega naroda.

NATAŠA ZUPANC, 7. d

Delo zgodovinsko-marksističnega krožka

Naš zgodovinsko-marksistični krožek opravlja številne naloge, ki mu jih nalaga šola, ki aktivno sodeluje z borci Lackovega odreda. Dela je veliko in zelo pestro je, vedno še sproti dobivamo nove zanimive naloge, s katerimi bogatimo naš program.

Največ časa namenjamo sodelovanju z borci, saj nas najbolj privlači neposreden stik in njihove neizčrpne pripovedi o boju in življenju partizanov. Ob teh srečanjih zapisujemo zgodbe, pripovedi snemamo na magnetofonski trak, zbiramo pisno in slikovno gradivo, ki nam ga borci posodijo, ne-

kaj pa tudi podarijo. Tako urejamo zgodovinski kotiček (s panoji in izložbo). Studiramo in prebiramo tudi drugo literaturo o NOB in časopis TV-15 Naš TOVARIŠ ter revijo Borec.

Pripravljamo nalogo POMNIKI REVOLUCIJE za JPI, izbrana ekipa preučuje gradivo za tekmovanje TITO – REVOLUCIJA – MIR, v okviru odbora za proslave pa se pripravljamo na odkritje spomenika prvi pohorski četi pod Vrelenkom.

Mentorica
Marija Štruc
Brezno

Radi obiskujemo spominska obeležja. Eno takih – granitni spomenik smo obiskali v Špitaliču. Stoji na pokopališču, v grobu pa počiva komandant Bračičeve brigade Milenko Knežević. Naš odred se imenuje po Mirku Bračiču, zato nas vedno zanima vse s tem v zvezi. Za spomin je Andreja Rotovnik naredila tale posnetek.

DOROTEJA BREČKO
OŠ Stranice

Spomenike naše revolucije moramo ohraniti!

Ob koncu prejšnjega tedna je odbor za varstvo spomenikov in naravnih znamenitosti Roga, ki dela pri Medobčinskem svetu SZDL za Dolenjsko, v Črmošnjicah sklical sejo podpisnikov družbenega dogovora o varstvu, urejanju, vzdrževanju in oskrbi spomenikov NOB na širšem roškem območju. Iz leta v leto je v partizanskem Rogu več obiskovalcev, približno 60.000 do 80.000 na leto, med njimi je največ mladih, ki se z obiska vračajo z mešanimi občutki. Kajti spomenike naše državotvornosti, ki jim ni primerjave v Evropi, že krepko najeda zob časa. Družba jim ne namenja dovolj pozornosti, samo prizadevnost posameznikov in odbora pa ni zadostno zagotovilo, da bomo znancem ohranili spomenike v njihovi zgodovinski avtentičnosti. Kot kaže, ni problem v pomanjkanju denarja, ampak v načrtnosti ohranjanja in vzdrževanja zgodovinskih spomenikov, ki jim lahko zagotovi trajnost samo ustrezen zakon, sprejet v skupščini SR Slovenije.

Odbor za varstvo spomenikov v Rogu je imel lani na voljo več kot 1 milijon dinarjev, v objekte pa je vložil manj kot 300.000 dinarjev, skratka denar je obležal neizkoriščen. V istem času se je komaj za ped premaknilo pri sanaciji Baze 20 in bolnišnice Jelendol. Dlje od razgovorov in dobrih namenov se tudi ni premaknilo pri rekonstrukciji in gradnji »kozolca« pri partizanski bolnišnici Jelendol in objektov Gornji Hrastnik, nato pri urejanju grobišč Vinica, Leseni kamen itn. ter pri pripravi obeležij bivše bolnišnice Daleč hrib, Jelenica, partizanskih delavnic v Starih žagah, tiskarni Urška, šoli CK KPS na Cinku itn.

Precej kritičnih pripomb na delo odbora sta izrekla zlasti dr. Ruža Šegedin iz Ljubljane in Jože Košir iz Kočevja, ki sta menila, da če ne bi bilo dobre volje in zagnanosti gozdarjev Gozdnega gospodarstva Novo mesto in Kočevje ter podpore delovnega kolektiva novomeške Krke, bi bilo stanje v Rogu še bolj kritično.

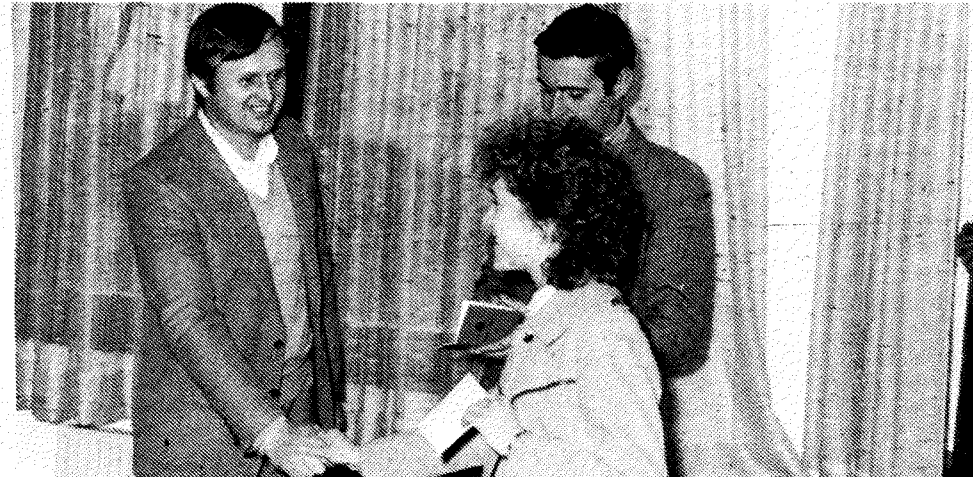
Dr. Ruža Šegedin se je v imenu sekcije za partizansko zdravstvo zavzemala za obnovo nekdanjega »kozolca« pri bolnišnici Jelendol, ki se ga ranjeni partizani radi spominjajo. Poleg tega je menila, da nismo tako bogati, da bi lahko obnovili in rekonstruirali vseh šestnajst zdraviliških postojank v Rogu, vendar jih vseeno lahko označimo s skromnim obeležjem. Posebej je omenila zanemarjeno Komarno vas in nekdanji osrednji partizanski zdravstveni objekt, ob katerem ne gre izgubljati besed.

Jože Košir se je zavzemal za kontinuiteto dela in pri tem menil, da bi skrb za ohranitev spomenikov v glavnem morala sloneti na ramenih mladih. Udeleženci NOB naj bi pač pomagali po svojih močeh in s svojimi bogatimi izkušnjami prispevali, da bi dejansko ohranili izvirno zgodovinsko stvarnost.

Predstavniki kulturne skupnosti Slovenije je pripomnil, da je širša družbena skupnost pripravljena pomagati pri sanaciji in varstvu roških spomenikov, vendar pomoči ne bo, če ne bo ustreznih programov. Predstavniki dolenjskega združenega dela so podprli predlog republiške kulturne skupnosti, menili so, da ni problem denar, zlasti če bodo delavci imeli pred očmi dolgoročne programe sanacije celotnega partizanskega Roga. Med drugim se že vrsto let, medtem pa čas briše spomine, pogovarjajo o partizanski topografiji Roga, vendar brez uspeha.

Slavko Dokl

Prisrčen sprejem za vojakinje

Oddelek za ljudsko obrambo skupščine občine Ljutomer in občinski štab TO sta uspešno sklenila prvi del vključevanja žensk v enote teritorialne obrambe. Tako je občinski štab TO pripravil za nove članice svojih enot prisrčen sprejem, ki so se ga udeležili tudi predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij Ljutomerske občine. Pripadnicam TO je čestital tudi predsednik medobčinskega sveta SZDL za Pomurje Boris Prejac.

Načelnik oddelka za ljudsko obrambo Edo Ljubec pa je pripadnicam enot teritorialne obrambe izročil vojaške knjižice.

S. Feuš

Foto: D. Topolnjak

Na Opčinah slovesno

Letošnja spominska slovesnost, ki je potekala na kraški gmajni pri Opčinah, je bila še posebno mogočna in slovesna. Ne le zaradi okrogle obletnice, (3. aprila je minilo natanko 40 let od dneva, ko so nacisti okrutno pobili 71 talcev in le eden se je po čudežu rešil) in res množične udeležbe, temveč tudi zato, ker se je te slovesnosti prvič uradno udeležila enota redne italijanske vojske, ki je izkazala čast padlim žrtvam nacističnega besa. Poleg številnih uradnih predstavnikov krajevnih oblasti in jugoslovanskega konzula Nikolića so se proslave udeležili zastopniki italijanskih partizanskih enot, Zveze združenj borcev iz Koprca, Sežane, Reke in Pulja.

Domačini so lepo uredili prostor pred spomenikom, ki naj bi bil uradno preurejen v spominski park, medtem ko sedaj tam uri neko strelsko društvo. Prav s tem v zvezi so predstavniki knjižnice Pinko Tomažič in tovariši, kulturnega društva Tabor z Opčin, slovenske

osnovne šole Pinko Tomažič s Trebč, krožka za politične in socialne vede Pinko Tomažič s Trsta, Sekcije Komunistične partije Pino Tomažič iz Trsta, tržaškega partizanskega pevskega zbora Pinko Tomažič in preživeli obsojenci 2. tržaškega procesa naslovili na ministrskega predsednika Craxija, obrambnega ministra. Spadolinija in tržaškega župana Ricchettijs pismo z zahtevo, da se odpravi opensko strelišče in da se to prizorišče smrti 71 talcev, ki so padli kot nedolžne žrtve povračilnega maščevanja Nemcev zaradi smrti sedmih nacistov v bombnem atentatu v openski kinodvorani, spoštljivo uredi v spominski park.

Po uvodnem pozdravu predsednika pokrajinskega odbora Vsedržavne zveze partizanov Italije VZPI-AN-PI Artura Calabrie, je domačin Drago Gorup orisal krvočno nacifasistično nasilje na Opčinah: padlo je več desetih drugih talcev, borcev in kurirk. Prav zato je utemeljil, da je upravičena za-

hteva po ureditvi spominskega parka za kar se je odločno zavzel tudi predsednik italijanske republike, partizanski borec Sandro Pertini.

Sledila sta slavnostna govora. Komunistični občinski svetovalec Stojan Spetič je poudaril, kako ni bila žrtev 71 nedolžnih talcev po deset za vsakega ubitega nemškega vojaka) zamen v junaški borbi za svobodo, prav na teh temeljih moramo danes graditi našo bodočnost. Po zgledu teh mučnikov moramo nadaljevati njihov boj za pravice in pravično družbeno ureditev. V boju za mir, svobodo in demokracijo ne smemo odnehati, saj bi v nasprotnem primeru zatajili te naše žrtve. Spetič je pozval vse prisotne, naj še strnejo svoje vrste in zberejo dovolj moči v boju za celovito zakonsko zaščito Slovencev v Italiji. Socialist Arduino Agnelli je v italijanščini podprl zahtevo po odpravi strelišča in povečal mučeniško smrt talcev. V kulturnem sporedu sta nastopila mešani pevski Tabor z Opčin, in godba na pihala s Proseke.

Boris Simoneta

Delo – mir – svoboda

Letošnje prireditve v počastitev dneva OF in osvoboditve Ljubljane bodo potekale pod geslom Delo – mir – svoboda. Zakaj? Živimo v času protislovij, oboroževalne tekme in v socialistični samoupravni Jugoslaviji nam ni vseeno, kaj se dogaja v svetu, v sosesčini, kaj delaš doma. Zato naj bodo letošnje prireditve in predvsem manifestativni pohod del gibanj po svetu in doma, da bi se stvari izboljšale, da med narodi ne bi prihajalo do zaostrovanj. Poleg tega imajo prireditve pod tem geslom še drugo razsežnost, in sicer povedati mladini, da svobode ni mogoče podariti, ampak se je treba zanjo borovati, jo čuvati in braniti. Spominjanje na zgodovinske mejnike ima svoj cilj: spoprijemati se s težavami, nadaljevati pot, ki smo smo si jo začrtali, utrjevati našo skupno zavest. Med prireditvami obsegajo velik del različna športna tekmovanja. Ta tekmovalni del je vedno bolj množičen, Tudi z njim hočemo utrditi našo pot h krepitvi političnega sistema. Največji poudarek pa velja delu, kajti brez dela ne bo rezultatov ne doma in ne v prizadevanjih v svetu.

Kaj vse se bo zvrstilo, je na nedavnih tiskovni konferenci poročala podpredsednica mestnega odbora SZDL Meta Verbič. Pravzaprav so se prireditve že začele s praznovanjem dneva železničarjev. Petindvajsetega aprila bo v kulturnem domu Ivana Cankarja koncert Partizanskega pevskega zbora ob 40-letnici njegovega delovanja, za 26. april načrtujejo pohod pionirjev Po poteh spominov in tovarištva, 27. april pa je praznik občin Vič-Rudnik im Moste-Polje, Osrednja proslava na Viču bo 27. aprila v Iški vasi, v Mostah pa bo prireditev dan prej v Saturnusu, kjer bodo odkrili doprnski spomenik Francu LeskoŠku-Luki. Prvi maj je delavski praznik z zborom delavcev na Rožniku, Osmega maja bo slavnostni splošni zbor mesta na Magistratu, kjer bodo tovarišu Josipu Vidmarju podelili naslov častnega občana in hkrati še nagrade mesta, plakete ilegalca in nagrade OF. Osmega maja bo tudi prireditev Planinska pesem na Šmarni gori. V soboto, 12. maja bo ob 10.30

osrednja prireditev ob osvoboditvi Ljubljane na Trgu revolucije, slavnostni govornik bo Jože Smole, predsednik mestnega komiteja ZK Ljubljane. Proslavi se bodo pridružili kurirčkova torbica, šafeta in pohodniki pobratenih mest Reke in Ljubljane. Po proslavi se bo slavnostno vzdušje nadaljevalo na treh mestih hkrati v Ljubljani, in sicer na Trgu osvoboditve, Plečnikovem in Prešernovem trgu.

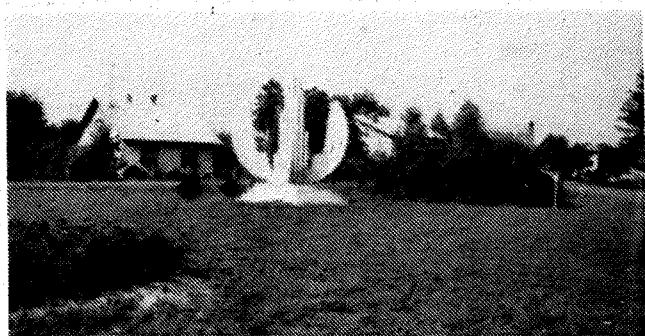
O samem pohodu je predsednik odbora za pohod Po poteh partizanske Ljubljane Stane Koman dejal: »Letos se pohod prvič nanaša na nekaj, kar zaževa ves svet: delo – mir – svoboda. Gre za posodabljanje tradicij NOB. Letošnji pohod je pobuda, iskrena želja in izziv mladim, da na takšen način izrazijo svoj odnos do stvari. Pohodnikov je vedno več. Zadnja leta jih je približno sto tisoč. Pomen gesla pa naj pritegne še več ljudi. Kaj vse pomeni delo mlademu človeku, delavcu plačilo po delu in nam vsem socialno varnost! Vsega tega pa ni, če ni miru. Zato naj bo manifestacija vseh slovenska, uspeša po množičnosti in zunanjem izrazu.«

Starti pohoda bodo iz že običajnih smeri. Od 5.30 zjutraj do 9. ure bodo avtobusi vozili na startna mesta. Novo je to, da bo na Viču start premaknjen na Puhtejevo ulico, cilj vseh pohodnikov pa ne bo v Vegovi ulici, pač pa na Erjavčevi cesti, z namenom, da res vsi pohodniki ostanejo na osrednji prireditvi na Trgu revolucije in tudi tu pokažejo svoj odnos.

In morda je prav, da opozorimo še na eno prireditev, ki je sicer nova, želimo pa si, da postane tradicionalna. Pionirski dom in ZPM namreč pripravljata za 11. maj na stadionu Olimpije največjo likovno uro za pionirje ljubljanskih in priljubljenjskih šol. Približno pet tisoč pionirjev bo s čopiči upodobilo geslo DELO – MIR – SVOBODA. Dela bo ocenila posebna komisija in pripravila razstavo, ki naj obišče vsa jugoslovanska večja mesta. Če pa bo prireditev postala tradicionalna, bo takšno srečanje mladih risarjev in slikarjev pionirjev organizirano vsako leto v drugem jugoslovanskem mestu.

Živa Drole

Cvet-simbol bratstva in enotnosti

Krajani Verzeja v ljutomerski občini so se leta 1976 odločili postaviti spomenik v obliki cveta, kar so uresničili pred dvema letoma. Spomenik, ki je edinstven v Jugoslaviji, izpričuje obiskovalcem Verzeja, da bratstvo in enotnost nista samo fraza, ampak nekaj živega. Ob spomeniku so pripravili številne priložnostne proslave in shode, na katerih se je vsakokrat zbralo več sto ljudi.

Jože Žerdin

Strašila in prestrašeni

Kdor hoče, naj verjame, da je človek po naravi dober. Morda verjamemo, da je še nekaj dobrih ljudi. Sicer pa ni treba dokazovati, da bi vsi preostali radi drug drugega utopili v žlici vode. Sebični smo, škodoželjni, hudobni, hinavski, požrešni, častihlepni, oblastni, oholi, nevoščljivi, sami zase v vseh pogledih najboljši, najpametnejši, zmeraj imamo vse prav – takšni smo, česar seveda ni treba verjeti. K temu lahko kdo pripomni, da smo pač tudi obrekljivi, črnogledi in da vidimo povsod vrača ali pa si ga naslikamo, kjer ga še ni. Marsikdo med nami ima svoje veselje, če lahko koga prestraši, vznejevolji, zmede, »užene v kozji rog«, da se mu potem lahko škodoželjno posmehuje ali pa se tolaži, zakaj, hudiča, bi moral trpeti le jaz? Odrasli radi strašijo neboljlene otroke, ne le vzgojno, da bi jih kakršenkoli bavlav odvrnil s »krive poti«, marveč da bi oni, mogočni, vsevedni, oblastni škodoželjno uživali nad prestraženim otrokom.

Strah pred šibo, kaznijo, nasiljem, maščevanjem – dandanes pa pred atomsko vojno, raketa in vsemi podobnimi sadovi človeškega uma (nespamet, blaznosti) je tisto božanstvo, ki naj bi »držalo ljudi v božjem strahu«. Toda zakaj hočemo biti vsi ljudje strašila za vse druge, drug za drugega? Zakaj hočemo strasti vsi in uživati, ko vidimo okrog sebe same »paničarje«, preplašene, zbegane, brezglave reve in sleve?

Ta vprašanja se končno začnejo vsiljevati človeku, ko pač že tako dolgo, zlasti pa te letošnje mesece hočeš nočes trepetamo še pred nečim hušim, pred draginjo ali podivjanjem cen, kakor pač že to imenujemo. Dan za dnem nas strašijo ali se strašimo pred hudičem, ki ga ne more nihče zgrabiti za rep, čeprav je toliko govorjenja, trobentanja, pridušanja, »teoretiziranja«, kaj je treba storiti, kaj moramo, »kar smo odgovorni« itd. Skratka, vsi nalagamo drug drugemu naloge, se zaletavamo slepo, ne da bi se komu posrečilo »z glavo skozi zid«. Kratkoterminalno: kaže, da nihče ne ve, pri čem je, kaj se dogaja okrog njega, zanima jo ga samo cene. Kako tudi ne, ko pa nekateri venomer računajo, kako in za koliko bodo navili cene, kako bodo našli luknje v novih predpisih o nadzoru nad cenami. Pri tem pa so seveda pripravljeni vsem dokazovati, da je prav v tem rešitev vsega našega (in menda celo svetovnega) gospodarstva. Spet druga brezimna množica pa stoka na vse viže, po vseh starih in novih notah, češ draginja nam grozi, prihaja, kakor da ni že ves čas tu in kakor da se je niso ubogi ljudje bali, odkar sta trgovina in davkarija na svetu! Zmeraj je bilo tako, da so nekateri kalili vodo in lovili v kalnem, da so strašili ljudi, vneto skrbeli, da so bili ljudje bolj ali manj zmeraj prestrašeni, zbegani, tako da bi bili kar najbolj pohlevni v svoji zbeganosti. Ljudje so morali vselej verjeti v strašila in trepetati pred strašili, pred božanstvi, zato pa se ne čudite, da še zmeraj verujejo – vsaj! – v hudiča.

efes

tv-15 rias
TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurtirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: TONE URBAS. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR. Tavnica uredništva: MARA OKORN. Vodja uprave: MILAN SENČAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelek: Moše Pijade 24, p. o. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec. Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35